

Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

Suodnos metodičke teorije i prakse 4

ZBORNIK RADOVA

Urednice

Martina Kolar Billege

Alena Letina

Izdavač

Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet
Zagreb, Savska cesta 77, www.ufzg.hr

Za nakladnika

prof. dr. sc. Siniša Opić

Urednice

doc. dr. sc. Martina Kolar Billege
izv. prof. dr. sc. Alena Letina

Recenzentice

Katarina Franjčec, mag. prim. educ., izvrsna savjetnica
doc. mr. art. Ivana Gagić Kičinbači
doc. dr. sc. Nevenka Maras

Lektorica

Božica Vuić, prof.

Likovno-grafičko oblikovanje naslovnice

doc. mr. art. Ivana Gagić Kičinbači

Grafičko uređenje

izv. prof. dr. sc. Alena Letina

ISBN: 978-953-8115-95-0

© Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet, 2022.

Suodnos metodičke teorije i prakse 4

(zbornik radova)

Urednice

Martina Kolar Billege

Alena Letina

Zagreb, 2022.

2

SADRŽAJ

UVODNIK	4
PLENARNA PREDAVANJA	5
Dubravka Glasnović Gracin: Matematičke slikovnice: Interdisciplinarni projekt nastavnika i studenata Učiteljskog fakulteta u Zagrebu	6
Vladimir Legac: Spremnost na komunikaciju i učenje engleskog kao stranog jezika	10
Vesna Budinski: Personalizirani metodički instrumentarij u početnome čitanju i pisanju hrvatskoga jezika.....	20
Blaženka Bačlija Sušić: Digitalne pridošlice/imigranti i digitalni urođenici u kontekstu predškolskog glazbenog obrazovanja.....	26
Ivana Golik Homolak: Suradničke metode u obrazovanju	32
RADOVI METODIČARA TEORETIČARA I PRAKTIČARA	35
Vesna Brebrić: Novi izazovi odgojiteljskog poziva u suvremenom kontekstu.....	36
Tea Panijan: Uporaba digitalnih tehnologija sa svrhom poticanja tjelesne aktivnosti kod djece	39
Bojana Gotlin i Dubravka Grgošić Dragić: Digitalni vrt Dječjeg vrtića Savica.....	45
Barbara Oremuš, Ana Glavor i Ivana Penava-Polić: Odgojitelji i roditelji – partneri za vrijeme zatvaranja	47
Milena Kovačić: Novi način suradnje –nove mogućnosti	54
Josip Hrgović i Nikolina Busija: Radni materijal Povratak djece u vrtiće.....	56
Sanja Sharairi i Biljana Gruić Sokač: Digitalne kompetencije odgojitelja: Unaprjeđenje suradnje s roditeljima u jaslicama tijekom pandemije COVID-a	59
Zvezdana Krivec: Covid – prepreka ili prilika za poboljšanje prostorno-materijalnog okruženja na otvorenome.....	63
Vanja Šuško: Glazba i mediji kao poticaji za usvajanje stranog jezika u vremenu pandemije	68
Anabela Kunert: Rad vrtića u posttraumatskim situacijama – potres.....	71
Ksenija Ćosić: Matematičke slikovnice	77
Stjepan Krajček: Biti učitelj u „Školi na trećem“	81
Mara Kolar: Kako zadržati metodičku kvalitetu u nastavi na daljinu?.....	86
Slavica Pospiš: Digitalni sadržaji u nastavi Hrvatskog jezika – iskustva	93
Gordana Ivančić: Izazovi u pripremanju sata hrvatskoga jezika u novim okolnostima	101
Katija Kalinić: Produženi boravak u vrijeme online nastave.....	105
Tatjana Pintarić: Školski projekt <i>Florijan i ja</i> ili pučki pisac u digitalnom okruženju	110
Kristina Pravica: Likovna kultura u nastavi na daljinu	117
PRILOG	121
Program skupa.....	122

UVODNIK

Zbornik Suodnos metodičke teorije i prakse 4, koji je pred vama, nastao je kao sinteza teorijskih predavanja i praktičnih metodičkih prikaza na Znanstveno-stručnom skupu metodičara, teoretičara i praktičara, mentora u vježbaonicama studentima Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Skup je održan u organizaciji Katedre za metodike Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Gradskog društva Crvenog križa Zagreb.

Tema Skupa održanoga 30. lipnja 2021. godine bila je Metodička iskustva rada na daljinu.

Tema je to o kojoj, s obzirom na dvogodišnje pandemijsko-potresne okolnosti, progovaraju teoretičari i praktičari nudeći dobra metodička rješenja za očuvanje i održivost odgojno-obrazovnog procesa.

Zbornik sadržajno obuhvaća interdisciplinarnu metodičku temu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja te primarnoga obrazovanja. Radovi uvaženih autora, metodičara teoretičara i praktičara, prikazuju povezanost odgoja i obrazovanja i uvjetovanost kontinuiteta u odgojno-obrazovnoj vertikali.

Unatoč specifičnim okolnostima rada na daljinu, nije se odustalo od metodičkoga artikuliranja odgojnoga i obrazovnog procesa, učinkovitoga poučavanja, odgojnih nastojanja i promicanja vrednota.

Sve je to potvrđeno u radovima na stranicama ovoga Zbornika.

Članovi organizacijskoga i programskog odbora bili su: prof. dr. sc. Siniša Opić, dekan; doc. dr. sc. Martina Kolar Billege, predstojnica Katedre za metodike; izv. prof. dr. sc. Alena Letina, zamjenica predstojnice Katedre za metodike, Petar Penava, dipl. politolog, izv. prof. dr. sc. Vesna Budinski, doc. dr. sc. Blaženka Bačlija Sušić, dr. sc. Edita Rogulj, izv. prof. dr. sc. Vladimir Legac, izv. prof. art. Luka Petrač, doc. dr. sc. Marijana Hraski, Ivana Golik Homolak, predavačica. Skup je održan u Osnovnoj školi Središće (Zagreb); ravnateljica Violeta Vragotuk, mag. paed. Potporu održavanju Skupa dali su i studenti Učiteljskoga fakulteta: Mihaela Bošnjak, Ivana Radoš, Janko Bulović, Mihaela Dubić.

Zahvaljujemo svima koji su pridonijeli svojim aktivnostima u organizaciji i provedbi Skupa, ali ponajprije metodičkim promišljanjima i iskustvima s pomoću kojih sve uspješnije artikuliramo suodnos metodičke teorije i prakse.

Urednice

doc. dr. sc. Martina Kolar Billege, predstojnica Katedre za metodike
izv. prof. dr. sc. Alena Letina, zamjenica predstojnice Katedre za metodike

PLENARNA PREDAVANJA

izv. prof. dr. sc. **Dubravka Glasnović Gracin**

Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

Metodika matematike

Matematičke slikovnice: Interdisciplinarni projekt nastavnika i studenata Učiteljskog fakulteta u Zagrebu

Sažetak: Interdisciplinarni projekt „Matematička slikovnica – likovno i književno stvaralaštvo“ Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu bavi se osmišljavanjem, izradom i konceptualnim promišljanjem slikovnica za rano usvajanje matematičkih sadržaja. U radu su prikazane osnovne značajke ovog projekta, kao i matematički i edukativni potencijali slikovnica koje su nastale u sklopu projekta.

Ključne riječi: nastava matematike, slikovnice, interdisciplinarni projekt

Uvod

Resursi za učenje i poučavanje matematike mogu biti raznovrsni (Adler, 2000). Remillard i Heck (2014) resurse dijele na službene kurikulumske materijale te na ostale materijale. Prema ovoj podjeli, službeni kurikulumski resursi se odnose na dokumente poput kurikulumskih ishoda, planova i programa, ali i na odobrene udžbenike i sl., dok se ostali materijali odnose na druge resurse koji se koriste u nastavi. Slikovnice s matematičkim sadržajima pritom možemo svrstati u ostale materijale, tj. neformalne resurse za učenje matematike, iako se njihov sadržaj u potpunosti može poklapati s nekima od ishoda matematičkog kurikuluma. Interdisciplinarni projekt „Matematička slikovnica – likovno i književno stvaralaštvo“ (MASLIK) Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu bavi se upravo osmišljavanjem, izradom i konceptualnim promišljanjem slikovnica za rano usvajanje matematičkih sadržaja. Ovaj projekt se od 2015. godine održava i njeguje na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu pod voditeljstvom prof. dr. art. Antonije Balić Šimrak. U sklopu projekta prirodno se integriraju metodika matematike, metodika likovne kulture, teorija slikovnice i dječja književnost.

Projekt MASLIK

Ideja za projekt javila se 2014. godine u sklopu kolegija Metodika matematike 2 kada su studenti Učiteljskog studija osmišljavali kreativne aktivnosti za učenike na zadanu matematičku temu. Iz te inicijative proizašle su brojne ideje za matematičke igrokaze, pjesme, slikovnice i igre. Studenti su pokazali izvrsnu sposobnost povezivanja matematičkih sadržaja s raznim oblicima stvaralaštva te smo odlučili da se ova inicijativa održi svake godine s novom generacijom. Kako se radilo o interdisciplinarnoj aktivnosti, uključili su se i drugi profesori Učiteljskog fakulteta: tekstovi su prolazili kroz mentorstvo stručnjaka za dječju književnost, a izrada ilustracija za slikovnice bila je pod mentorstvom metodičara likovne kulture. Na taj način je za publikaciju pripremljeno pet matematičkih slikovnica, kao i brojni video materijali. Počevši od 2015. godine, MASLIK je svake godine dobio potporu Sveučilišta u Zagrebu, provedeno je pilotiranje slikovnica u školama i dječjim vrtićima (Balić Šimrak i sur., 2016; Glasnović Gracin i Narančić Kovač, 2017), naši studenti su za svoj rad dobili brojne dekanove i rektoreve nagrade, a uskoro izlazi i šesta slikovnica.

Projekt „Matematička slikovnica – likovno i književno stvaralaštvo“ se konceptualno grana u dva smjera: jedan smjer se odnosi na popularizaciju matematike (i lakše usvajanje matematičkih pojmova), a drugi na istraživanje kako matematičke slikovnice mogu doprinijeti shvaćanju matematičkih sadržaja, ali i razvoja djeteta u cjelini.

Popularizacija matematike kroz projekt MASLIK

Stručni dio projekta se odnosi na osmišljavanje, izradu i publikaciju matematičkih slikovnica, kao i na nabavku postojećih matematičkih slikovnica iz cijeloga svijeta. Trenutno knjižnica Učiteljskog fakulteta u Zagrebu sadrži preko sto nabavljenih matematičkih slikovnica na nekoliko svjetskih jezika, najviše na engleskom jeziku. Ovaj će se fond popunjavati i dalje kroz financiranje projekta.

Izrada vlastitih slikovnica odvija se u nekoliko faza. Studenti učiteljskog i odgojiteljskog studija osmišljavaju ideju slikovnice te kroz diskusije s profesorima različitih struka u svojstvu mentora dopunjuju svoje ideje i finaliziraju slikovnice. Na taj način je izdano pet slikovnica (Slika 1): Brojkozemska, Kako je Leo upoznao brojeve, Krug i kružnica, Dobrodošli u muzej i Čokolada na kvadrat. Slikovnice Brojkozemska i Kako je Leo upoznao brojeve se odnose na učenje aritmetike: Brojkozemska kroz zanimljive stihove u rimi govori o dekadskim jedinicama i velikim brojevima, a slikovnica Kako je Leo upoznao brojeve najmlađim čitateljima uvodi brojeve do 10 kroz metodički vrlo promišljene pristupe. Slikovnica Krug i kružnica obrađuje temu iz geometrije te problematizira razliku između kruga (kao geometrijskog lika) i kružnice (kao linije koja ga omeđuje). Slikovnica Dobrodošli u muzej

najmlađe čitatelje uvodi u različite geometrijske oblike koji se mogu primijetiti u svakodnevnom životu. Interaktivna slikovnica Čokolada na kvadrat čitatelja upoznaje s mjernim jedinicama za površinu te njihovim pretvaranjem. Ove slikovnice imaju i svoju digitalnu podršku. Naime, u sklopu Večeri matematike 2020. godine, studenti Učiteljskog fakulteta i autorice slikovnica snimili su video uratke kako čitaju djeci ove slikovnice. Ti video materijali sadrže i matematička pitanja za učenike, kako bi se i u doba COVID pandemije i online nastave mogle održati aktivnosti Večeri matematike na daljinu.

Slika 1. Slikovnice projekta MASLIK

Istraživanje

Istraživački dio projekta se odnosi na korištenje socio-didaktičkog tetraedra (Rezat i Sträßer, 2012) kao modela za ispitivanje interakcija između artefakta (slikovnice), učenika, učitelja i matematike. Rezultati kvalitativnog pristupa su pokazali da je korištenje slikovnica u nastavi matematike socijalni proces koji obuhvaća različite faktore i pridonosi cjelokupnom razvoju djetetove osobnosti (Glasnović Gracin i Narančić Kovač, 2017).

Zaključak

Stručni i istraživački aspekti ovog projekta pokazali su da rad s matematičkim slikovnicama potiče usvajanje matematičkih koncepata te stvaranje pozitivne slike prema matematici. Osim toga, aktivnosti učenika sa slikovnicama potiču kreativnost, pridonose razvoju dječjeg likovnog i književnog stvaralaštva te razvoju djetetove osobnosti u cjelini.

Literatura:

- Adler, J. (2000). Conceptualising resources as a theme for teacher education. *Journal of Mathematics Teacher Education*, 3, 205–224.
- Balić Šimrak, A., Narančić Kovač, S., Horvat Blažinović, K. i Glasnović Gracin, D. (2017). Creating maths picturebooks and animated films as interdisciplinary practice. U P. Burnard, V. Ross, H. J. Minors, K. Powell, T. Dragovic i E. Mackinlay (Ur.) *Building interdisciplinary bridges across cultures* (str. 198–212). Cambridge, UK: University of Cambridge – Faculty of Education & Churchill College.
- Glasnović Gracin, D. i Narančić Kovač, S. (2017). The Project Math Picturebooks / Das Projekt Mathematische Bilderbücher. U U. Kortenkamp i A. Kuzle (Ur.): *Beiträge zum Mathematikunterricht 2017*, 317–320. Münster: WTM-Verlag.
- Remillard, J. T. i Heck, D. J. (2014). Conceptualizing the curriculum enactment process in mathematics education. *ZDM – Mathematics Education*, 46(5), 705–718.
- Rezat, S. i Sträßer, R. (2012). From the didactical triangle to the socio-didactical tetrahedron: artifacts as fundamental constituents of the didactical situation. *ZDM – Mathematics Education*, 44(5), 641–651.

Metodika nastave stranih jezika

Spremnost na komunikaciju i učenje engleskog kao stranog jezika

Uvod

Ovaj se rad bavi ulogom spremnosti na komunikaciju u učenju engleskog kao stranog jezika. Uloga takvih čimbenika dugo je bila zanemarena jer su se glotodidaktičari u svojim istraživanjima koncentrirali samo na ulogu kognitivnih čimbenika. Važnost afektivnih kao i inih kontekstualnih čimbenika uočena je tek duboko tijekom druge polovice 20. stoljeća. Glavna prekretnica za uočavanje afektivnih čimbenika bio je Gardnerov socioedukacijski model učenja stranih jezika (Gardner, 1985). Taj model njihovu važnost ističe i u svoja dva kasnija prikaza (Gardner, 1988 i 2010). Prezentirati važnost spremnosti na komunikaciju u učenju engleskog kao jednog od stranih jezika odlučili smo se jer nam se čini da su s tom tematikom nastavnici stranih jezika još uvijek nedovoljno upoznati i zbog činjenice da psiholozi, pedagozi i nastavnici stranih jezika uočavaju dramatičan pad spremnosti na komunikaciju u nekim europskim zemljama kao rezultat zatvaranja i online nastave zbog provođenja epidemioloških mjera u borbi s Covid-19 pandemijom.

Definiranje pojma i njegova konceptualizacija u materinskom jeziku

Prvu definiciju spremnosti na komunikaciju dali su nam Richmonodovoa i McCroskey (1989:293). Prema njima to je individualna predispozicija koja "objašnjava zašto će jedna osoba htjeti komunicirati dok druga neće htjeti u istim ili praktički istim situacijskim prilikama". Prema spomenutim autorima na spremnost na komunikaciju nekog pojedinca utjecati njegovo intrapersonalno stanje kao i situacijski okviri prilikom susreta. Tu spadaju: duševno raspoloženje dotične osobe toga dana, izgled druge osobe s kojom se može komunicirati, mogući dobitak ili gubitak zbog započinjanja komunikacije. Najveći potencijalni doprinos nastavnika ovdje se sastoji u tome da njihovi učenici shvate da u svim aktivnostima mogu više profitirati od sudjelovanja u nastavnim aktivnostima koje uključuju komunikaciju nego ako se suzdržavaju od nje.

Konceptualizacija ovog čimbenika kako su ju definirali Richmondova i McCroskey (1989) proizašla je iz istraživanja "nespremnosti na komunikaciju" (Burgoon 1976), istraživanja predispozicije za verbalno ponašanje (Mortensen et al. 1977) i vlastitih istraživanja sramežljivosti (McCroskey i Richmond 1982a i McCroskey i Richmond 1982b). Prema Burgoonu (1976) predispoziciju za nespremnost na komunikaciju pokazuju šutljive osobe. Šutljive će se osobe ponekad smatrati manje pouzdanima, manje kompetentnima, manje dinamičnima, manje društvenima, manje fizički atraktivnima, napetijima i manje dominantnima od osoba koje nisu šutljive (Burgoon i suradnici 1987). Nespremnost na komunikaciju odnosi se na neku vrstu nepopravljive tendencije prema izbjegavanju ili obezvrjeđivanju usmene komunikacije. Pod predispozicijom za verbalno ponašanje Richmond i McCroskey podrazumijevaju karakterističnu sklonost osobe da proizvede određenu količinu govora.

Na ovome mjestu valja istaći kako je kod spremnosti na komunikaciju riječ o individualnoj predispoziciji (Richmond i Roach 1982) koja prožima sve sfere života pojedinca i značajno pridonosi njegovim društvenim, obrazovnim i organizacijskim uspjesima pa je zbog toga tijekom obrazovanja izuzetno važno da nastavnici djeluju na podizanju njezine razine kod učenika kako bi tijekom školovanja i u kasnijem životu ti učenici bili što uspješniji pojedinci u svakom pogledu.

Pojam spremnosti na komunikaciju u sebi sadrži pretpostavku da je riječ o karakteristici ličnosti koja pokazuje relativno konzistentnu predispoziciju dotične osobe u različitim komunikacijskim kontekstima i s obzirom na tipove slušatelja. Ova pretpostavka ne govori da će neka osoba biti jednako spremna na komunikaciju u svim kontekstima ili bez obzira na to o kojem je slušatelju riječ, nego da će postojati veza između razine njezine spremnosti na komunikaciju u različitim kontekstima (spremnost na razgovor u maloj grupi i spremnost na držanje govora) i različitim partnerima u komunikaciji (spremnost na komunikaciju s prijateljima i spremnost na komunikaciju sa strancima).

Varijable koje determiniraju pojedinčevu spremnost na komunikaciju su introvertnost-ekstrovertnost, anomija i otuđenje, samopoštovanje, kulturološko neslaganje, razina razvijenosti komunikacijske vještine, komunikacijska kompetencija i strah od komunikacije (Richmond i McCroskey 1989). Prva varijabla predstavlja kontinuitet od krajnje introvertne do krajnje ekstrovertne osobe. Što je osoba bliža ekstrovertnom ekstremu, to je ona više okrenuta ljudima. Što je više introvertna, utoliko će osjećati manju potrebu za komunikacijom i utoliko će manje važnosti pridavati komunikaciji. Anomija se odnosi na stanje pojedinca kod kojeg su uvelike smanjeni ili nestali normativni standardi. Takve osobe nisu prihvatile društvene norme i vrijednosti, uključujući i komunikaciju. Oni su osamljeni i društveno izolirani. Ako dođe do ekstremne manifestacije ove pojave, onda je riječ o otuđenju: pojedinac je potpuno odvojen od ostalih ljudskih bića i društva u cjelini. Samopoštovanje je

procjena koju neka osoba ima o svojoj vlastitoj vrijednosti. Osobe s manjim samopoštovanjem manje su spremne na komunikaciju. Kao nastavnici najviše možemo utjecati na izgradnju samopoštovanja naših učenika.

Komunikacijske su norme vezane uz kulturu. Spremnost je na komunikaciju različita u različitim kulturama. Pripadnici nekih kultura spremniji su na komunikaciju od pripadnika drugih kultura. Isto je tako ona različita i kod pripadnika različitih naroda. Kinesku i japansku djecu često se opisuje kao tihi. Neki su narodi poznati po svojoj rezerviranosti, povučenosti i govornoj nenametljivosti. Skandinavci, a među njima Finci, slove kao izrazito šutljivi, za razliku od Mediteranaca među kojima Talijani slove kao naročito brbljavi. Kao nastavnici u Hrvatskoj ovdje smo u izrazitoj prednosti jer naši učenici spadaju ovdje u mediteranske tipove te je na nama da što više iskoristimo taj potencijal s obzirom na ovu karakteristiku naše kulture.

U mnogim zemljama postoji jedna glavna kultura i više ili mnogo supkultura. Supkultura će nekog afričkog Amerikanca biti drugačija od supkulture nekog američkog Kineza. Što će biti veća divergentnost između dviju supkultura, to će manje pojedinac biti spreman na komunikaciju s pripadnicima druge supkulture. I ovdje smo u Hrvatskoj kao nastavnici u stanovitoj prednosti jer smo prilično homogena kultura.

Spremnost na komunikaciju ovisi i o komunikacijskim vještinama. No, spremnost ne ovisi samo o stvarnim komunikacijskim vještinama. Ona ovisi i o tome kakvo mišljenje pojedinac ima o svojim komunikacijskim vještinama. To je tako zbog toga što je riječ o kognitivnom izboru kod suočavanja pojedinca s dilemom započeti komunikaciju ili ne. Budući da je riječ o kognitivnom izboru, vjerojatnije je da će on biti pod većim utjecajem mišljenja koje pojedinac ima o svojoj komunikacijskoj kompetenciji i kojeg je on svjestan nego pod utjecajem stvarne komunikacijske kompetencije koje on nije svjestan (McCroskey i Richmond 1991). Ako netko misli da ima razvijenije komunikacijske vještine nego što je to stvarno slučaj, on će biti i spremniji na komunikaciju. Spremnost će na komunikaciju, dakle, ovisiti i o aktualnome komunikacijskom ponašanju, odnosno o komunikacijskoj kompetenciji.

Prema Richmondovoj i McCroskeyju (1989) najbolji pojedinačni prediktor pojedinčeve spremnosti na komunikaciju jest strah od komunikacije. Što je on viši, to je niža spremnost na komunikaciju. S druge će strane spremnost na komunikaciju biti dobar prediktor komunikacijskoga ponašanja.

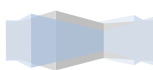
Spremnost na komunikaciju u drugom ili stranom jeziku s prikazom piramidnog modela

MacIntyre i suradnicima (1998) smatrali su da spremnost na komunikaciju u drugom ili stranom jeziku najvjerojatnije nije jednostavna replika spremnosti na komunikaciju u materinskom jeziku. Glavni razlog tome leži u nesigurnosti koja je nerazdvojivi sastavni element uporabe drugog ili stranog jezika. Ta će nesigurnost na izrazito kompleksan način biti u interakciji sa svim elementima koji utječu na spremnost na komunikaciju u prvom jeziku. Ovi su autori predložili vlastiti model spremnosti na komunikaciju u drugom ili stranom jeziku. Svojim izgledom podsjeća na piramidu i danas je poznat kao piramidni model spremnosti na komunikaciju.

Piramida je odabrana jer prema MacIntyre i suradnicima (1998) najbolje ilustrira spremnost na komunikaciju u drugom ili stranom jeziku. Odluku o tome hoćemo li započeti komunikaciju na nematerinskom jeziku ili ne, donosimo u određenom trenutku. Taj trenutak možemo zamisliti kao vrhunac piramide. U tome trenutku na našu odluku djeluje čitav niz utjecaja sastavljen kako od neposrednih (engl. *immediate*), najbližih (engl. *proximal*), situacijskih (engl. *situational*) tako i udaljenih (engl. *distal*) i trajnih (engl. *enduring*) čimbenika. Svi oni zajedno čine šest slojeva. Gornja tri su situacijski, a donja tri trajni.

Najudaljeniji od vrha piramide, šesti sloj, uključuje varijable društvenog i individualnog konteksta (engl. *social and individual context*). Tu spadaju dvije grupe varijabli: međugrupna klima (engl. *intgroup climate*) i ličnost (engl. *personality*). Te varijable postoje i prije nego što se pojedinac rodio. Riječ je o čimbenicima koji se prenose s generacije na generaciju i pojedinac gotovo da i ne može utjecati na njih. S obzirom na njih pojedinčeva je uloga neizravna u jezičnom ponašanju.

Muđugrupna klima uvjetovana je etnolingvističkom vitalnošću. Termin etnolingvistička vitalnost skovali su Giles, Bourhis i Taylor (1977) i odnosi se na relativnu demografsku reprezentaciju dviju zajednica s obzirom na njihovu socioekonomsku moć i s obzirom na to kako su predstavljeni u društvenim institucijama. Pretpostavlja se da će jezik grupe s visokom etnolingvističkom vitalnošću imati veći prestiž i da će privući veći broj govornika te da će se više rabiti u svakodnevnoj uporabi. Smatra se da osobne komunikacijske mreže mogu ublažiti učinke etnolingvističke vitalnosti. Pozitivni stavovi neke etničke grupe dovode do pozitivnih interakcija s dotičnom grupom. Negativni stavovi povezuju se s manje pozitivnim interakcijama s dotičnom jezičnom grupom. Na stavove se može posredovati i širinom kontakata između dviju jezičnih grupa. Najnegativniji elementi međugrupne klime su predrasude prema pripadnicima druge jezične grupe i diskriminacija njezinih članova. Kod izgrađivanja stavova najvažnija je roditeljska uloga. Njihovi stavovi prema drugoj jezičnoj zajednici mogu biti važniji od instrumentalnih stavova prema učenikovom učenju drugog ili

stranog jezika (instrumentalno se ovdje odnosi na gledanje na jezik kao sredstvo za postizanje nekog dobitka za pojedinca.

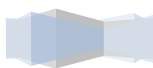
Pojedinčeve crte ličnosti odredit će kako će on reagirati na članove druge grupe. Konvencionalne osobe koje su spremne pokoravati se autoritetima bit će agresivne prema osobama koje smatraju različitim ili sebi inferiornima. Rezultat toga bit će etnocentrizam i osoba neće biti spremna komunicirati na drugome ili stranome jeziku. Veća spremnost komunikaciju na stranome jeziku doći će do izražaja kod osoba koje karakterizira ekstrovertnost, prijaznost, savjesnost, emocionalna stabilnost i otvorenost prema novim iskustvima (Goldberg 1993).

Peti sloj piramidnog modela MacIntyreja i suradnika uključuje varijable afektivnog i kognitivnog konteksta (engl. *affective and cognitive context*). Ovdje pripadaju sljedeće varijable: međugrupni stavovi (engl. *intergroup attitudes*), društvena situacija (engl. *social situation*) i komunikacijska kompetencija (engl. *communicative competence*).

Na motivaciju za učenje stranog jezika utjecat će napetost između želje da se pristupi grupi koja govori jezik cilj i oklijevanja pristupa toj grupi zbog straha od implikacija koje približavanje donosi sa sobom. Želja za pristupom dolazit će do izražaja kada prevladavaju integrativni stavovi. Integrativnost će rezultirati povećanom učestalošću i kvalitetom kontakata sa zajednicom jezika cilja. Najvažniji čimbenik oklijevanja pristupa zajednici drugoga jezik bit će strah od asimilacije. Stavovi prema samome jeziku druge zajednice također mogu utjecati na motivaciju da ga se uči. Motivacija za učenjem može se izraziti kroz pojačanu spremnost na komunikaciju na tom jeziku.

Čimbenici koji utječu na društvenu situaciju su sudionici, sredina, cilj, tema i komunikacijska sredstva. Najvažniji elementi sudionika su dob, spol, društvena klasa, odnos između sudionika, intimnost i sl. Najvažniji elementi sredine su mjesto i vrijeme. Cilj podrazumijeva prije svega ciljeve i namjere zbog kojih dolazi do diskursa. Poznavanje teme i poznavanje registra utjecat će također na spremnost na komunikaciju. Spremnost na komunikaciju ovisit će i o tome je li riječ o usmenoj ili pisanoj komunikaciji.

Komunikacijska kompetencija uključuje jezičnu, diskursnu, pragmlingvističku, sociokulturnu i stratešku kompetenciju. Jezična podrazumijeva poznavanje morfoloških i sintaktičkih pravila, leksika, fonologije i ortografije. Diskursna se najviše odnosi na poznavanje kohezije, koherencije, žanra i konverzacijskih struktura. Pragmlingvistička podrazumijeva sposobnost pravilnoga podudaranja komunikacijske namjere s izraženim jezičnim oblikom. Sociokulturna kompetencija odnosi se na sposobnost pravilnoga izražavanja poruka koje odgovaraju društvenome i kulturnome kontekstu. Zadnja se kompetencija odnosi na poznavanje komunikacijskih strategija. Slabija kompetencija svakog od ovih elemenata utjecat će na smanjenje spremnosti na komunikaciju na stranom jeziku.

Zadnji sloj među trajnim čimbenicima je četvrti. To su motivacijske sklonosti (engl. *motivational propensities*). Ovdje spadaju varijable interpersonalne motivacije (engl. *interpersonal motivation*), međugrupna motivacija (engl. *intergroup motivation*) i samopouzdanje (engl. *self-confidence*).

Najvažniji motivi interpersonalne motivacije su kontrola i afilijacija. Kao motivacijska orijentacija kontrola je usmjerena na ograničavanje kognitivne i afektivne slobode te slobode ponašanja sudionika komunikacije. Ovaj tip komunikacije bit će čest u situacijama koje uključuju razlike u hijerarhiji sudionika komunikacije kao i u situacijama koje su izrazito usmjerene na neki zadatak. Ako je u pitanju razlika u hijerarhijskim odnosima, tada komunikaciju češće započinje sudionik s višim položajem.

Afilijacija kao aspekt interpersonalne motivacije odnosi se na količinu zanimanja za uspostavljanje komunikacije sa sugovornikom. Ona tako može biti potaknuta privlačnošću, fizičkom blizinom, sličnošću ili ponovljenom izloženošću. Pojedinačne će razlike postojati s obzirom na potrebu za afilijacijom.

Intergrupna motivacija bit će pod izravnim utjecajem intergrupne klime i intergrupnih stavova iz nižih slojeva. I ovdje motivacije za kontakt mogu biti kontrola ili afilijacija. Kod prve osnova za kontakt je održavanje ili učvršćivanje moći. Osnova za kontakt bit će održavanje moći. Integrativnost će biti važna preteča afilijacijskog motiva.

Samopouzdanje će biti uvjetovano dvjema komponentama. To su evaluacija vlastitih vještina u jeziku cilju i strah od jezika. Prva je komponenta kognitivna i potiče spremnost na komunikaciju, dok je druga afektivna i smanjuje spremnost na nju.

Prelazak s četvrtog sloja na treći, označava prijelaz s trajnih čimbenika na situacijske. To znači da se vrijeme počinje usmjeravati na sadašnji trenutak i da je riječ o usmjeravanju pozornosti u lokalnome smislu na mjesto gdje se sudionik upravo nalazi. Prelazak s trajnih na situacijske čimbenike označava i prelazak sa spremnosti na komunikaciju kao crte ličnosti, odnosno s opće predispozicije na spremnost kao reakciju na trenutnu situaciju. Taj od vrha piramide najudaljeniji sloj među situacijskim čimbenicima MacIntyre i suradnici nazivaju situacijskim prethodnicima (engl. *situated antecedents*). Tomu pripadaju želja za komuniciranjem s određenom osobom (engl. *desire to communicate with a specific person*) i trenutno komunikacijsko samopouzdanje.

Želja za komuniciranjem s određenom osobom ovisit će o motivima za afilijaciju i kontrolu. Prvi će biti najvažniji motiv u neformalnim situacijama. Trenutno komunikacijsko samopouzdanje sastoji se od dviju komponenata: straha kao reakcije na trenutnu situaciju i trenutne zamišljene kompetencije. Važno je ponoviti da strah mijenja intenzitete, odnosno mijenja se vremenom, te smanjuje spremnost na komunikaciju. Trenutno komunikacijsko samopouzdanje odnosi se na osjećaj sposobnosti osobe da učinkovito komunicira s dotičnim sugovornikom u datome trenutku. Ono se povećava ako je osoba već proživjela dotičnu

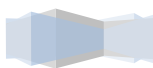

situaciju. Trenutno će komunikacijsko samopouzdanje povećati spremnost na komunikaciju ako je osoba razvila jezično znanje i vještine. Želja za komuniciranjem s određenom osobom i trenutno komunikacijsko samopouzdanje predstavljaju najneposrednije odrednice spremnosti na komunikaciju. Kao nastavnici možemo utjecati s obzirom na određivanje s kim će koji učenik komunicirati i s uvjeravanjem da će moći izvršiti zadatak.

Drugi sloj predstavlja konačni psihološki korak u pripremi za komunikaciju na drugom ili stranom jeziku. Riječ je o namjeri za ponašanje (engl. *behavioral intention*). Povremeno taj prag govornik tijekom razgovora prelazi bez ikakvih oklijevanja i zabrinutosti, odnosno, bez razmišljanja. S druge strane, događa se da komuniciranje s dotičnom osobom na drugom ili stranom jeziku govornik započinje s opiranjem, oklijevanjem ili strepnjom. MacIntyre (2007) kaže da ovaj trenutak odluke možemo usporediti sa situacijama koje su poznate kao *prelazak Rubikona*. Ta je situacija trenutak kada govornik sagleda sve dobite i gubitke upuštanja u komunikaciju i donosi konačnu odluku. Ta je odluka izraz htijenja. MacIntyre (2007) pozivajući se na Lewina (1951) tvrdi da je lakše utjecati na donošenje govornikove odluke ako smanjimo suzdržavajuće sile nego ako povećamo poticajne. Drugim riječima, lakše ćemo povećati nečiju spremnost na komuniciranje na drugom ili stranom jeziku ako smanjimo strah od reakcije na trenutnu situaciju, nego ako povećamo njegovu trenutnu zamišljenu kompetenciju u tom jeziku.

Gornji, prvi sloj piramidnoga modela, zove se komunikacijsko ponašanje (engl. *communication behaviour*). Sam čin autentične komunikacije u drugome ili stranom jeziku bit će rezultat kompleksnog sustava međuzavisnih varijabli prikazanih u prethodnih pet slojeva. Komunikacijsko ponašanje MacIntyre i suradnici (1998) uzimaju u širem smislu tako da se ono ne odnosi samo na govor, već uključuje i ostale vještine, pa tako može biti čitanje novina na drugom ili stranom jeziku, gledanje televizije ili uporaba toga jezika na poslu. Time piramidni model u još jednom segmentu nadilazi spremnost na komunikaciju Richmondove i McCroskeyja (1989). MacIntyre i suradnici (1998) drže da bi konačni cilj svakog procesa učenja drugog ili stranog jezika trebao biti pobuđivanje učenikove spremnosti da stvarno komunicira na tom jeziku. Svaki program koji ne uspije probuditi kod učenika spremnost na komunikaciju bit će neuspješan.

MacIntyre i suradnici (2002) usporedili su spremnost na komunikaciju na materinskome i stranome jeziku. Njihovo je istraživanje pokazalo da su isti ispitanici spremniji na komunikaciju na materinskome nego na stranome jeziku. Ovi autori u istome radu otkrivaju i razliku u spremnosti na komunikaciju na stranome jeziku između dječaka i djevojčica (268 kanadskih ispitanika iz sedmoga, osmoga i devetoga razreda). Kod dječaka spremnost ostaje konstantna tijekom sva tri razreda, a kod djevojčica je zamijećeno povećanje spremnosti u devetom razredu. Objašnjenje za to autori pronalaze u razvojnoj psihologiji. Djevojčice ulaze ranije u pubertet pa kod njih ranije dolazi do većih strahova. U devetom je

razredu (stare su između 13,5 i 14 godina) kod njih završila ona faza puberteta u kojoj se javljaju najveći strahovi pa kod njih paralelno sa smanjenjem straha dolazi i do povećanja spremnosti na komunikaciju. Korelacije su iz ovoga rada pokazale da su učenici s pozitivnim stavovima prema stranome jeziku i većom motivacijom spremniji na komunikaciju.

Provjeru piramidnog modela napravili su znanstvenici u većem broju studija. Spomenut ćemo samo dvije: Yesim Bektas Cetinkaya (2005) te Yashima, Zenuk-Nishide i Shimizu (2004). Studije su pokazale da spremnost na komunikaciju predviđa učestalost i količinu komunikacije na stranome jeziku kako u razredu, tako i izvan razreda i kada se engleski kao strani jezik uči u zemlji u kojoj učenici odrastaju (npr. Japan) ili ako ispitanici odu na učenje stranoga jezika u zemlju engleskog govornog područja, npr. u SAD. Nekoliko istraživanja spremnosti na komunikaciju provedena su i u Hrvatskoj. Zadovoljavajuću razinu pokazali su i jednojezični i dvojezični učenici engleskog kao stranog jezika.

Zaključak

Spremnost se na komunikaciju mjeri samoizvješćima i upitnicima. Ako nastavnici hrvatskog kao materinskog ili engleskog ili nekog drugog jezika kao stranog primijete drastično smanjenje spremnosti na komunikaciju izazvano pandemijskog ozračjem ili zbog nekog drugog razloga, trebat će izmjeriti spremnost svojih učenika upitnikom. Predlažemo skraćenu verziju Upitnika za mjerenje spremnosti na komunikaciju (McCroskey i Richmond, 1987) objavljenog u knjizi Jelene Mihaljević Djigunović (2002, 107) s temom straha o stranome jeziku. Vezano uz nastavu stranih jezika važno je također napomenuti kako će se spremnost na komunikaciju povećati ako nastavnici od svoga prvog sata engleskoga ili nekog drugog jezika kao stranog jezika budu isticali važnost govorne komunikacije kao i činjenicu da osjećaj straha od stranog jezika proživljavaju i drugi učenici. Ako budu svjesni tih dviju činjenica, učenici će svjesno postati aktivniji i samouvjereniji na satu nekog stranog jezika te će biti i spremniji na rizik veće uporabe toga jezika.

Literatura:

- Bektas Cetinkaya, Y. (2005) Turkish College Students' Willingness to Communicate in English as a Foreign Language, doktorska disertacija, Ohio State University.
- Burgoon, J. K. (1976). The Unwillingness-to-Communicate Scale: Development and Validation, *Communication Monographs* 43, 60-69.

- Burgeon, J. K. Pfau, M., Birk, T. i Manusov, V. (1987). Nonverbal Communication Performance and Perceptions Associated with Reticence. Replications and Implications. *Communication Education* 36, 119-130.
- Gardner, R. C. (1985). *Social Psychology and Second Language Learning: The Role of Attitudes and Motivation*, London: Edward Arnold Publishers.
- Gardner, R. C. (1988) The Socio-Educational Model of Second-Language Learning: Assumptions, Findings, and Issues. *Language Learning* 38 (1), 101-126.
- Gardner, R. C. (2010). *Motivation and Second Language Acquisition: The Socio-Educational Model*. New York, Washington D.C., Baltimore, Bern, Frankfurt, Berlin, Brussels, Vienna, Oxford: Peter Lang.
- Giles, H., Bourhis, R. Y. i Taylor, D. M. (1977). Toward a Theory of Language in Ethnic Group Relations. U H. Giles (Ur.) *Language, Ethnicity and Intergroup Relations* (str. 307-348). London: Academic Press.
- Goldberg, L. R. (1993). The Structure of Phenotypic Personality Traits. *American Psychologist* 48, 26-34.
- Legac, V. (2015). Willingness to Communicate and Achievement in Listening Comprehension in Monolingual and Bilingual Students of English as a Foreign Language, U J. Tóth (Ur.) *Die Sprache und ihre Wissenschaft zwischen Tradition und Innovation*,(str.339-349). Frankfurt am Main, Bern, Bruxelles, New York, Oxford, Warszawa, Wien: Peter Lang
- Legac,V. (2018). Willingness to Communicate and Achievement in Speaking Skill in Monolingual and Bilingual EFL Learners. U V. Masiulionytė i S. Volungeviciene (Ur.) *Fremde und eigene Sprachen: Linguistische Perspektiven* (str. 445-468). Berlin, Bern, Bruxelles , New York, Oxford, Warszawa, Wien: Peter Lang.
- Lewin, K. (1951). *Field Theory in the Social Sciences: Selected Theoretical Papers*, New York: Harper.
- MacIntyre, P. D. (2007). Willingness to Communicate in the Second Language: Understanding the Decision to Speak as a Volitional Process. *Modern Language Journal* 91(3), 564-576.
- MacIntyre, P. D., Baker, S. C., Clément, R. i Donovan, L.S. (2002). Sex and Age Effects on Willingness to Communicate, Anxiety, Perceived Competence, and L2 Motivation Among Junior High School French Immersion Students, *Language Learning* 52(3), 537-564.

- MacIntyre, P. D., Clément, R., Dörnyei, Z. i Noels, K. A. (1998). Conceptualizing Willingness to Communicate in a L2: A Situational Model of L2 Confidence and Affiliation, *Modern Language Journal* 82(3), 545-562.
- McCroskey, J.C. i Richmond.V. P. (1982a). *The Quiet Ones: Communication Apprehension and Shyness*, Dubuque, IA.: Gorsuch Scarisbrick.
- McCroskey, J. C. i Richmond, V. P. (1982b.) Communication Apprehension and Shyness: Conceptual and Operational Distinctions, *Central States Speech Journal* 33, 458-468.
- McCroskey, J. C. i Richmond, V. P. (1991). Willingness to Communicate: A Cognitive View, U M. Booth-Butterfield (Ur.) *Communication, Cognition, and Anxiety* (str.19-37). Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Mihaljević Djigunović, J. (2002). *Strah od jezika: Kako nastaje, kako se očituje i kako ga se osloboditi*. Zagreb: Naklada Ljevak.
- Mortensen, D. C., Arnston, P.H. i Lustig, M. (1977). The Measurement of Verbal Predispositions: Scale Development and Application. *Human Communication Research* 3, 146-158.
- Richmond, V. P. i McCroskey, J. C. (1989). Willingness to Communicate and Dysfunctional Communication Processes, U C. V. Roberts i K.W. Watson (Ur.) *Interpersonal Communication Processes* str, 292-318), New Orleans, LA: Spectra Inc.
- Richmond, V. P. i Roach, K. D. (1982). Willingness to Communicate and Employee Success in U.S. Organizations. *Journal of Applied Communication Research* 20, 95-115.
- Yashima, T., Zenuk-Nishide, L. i Shimizu, K. (2004). The Influence of Attitudes and Willingness to Communicate and Second Language Communication. *Language Learning* 54 (1), 119-152.

izv. prof. dr. sc. **Vesna Budinski**
Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

Metodika hrvatskoga jezika

Personalizirani metodički instrumentarij u početnome čitanju i pisanju hrvatskoga jezika

Uvod

Gdje počinje put početnoga čitanja i pisanja? Je li termin *početno čitanje i pisanje* rezerviran za formalnu školsku pouku? Koja je uloga ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u razvoju jezičnih sposobnosti i predvještina? Uočavamo li dovoljno važnost predškolskoga odgoja i obrazovanja u razvoju čitalačke pismenosti?

Početno opismenjavanje (Budinski, 2019) i početna razina čitalačke pismenosti, kao i samo čitanje, ima funkciju prenošenja poruke i razumijevanja poruke koja je odaslana sustavom dogovorenih znakova (slovima latiničnoga pisma). Proces početnoga čitanja obuhvaća analizu riječi na glasove, korespondenciju između slova i glasa, sintetiziranje glasova/slova u riječ i prepoznavanje značenja. „Opisani proces temelji se na objedinjavanju izraza i sadržaja jezičnoga znaka. Izraz obuhvaća fonetički oblik riječi (niz fonema i niz grafema), a sadržaj jezičnoga znaka informaciju koja se prenosi slušatelju (značenje riječi). Cilj je vještine čitanja otkrivanje značenja napisanoga teksta. Kad učenik potpuno, brzo i vješto uspijeva dešifrirati napisani tekst i tijekom toga procesa zahvaća značenje riječi, sintagmi i rečenica, tada to čitanje možemo smatrati automatiziranim.“ (Budinski 2019:5). Početak toga procesa pripada ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju, a predrasude o tome da početno opismenjavanje započinje formalnom školskom poukom potrebno je opovrgnuti znanstveno utemeljenim istraživanjima i epistemološkim postavkama koje ukazuju na to da taj proces započinje u ranome djetinjstvu kada se stječu i razvijaju potrebne predvještine. Za nesmetani je jezični razvoj potrebno uvažavati inicijalno stanje jezičnih predvještina (na svim razinama odgoja i obrazovanja) kako bi svako dijete/učenik mogao napredovati u skladu s individualnim pokazateljima jezičnoga razvoja.

Teorijski okvir

Početno čitanje i pisanje tijekom ranoga poučavanja hrvatskoga jezika u primarnome obrazovanju (tijekom formalne školske pouke) regulirano je od školske godine 2019./2020. dokumentom *Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije* (NN 10/2019). Pojavnost i posebnost čitanja i pisanja (Budinski 2019) očituje se u stjecanju znanja, sposobnosti i vještina početnoga opismenjavanja koje će kasnije biti podloga za razvoj komunikacijske jezične kompetencije (lingvističke, sociolingvističke i pragmatičke). „S obzirom na sadržaje pouke te procese stjecanja vještine čitanja i pisanja, u suvremenoj je metodici hrvatskoga jezika početno čitanje i pisanje utemeljeno kao interdisciplinarno područje. To je područje u kojemu se stječu znanja, sposobnosti i vještine u skladu s obilježjima jezičnoga razvoja, a temelji su za funkcionalnu uporabu jezika u govoru i pismu te razvoj komunikacijske jezične kompetencije“ (Budinski 2019:5).

Formalno poučavanje početnoga čitanja i pisanja ne smije se temeljiti samo na iskustvenoj metodici, već se optimalni uvjeti učenja trebaju ostvarivati na temelju normativnih i empirijskih postavki. Znanstveno određen sadržaj prenosi se u nastavni proces, a sadržaj se posreduje adekvatnim metodičkim postupcima sukladno sustavima metodičke provedbe za početno čitanje i pisanje. „Pri tome način poučavanja, da bi bio učinkovit, treba potaknuti onaj način učenja koji je optimalan za učenje određenog sadržaja. No, optimalan način učenja koji poučavanjem treba staviti u funkciju ne ovisi samo o sadržaju učenja, nego i osobinama učenika – polaznika.“ (Pastuović 2012: 288).

„Dakle, potrebno je utvrditi svrhu i cilj početnoga čitanja i pisanja (kompetencije koje učenik treba steći na kraju toga ciklusa) kako bi se mogao odrediti sadržaj poučavanja koji će omogućiti dosezanje toga cilja, vrijeme potrebno za sustavnu metodičku provedbu i metodičke postupke koji će optimizirati prijenos sadržaja“ (Budinski 2019:4).

U određivanju vremena potrebnoga za ostvarivanje toga cilja važno je promatrati fenomen ovladavanja početnim čitanjem i pisanjem sa stajališta fiziologije, psihologije i psiholingvistike, lingvistike i tipografije, odnosno sa stajališta metodike hrvatskoga jezika koja interdisciplinarno obuhvaća spoznaje svih navedenih znanosti.

U određivanju sadržaja učenja/poučavanja u početnome čitanju i pisanju potrebno je, kao i u ostalim područjima odgoja i obrazovanja, odgovoriti na pitanja: „kako odabrati i čime opravdati izbor sadržaja obrazovanja i odgoja te kako organizirati (rasporediti znanja i ostale sadržaje unutar programa)“ (Pastuović 2012: 283). Autor nadalje upućuje da se sadržaji odabiru prema kriteriju važnosti, a važni su oni sadržaji koji omogućuju učinkovito dosezanje ciljeva učenja, odnosno stjecanje definiranih kompetencija. „Izbor sadržaja treba biti usklađen s postavkama matičnih znanosti, preoblikovan didaktičkim prijenosom (transferom) skladu sa spoznajama odgojno-obrazovnih znanosti. Ishade je učenja potrebno odrediti u

skladu s metodičkim pristupom, a to znači: odrediti razinu znanja za pojedine sadržaje vodeći računa o vrsti i razini znanja koja omogućuje stjecanje komunikacijske jezične kompetencije.“ (Kolar Billege 2014: 115). U istome radu o metodičkome pristupu određivanju sadržaja poučavanja i kognitivnih ishoda učenja, autorica zaključuje da „u budućem nastavnome programu (kurikulu) sadržaj poučavanja treba temeljiti na optimalnoj opterećenosti učenika, a to je moguće postići samo ako se uvažava metodički pristup određivanju sadržaja poučavanja. To znači da se u strukturiranju sadržaja uvažavaju spoznaje matičnih i odgojno-obrazovnih znanosti“ (Kolar Billege 2014: 203).

Nastava početnoga opismenjavanja treba se temeljiti na relevantnim sadržajima koji omogućuju stjecanje komunikacijske jezične kompetencije. „Iz generičke strukture metode proizlazi smisao metode pojedinoga nastavnog predmeta, a to je povezivanje izabranih sadržaja supstratnih znanosti (matične znanosti, filozofije, sociologije, pedagogije i didaktike te psihologije) u novu organsku cjelinu koja omogućuje izvođenje odgojno-obrazovnoga procesa u tome predmetu. U izabiranju sadržaja poučavanja u pojedinome se nastavnom predmetu treba osloniti na matičnu znanost iz čijega se znanstvenoga pojmovnika izabiru pojmovi koji ulaze u program nastavnoga predmeta. To je uporište na kojem se izgrađuje metodički pristup određivanju sadržaja poučavanja... Komunikacijska se jezična kompetencija razvija stjecanjem kulture slušanja, kulture govorenja, kulture čitanja i kulture pisanja. Kultura pisanja obuhvaća gramatičku, pravopisnu, stilističku i leksičku normu.“ (Kolar Billege 2014: 48 i 200). Prema navedenome se može zaključiti da je sadržaje potrebno strukturirati prema tim segmentima. Ti sadržaji moraju biti u funkciji početnoga opismenjavanja. Na kraju se toga razdoblja (Budinski 2019) početnoga opismenjavanja (krajem trećega razreda) mora svakomu učeniku urednoga jezičnog razvoja omogućiti dosezanje cilja (ishoda) koji je definiran kao automatizirano čitanje i pisanje. „Početno čitanje i pisanje zapravo podrazumijeva razinu dosegnutosti kulture slušanja, govorenja, čitanja i pisanja. „To znači da uključuje ovladavanje čitanjem i pisanjem do razine (1) produkcije u pisanju i (2) razumijevanja teksta u čitanju – pronalaženju, tumačenju i objedinjavanju podataka u tekstu. Čitalačka pismenost podrazumijeva kognitivne i metakognitivne strategije te afektivne i psihomotorne elemente koji omogućuju učeniku da s razvojem te kompetencije preuzima aktivnu ulogu u čitanju“ (Budinski 2019:6).

Perosnalizirani metodički instrumentarij

Metodički se instrumentarij definira kao metodički metatekst kojim se učenik (i učitelj) vode do spoznaje željenog pojma. U nastavi početnoga čitanja i pisanja metodički instrumentarij obuhvaća aktivnosti govorenja, slušanja, čitanja i pisanja te kinestezijske

aktivnosti. Od osobite je važnosti personalizirati metodički instrumentarij početnoga čitanja i pisanja uvođenjem materijala za razvoj senzornih aktivnosti, digitalnog vizualnog uporišta kojima će se podupirati razvoj fonološke i fonemske svjesnosti.

U ovome je radu prihvaćena teza da fonološka svjesnost prethodi fonemskoj svjesnosti. Stoga je bitno početkom formalnoga obrazovanja utvrditi fonološku svjesnost učenika, odnosno njegovu sposobnost da u govorenome modalitetu jezika razlikuje riječi kao dijelove rečenice te prepoznaje rimu i slogove (na imanentnoj razini).

„Iz svega navedenoga proizlazi da metodički pristup početnomu čitanju i pisanju mora uvažavati utjecaj fonološke svjesnosti na početno opismenjavanje. Također, fonološki sadržaji u metodičkome diskursu trebaju zauzeti primarnu poziciju na početku opismenjavanja.

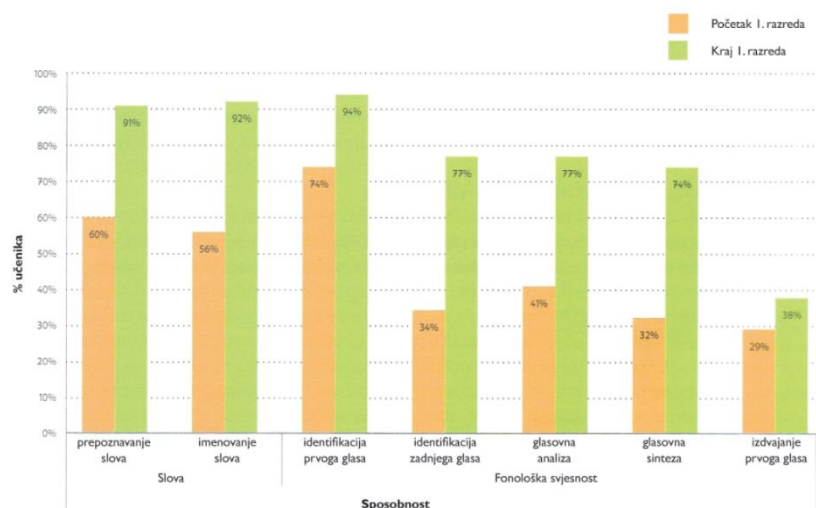
Može se zaključiti da otkrivanje razlika među učenicima u razvijenosti navedenih vještina omogućuje planiranje aktivnosti poučavanja početnoga čitanja i pisanja na temelju inicijalnoga stanja učenika u predčitačkim vještinama glasovne analize i sinteze“ (Budinski 2019:21).

„Temelji za učenje čitanja navedeni u dokumentu *Poučavanje čitanja u Europi: Konteksti, politike i prakse* (2011) obuhvaćaju neke važne dimenzije koje su se pokazale najutjecajnijima za razvoj čitalačke pismenosti, a pripadaju kategoriji ranoga učenja čitanja. To su fonološka i fonemska svjesnost, fonografička svjesnost te tečnost i razumijevanje “ (Budinski 2019:24). To znači da je potrebno strukturirati personalizirani metodički instrumentarij koji će metodičkim strateškim odrednicama podupirati jezični razvoj učenika prvoga razreda baziran na inicijalnom stanju čitalačke pismenosti.

U Republici Sloveniji interdisciplinarni znanstveni stručnjaci od 2012. godine (Dr. Ljubica Marjanovič Umek, Dr. Sonja Pečjak, Dr. Simona Kranjc, Dr. Metka Kordigel Aberšek, Dr. Igor Saksida, Dr. Amalija Žakelj i Dr. Zlatan Magajna) u metodičkoj literaturi *Priročnik za poučavanje in medpredmetno povezovanje v prvem triletju* naglašavaju važnost poznavanja i uvažavanja inicijalnog stanja čitalačke, matematičke i prirodoslovne pismenosti u daljnjem poučavanju. Navedeni su im pokazatelji smjernica za strukturiranje personaliziranog metodičkog instrumentarija koji će svakom učeniku omogućiti napredovanje s obzirom na inicijalno stanje u razvoju pismenosti.

Graf 1. Udio učenika s razvijenom sposobnošću poznavanja pisama i pojedinih elemenata fonološke svjesnosti (LILI in Bine, Priručnik za poučavanje in medpredmetno povezovanje v prvem triletju: 13)

Od uvođenja devetogodišnje škole u Sloveniji (1998.) i s njome povezan “Učni načrt za slovenščino” (2002) za početno opismenjavanje (prema Sonja Pečjak 2012) slovenski metodičari, jezikoslovci, psiholozi i psiholingvisti postavljaju pitanja: Kada započeti sistematično opismenjavanje? i Prvi ili drugi razred?.

Na temelju znanstvenih istraživanja provedenih u Republici Sloveniji „Psihološki pogledi na razvoj bralne zmožnosti v prvem triletju“ (Pečjak 2012) navodi: „Tu bi dilemu riješili ako pogledamo u kolikoj mjeri učenici imaju razvijene ključne sposobnosti (poznavanja slova i elemenata fonološke svjesnosti) na početku i na kraju 1. razreda.“ Rezultati pokazuju razvitak sposobnosti poznavanja slova i elemenata fonološke svjesnosti na početku i na kraju 1. razreda s ciljem razvijanja metodičkog instrumentarija (učiteljevog) za razvoj čitalačke pismenosti – „učiteljevo spremanje za razvoj čitalačke pismenosti.“ Istraživanje je provedeno na reprezentativnom uzorku u šk. god. 2009./2010. a kasnije na cijeloj populaciji prvoškolaca u Republici Sloveniji. Što je moguće razabrati iz grafičkog prikaza? (Pečjak 2012).

- individualne razlike među učenicima istoga razreda
- to je realnost koja određuje način rada u prvomu razredu (prvo trogodište početnog opismenjavanja)

Da bi smo mogli strukturirati nastavni proces temeljen na individualnim razlikama jezičnoga razvoja među učenicima, potrebno je u Republici Hrvatskoj provesti prikazana mjerenja. Dobiveni pokazatelji bili bi podloga za diferencirani metodički pristup razvoju čitalačke pismenosti, odnosno personalizirani metodički instrumentarij.

Zaključak

Što znači koncipirati i primjenjivati personalizirani metodički instrumentarij?

U metodičkoj dimenziji poučavanja početnoga čitanja i pisanja potrebno je predvidjeti optimalnu vrstu sadržaja, količinu sadržaja i vremena te optimalne metodičke postupke i artefakte koji će potaknuti ovladavanje vještinom početnoga čitanja i pisanja s uvažavanjem individualnog inicijalnoga stanja početne pismenosti. To znači u svakodnevnoj metodičkoj artikulaciji imati metodičke predloške, artefakte, planirane aktivnosti govorenja i slušanja, čitanja i pisanja za učenike s različitim jezičnim dosezima. Tako personalizirani metodički instrumentarij mora omogućiti svakom djetetu optimalno napredovanje u razvoju čitalačke pismenosti.

Literatura:

Budinski, V. (2019.) *Početno čitanje i pisanje na hrvatskome jeziku. Metodički sadržajno-vremenski optimum poučavanja*. Zagreb: Profil Klett i Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Kolar Billege, M. (2020.) *Sadržaj, ishodi i vrednovanje u Hrvatskome jeziku – metodički pristup*. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije (NN 10/2019)

Pastuović, N. (2012.) *Obrazovanje i razvoj*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu i Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Pečjak, S. (2012.) *Lili in Bine, priručnik za poučevanje in medpredmetno povezovanje v prvem triletju*. Ljubljana: Rokus Klett.

Metodika glazbene kulture

Digitalne pridošlice/imigranti i digitalni urođenici u kontekstu predškolskog glazbenog obrazovanja

Potaknut promjenama koje je izazvao razvoj suvremene tehnologije u obrazovanju, kako bi opisao te dodatno ukazao na nove generacije, američki profesor, pisac i govornik Marc Prensky, skovao je pojmove digitalni urođenici (generacije koje odrastaju uz digitalne medije) te digitalni imigranti - pridošlice (generacije odrasle prije digitalne sveprisutnosti). Dekonstruirajući pojmove kao što su net generacije ili digitalne generacije, želio je dodatno istaknuti postojeći međugeneracijski jaz ukazujući pritom da generacije koje su rođene prije digitalne ere govore zastarjelim jezikom“ te se bore s podučavanjem generacija koje govore potpuno novim jezikom“(Prensky, 2001, str. 1). Iako se digitalni imigranti nastoje prilagoditi novom okruženju, oni ipak u određenoj mjeri zadržavaju “akcent digitalnih useljenika ostajući jednom nogom u prošlosti” (Prensky, 2001, str. 2). S obzirom na to da je prelaskom u 21. stoljeće sve veći broj generacija koji odrasta uz digitalnu tehnologiju, pa je samim time i sve manja razlika između digitalnih urođenika i digitalnih imigranata, Prensky (2009) kasnije uvodi pojam digitalne mudrosti. Radi se o dvostrukom konceptu koji je s jedne strane vezan uz mudrost kao rezultat uporabe digitalne tehnologije u svrhu stjecanja spoznaja izvan čovjekovih inherentnih sposobnosti, a s druge se strane ukazuje na oprez pri upotrebi tehnologije za poboljšanje čovjekovih sposobnosti.

Pri opisu sukoba različitih generacija na radnom mjestu, uz navedene pojmove, Zemke i dr. (2013) koriste i pojmove: bejbibumeri (rođeni od 1946. do 1960.), generacija X (između 1960. i 1980.), generacija Y (između 1981. i 1995.) te generacija Z rođenih nakon 1995. godine. Za generacije rođene između 2010. i 2025. godine kao prvu generaciju koja je u potpunosti rođena u 21. stoljeću, koriste se i pojmovi iGeneration, odnosno Alfa generacije.

Promatrajući navedeni problem iz obrazovne perspektive, potrebna je dakle prilagodba novom jeziku i praksi tehnološkog doba što zahtijeva jedan interdisciplinarni pristup. Digitalna kompetencija jedna je od osam ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje koje je obrazovna politika Republike Hrvatske prihvatila od Europske Unije (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2014). Sukladno okviru digitalnih kompetencija *DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens* (2016) ove se kompetencije

odnose na sigurnu i kritičko-analitičku uporabu niza digitalnih tehnologija za informacije, komunikaciju i osnovno rješavanje problema u svim aspektima života (Vuorikari i dr, 2016). Najnoviji podaci *Digital Economy and Society Index (DESI) 2020* ukazuju na napredak u svim državama članicama i svim ključnim područjima mjerenim ovim indeksom (Russo, 2020). Prema Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014), digitalna se kompetencija razvija "upoznavanjem djeteta s informacijsko-komunikacijskom tehnologijom i mogućnostima njezine uporabe u različitim aktivnostima...." (NOK, 2014, str. 13).

Promatrajući digitalne kompetencije u kontekstu glazbenog obrazovanja, došlo je do brojnih promjena kojima je osobito doprinijela pojava Worldwide Weba - www i interneta. Njihovom pojavom dostupnost glazbe postala je neusporediva i nezamisliva u odnosu na prethode generacije, a uz to su se pojavili i novi, lako dostupni načini glazbenog izražavanja i stjecanja glazbenih iskustava (Parra-Damborenea, 2014). U dokumentu *Feasibility study for the establishment of a European Music Observatory – EMO (2020)* (*Studija ostvarivosti - izvedivosti osnutka Europskog glazbenog opservatorija*) (<https://www.live-dma.eu/wp-content/uploads/2020/11/Feasibility-Study-European-Music-Observatory.pdf>) ističe se da tehnologija igra sve složeniju ulogu u glazbenom području te da EU mora postati ambicioznija i poduzetnija u pogledu budućih istraživanja na polju glazbe i tehnologije. Nadalje, u dokumentu *The Early Years Foundation Stage standard (EYFS, 2018)*, navodi se da didaktičke edukativne online igrice nude brojne mogućnosti i poticaje za razmjenu misli, ideja i osjećaja kroz različite aktivnosti u glazbi, pokretu, plesu, igranju video igrica te dizajnu i tehnologiji (EYFS, 2018). Uz navedeno, prema rezultatima provedenih istraživanja, metodika glazbenog obrazovanja ima brojne dobrobiti od korištenja novih obrazovnih tehnologija (Bauer, Reese, and McAllister 2003; Savage 2007; Wise, Greenwood, and Davis 2011; Riley 2013). Provedena istraživanja te dokumenti također ističu da je potrebna integracija takvog načina usvajanja/učenja glazbenih vještina i znanja u kurikulum na svim razinama i za svako dijete/učenika (Rose and Meyer 2002; National Council for Accreditation of Teacher, Education 2008; Parikh 2012; International Society for Technology in Education [ISTE] 2014).

S aspekta socio-kulturalne perspektive, sve što se događa u zajednici i u praksi može biti relevantno i predstavljati izvor djetetova znanja (Lave i Wenger, 1991). Dijete svakodnevno usvaja i stječe različita glazbena iskustva - ne samo u odgojno - obrazovnim kontekstima. Djeca su dakle aktivni sustvaratelji njihove glazbene kulture (Vestad, 2013, 2014) koji donose sa sobom i tzv. kućna tehnološka znanja (McPake i dr, 2013). U skladu s navedenim, glazbeni pedagozi prepoznaju i ističu važnost tehnologije u glazbenom obrazovanju (Greher, 2006; Crawford, 2013; Ajero, 2014).

Na važnost takvog suvremenog oblika glazbenih kompetencija dodatno je ukazala pandemija koronavirusa koja je radi zatvaranja odgojno-obrazovnih ustanova zahtijevala od odgojitelja prilagodbu novonastaloj situaciji putem provođenja odgojno-obrazovnog rada na daljinu. Uz online igrice, postoje brojni digitalni izvori za aktivno usvajanje i stvaranje glazbe pri čemu dijete, sukladno njegovoj razvojnoj dobi, ujedno upoznaje različite glazbene instrumente. Tako se primjerice u kontekstu povezivanja različitih umjetničkih područja, kao oblik sinkretičkog pristupa glazbenom odgoju i obrazovanju (Bačlija Sušić, 2013), mogu integrirati glazba i slikanje prstima na ekranu pomoću aplikacije Kapu Bloom Tunes (<https://www.YouTube.com/watch?v=9KbMEF9UzO0>). Radi se o opuštajućoj zabavnoj aplikaciji koja ujedno potiče djetetov kreativni i stvaralački potencijal. Otkrivene su i brojne druge mogućnosti koje pružaju tzv. mobilne tehnologije (engl. mobile technologies) korištenjem mobilnih aplikacija te softverskih aplikacija za usvajanje glazbenih vještina i znanja. Autori Paule-Ruiz i dr. (2017), proveli su pilot studiju, eksperiment s trogodišnjacima u kojem je uz korištenje Montessori zvona u okviru Montessori metode u kontrolnoj skupini, korištena mobilna aplikacija SAMI (softver za učenje glazbe u ranoj i predškolskoj dobi) u eksperimentalnoj skupini, a koja se sastoji od četiri igre čiji su glavni ciljevi razvoj sluha, zvučna diskriminacija i glazbena improvizacija. Kao osobito zanimljiv digitalni izvor vrijedno je istaknuti Sesame Street Makes Music koji je usmjeren stvaranju glazbe korištenjem različitih glazbenih instrumenata uz djeci poznate likove Ernie, Abby, Elmo i Cookie Monster koji im pomažu u istraživanju te upoznavanju osam različitih instrumenata putem kojih mogu stvarati i izvoditi glazbu u različitom tempu (<https://apps.apple.com/us/app/sesame-street-makes-music/id1046694770>).

Primjena suvremene tehnologije u glazbenom obrazovanju ima brojne prednosti, ali i nedostatke. Radi se o novoj dimenziji glazbenog obrazovanja koja pruža mogućnost korištenja različitih didaktičkih materijala izravnom demonstracijom, modeliranjem, eksperimentiranjem, promatranjem i igrom (Plowman i sur, 2008). S druge strane, kao i pretjerano korištenje tradicionalnih oblika tehnologije (televizija) koje osobito kod djece mlađe dobi može doprinijeti poremećajima u njihovu ponašanju (Chonchaiya i Prusanandaonda, 2008; Mistry, Minkovitz, Strobino i Borzekowski, 2007), korištenje suvremene tehnologije može dovesti do brojnih zdravstvenih rizika, razvojnih problema, problema mišićno-koštanog sustava, tjelesne neaktivnost, pretilosti kao i neodgovarajuće kvalitete sna (Mustafaoğlu i dr, 2018).

Bez obzira na navedene probleme, promatrajući korištenje digitalne tehnologije u radu s djecom rane i predškolske dobi s aspekta Pametne pedagogije (engl. Smart Pedagogy) (Daniela, 2019) može u konačnici doprinijeti poboljšanju procesa djetetova učenja te se nadalje transferirati na druga područja doprinoseći tako djetetovu boljem postignuću u suvremenom svijetu.

Literatura:

- Ajero, M. (2014). Helping Out Piano Students Online. *American Music Teacher* August/September, 45-47.
- Bačlija Sušić, B. (2013). Sinkretizam u kontekstu spontane improvizacije u klavirskoj poduci. U S. Vidulin-Orbanić (Ur.) *Glazbena pedagogija u svjetlu sadašnjih i budućih promjena 3: interdisciplinarni pristup glazbi: istraživanje, praksa i obrazovanje* (483-496). Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
- Bauer, W. I., Reese, S. i McAllister, P. A. (2003). Transforming music teaching via technology: The role of professional development. *Journal of research in Music Education*, 51(4), 289-301.
- Chonchaiya, W. i Pruksananonda, C. (2008). Television viewing associates with delayed language development. *Acta Paediatrica*, 97(7), 977–982.
- Crawford, R. (2013). Evolving technologies require educational policy change: Music education for the 21st century. *Australasian Journal of Educational Technology*, 29(5).
- Daniela, L. (2019). Smart pedagogy for technology-enhanced learning. In *Didactics of smart pedagogy* (pp. 3-21). Springer, Cham.
- Feasibility study for the establishment of a European Music Observatory – EMO (2020) (Studija ostvarivosti - izvedivosti osnutka Europskog glazbenog opservatorija) Pristupljeno 10.10.2021. s adrese: <https://www.live-dma.eu/wp-content/uploads/2020/11/Feasibility-Study-European-Music-Observatory.pdf>.
- Greher, G. R. (2006). Transforming music teacher preparation through the lens of video technology. *Journal of Music Teacher Education*, 15(2), 49-60.
- Howie, E. K., Coenen, P., Campbell, A. C., Ranelli, S., & Straker, L. M. (2017). Head, trunk and arm posture amplitude and variation, muscle activity, sedentariness and physical activity of 3 to 5 yearold children during tablet computer use compared to television watching and toy play. *Applied Ergonomics*, 65, 41–50.
- International Society for Technology in Education (ISTE). (July 1, 2014). ISTE standards administrators. Pristupljeno 1.10.2021. s adrese: <http://www.iste.org/standards>
- Lave, J. i Wenger, E. (1991). *Situated learning: Legitimate peripheral participation*. Cambridge university press.

- McPake, J., Plowman, L., i Stephen, C. (2013). Pre-school children creating and communicating with digital technologies in the home. *British Journal of Educational Technology*, 44(3), 421-431.
- Mistry, K. B., Minkovitz, C. S., Strobino, D. M., i Borzekowski, D. L. (2007). Children's television exposure and behavioral and social outcomes at 5.5 years: Does timing of exposure matter. *Journal of the American Academy of Pediatrics*, 120(4), 762–769.
- Mustafaoğlu, R., Zirek, E., Yasacı, Z. i Özdiñçler, A. R. (2018). The negative effects of digital technology usage on children's development and health. *Addicta: the Turkish journal on addictions*, 5(2), 13-21.
- Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta.
- National Council for Accreditation of Teacher Education. (2008). Professional Standards for the Accreditation of Teacher Education Institutes. Pristupljeno 8.10.2021. s adrese: <http://www.ncate.org/Public/Publications/ProfessionalStandards/tabid/508/Default.aspx>
- Parra-Damborenea, J. (2014). Reactblocks: A 3D tangible interface for music learning (Doctoral dissertation, Master thesis, Universitat Pompeu Fabra, Barcelona. Pristupljeno 8.10.2021. s adrese: <http://mtg.upf.edu/node/3085>.
- Parikh, P. K. (2012). An examination of the relationship between childhood maltreatment and gambling in emerging adulthood (Doctoral dissertation).
- Paule-Ruiz, M., Álvarez-García, V., Pérez-Pérez, J. R., Álvarez-Sierra, M. i Trespalacios-Menéndez, F. (2017). Music learning in preschool with mobile devices. *Behaviour & Information Technology*, 36(1), 95-111.
- Plowman, L., McPake, J., i Stephen, C. (2008). Just picking it up? Young children learning with technology at home. *Cambridge Journal of Education*, 38(3), 303-319.
- Prensky, M. 2001a. Digital natives, digital immigrants. *On the Horizon* 9 (5): 1-6. Pristupljeno 8.10.2021. s adrese: <http://www.webcitation.org/5eBDYI5Uw>.
- Prensky, M. 2001b. Digital natives, digital immigrants, part 2: Do they really think differently? *On the Horizon* 9 (6): 1-6. Pristupljeno 8.10.2021. s adrese: <http://www.twitchspeed.com/site/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part2.htm>.
- Riley, P. 2013. Teaching, Learning, and Living with iPads. *Music Educators Journal* 100 (1): 81–86.

- Rose, David H. i Anne Meyer. 2002. Teaching Every Student in the Digital Age: Universal Design for Learning. Association for Supervision and Curriculum Development, ERIC. Pristupljeno 1.10.2021. s adresse: <http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/recordDetail?accno = ED466086>
- Russo, V. (2020). Digital Economy and Society Index (DESI). European guidelines and empirical applications on the territory. U *Qualitative and Quantitative Models in Socio-Economic Systems and Social Work* (427-442). Springer, Cham.
- Savage, J. 2007. Reconstructing Music Education Through ICT. *Research in Education* 78 (1): 65–77. *The Early Years Foundation Stage standard* (EYFS, 2018).
- Vestad, I. L. 2013. Barns bruk av fonogrammer. Om konstituering av mening i barnekulturelt perspektiv. Doctoral Dissertation, University of Oslo.
- Vestad, I. L. 2014. Now you see it, now you don't: On the challenge of inclusion n the perspective of children's everyday musical play. *Nordisk musikkpedagogisk forskning: Årbok* 15: 85–103.
- Vuorikari, R., Punie, Y., Arretero Gomez, S. i van den Brande, G. (2016.). DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens. Update Phase 1: the Conceptual Reference Model. Publications Office of the European Union. Pristupljeno 1.10.2021. s adresse: <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-researchreports/digcomp-20-digital-competence-framework-citizens-update-phase-1-conceptual-reference-model>
- Wise, S., Greenwood, J. i Davis, N. (2011). Teachers' Use of Digital Technology in Secondary Music Education: Illustrations of Changing Classrooms. *British Journal of Music Education*, 28(2), 117-134.
- Zemke, R., Raines, C., i Filipczak, B. (2013). *Generations at work: Managing the clash of Boomers, Gen Xers, and Gen Yers in the workplace*. Amacom.

Ivana Golik Homolak, predavačica
Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

Metodika upoznavanja okoline

Suradničke metode u obrazovanju

U obrazovanju, svi smo vođeni željom da omogućimo kvalitetnu aktivnost kao poticaj na djetetovom putu učenja i razumijevanja. Takva aktivnost uključuje osjetila, oslanja se na znatiželju, potiče želju za istraživanjem i „usidruje se“ povezivanjem s ranijim iskustvima gradeći teorije kao osnove daljnjeg učenja i zadržavanja stečenog znanja. Svako novo znanje, po Bruneru (1966), oblikuje pojam u našem umu kroz faze akcije, grafičke prezentacije i izgradnje simbola. Nova promišljanja o učenju bazirana su na neurološkim istraživanjima (OECD, 2007) koja prate način stvaranja, osnaživanja, ali i nestajanja moždanih veza, sinapsi, fizioloških osnova procesa učenja. Zahvaljujući tim saznanjima odgojitelji, učitelji i profesori trude se u svojim porukama koristiti rječju, slikom i demonstracijom te aktivno uključivati svoju „publiku“ u samu aktivnost i raspravu o njoj. Aktivni pristup znanju uključuje razumijevanje, primjenu naučenog, analizu, evaluaciju i poticaj ka kreaciji, osposobljavajući djecu, učenike i studente za nošenje sa životnim izazovima.

Aktivno učenje podrazumijeva sudjelovanje, međusobne interakcije, reflektiranje, diskutiranje, promišljanje, užitek otkrivanja i sposobnost primjene informacija s ciljem rješavanja problema. Njegovi rezultati i postignuća znatno nadilaze one postignute tradicionalnim pristupom (Freeman i sur., 2014). Metode suradničkog učenja potiču razvoj komunikacijskih vještina, preuzimanje odgovornosti, promišljanje i izgradnju zajedničkog značenja, kritičko promišljanje i rješavanje problema na nov i kreativan način a to su osnove cjeloživotnog učenja. U nastavku slijede neki od primjera suradničkih metoda primjenjivih u radu sa svim dobnim skupinama (Kagan, 1989; Slavin, 1988)

Sastanak na brzinu (speed dating) u vrtiću se koristi pri predstavljanju projekata roditeljima, drugoj djeci ili široj zajednici. Djeca se opredjeljuju temeljem svog interesa i iskustava koje su prikupila istražujući. Njihovo znanje i iskustvo izvor je informacija i poticaj onima koji o toj temi znaju manje, a oni sami, govoreći o toj temi drugima, postižu još dublje razumijevanje teme.

Semafor diskusija (McMillan, 2010) oblik je u kojem djeca u krugu karticama u boji (crvena, žuta i zelena) signaliziraju svoje slaganje/neslaganje i želju da svoje razmišljanje podijele s drugima. U školi će kartice zamijeniti podignuta ruka. Važno je, već od najranije dobi,

ohrabrivati djecu u izražavanju vlastitih stavova i mišljenja te ih poticati na diskusiju. Divergentno mišljenje i kreativnost koja se time razvija neophodni su u vremenu promjena. Većina će današnje djece raditi u zanimanjima koja u ovom trenutku uopće ne postoje.

Dopunjavanje priče često se koristi u vrtiću. Sjedeći u krugu dijete ponavlja sve ranije rečeno pridodajući tome i svoju riječ. Koncentracija potrebna za takvu aktivnost, vizualizacija sadržaja i karakter igre opstaju i kada se u krugu umjesto vrtičke djece nađu srednjoškolci ili studenti sumirajući informacije prikupljene čitanjem ili gledanjem određenog sadržaja.

Zid s grafitima (Tracy, 2005) kao i **galerija** objedinjuju misli, ideje ili asocijacije svih sudionika na velikom papiru, omogućujući pri tom njihovo grupiranje i povezivanje. U vrtiću će to biti plakati dokumentacije prikupljene tijekom projekta, ostavljeni u prostoru radi prisjećanja i naknadnog promišljanja o aktivnostima.

Slagalica (Coustouros, 2020) se često koristi u radu sa starijim učenicima i studentima, no isti princip vidljiv je u osnovnoj organizaciji vrtičke sobe podijeljene na centre aktivnosti među kojima djeca cirkuliraju vođena svojim interesima.

Najvišu razinu suradničkog učenja nalazimo u **obrnutoj učionici** (Reidsema, 2017). Njen princip počiva na individualnim pripremnim aktivnostima (kod kuće) samostalno ili uz roditeljsku pomoć za predškolce, iza kojih slijede zajedničke aktivnosti analize, evaluacije i kreativnog promišljanja u vrtiću, učionici ili predavaonici tijekom suradničkog učenja s drugima.

Iako se na predškolski odgoj i obrazovanje često zaboravlja u odgojno-obrazovnoj vertikali, svojom educiranošću, motiviranošću i osuvremenjivanjem prakse, odgojitelji u vrtiću uspješno formiraju temelje cjeloživotnog obrazovanja novih generacija.

Literatura:

Bruner, J. S. (1966). *Toward a theory of instruction*. Cambridge, Mass: Belkapp Press.

Costouros, T. (2020). Jigsaw Cooperative Learning Versus Traditional Lectures: Impact on Student Grades and Learning Experience. *Teaching and Learning Inquiry* 8. 154-172.

Freeman, S. i Eddy, S. L. i McDonough, M. i Smith, M. K. i Okoroafor, N. i Jordt, H. i Wenderoth, M. P. (2014). *Active learning increases student performance in science, engineering and mathematics*. *PNAS*. 111(23). 8410-8415.

Kagan, S. (1989). *Cooperative learning: Resources for teachers*. Riverside, CA: University of California.

McMillan, J. H. (2010). *Classroom Assesment: Principles and Practice for Effective Standards – Based Instruction*, 5th edition, Pearson Education

OECD (2007). *Understanding the Brain: The Birth of a Learning Science*. Paris, OECD.

Reidsema, C. I Hadgraft, R. I Kavanagh, L. (2017). Introduction to the Flipped Classroom. U: C. Reidsema i L. Kavanagh i R. Hadgraft i N. Smith (Ur.) *The Flipped Classroom*. Singapore, Springer. (str. 3-14).

Slavin, R. E. (1988). Cooperative learning and student achievement. *Educational Leadership*, 46(2). 31–33.

Tracy, S. K. (2005). The Graffiti Method. *Australian Midwifery*. 18 (3). 22-26.

RADOVI METODIČARA TEORETIČARA I PRAKTIČARA

Vesna Brebrić, mag. praesc. educ.

Dječji vrtić Petrinjčica, Petrinja

Mentorica: doc. dr. sc. **Blaženka Bačlija Sušić**

Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

Metodika glazbene kulture

Novi izazovi odgojiteljskog poziva u suvremenom kontekstu

Odgojitelj kao kreator/autor stvaralačkih poticaja

Osmišljavanje glazbenih izazova koji će u djeci pobuditi sve ono što je u njihovoj nutrini daje slobodu odgojitelju da i sam svoje kompetencije izrazi na način i prema potrebi svakog pojedinog djeteta, upravo onako kako to ono samo želi. Temeljna postavka u svemu navedenom je igra kao najvažnija djetetova aktivnost odgovorna za cjelokupni njegov razvoj. Pažljivo osluškujući potrebe djece temeljene na njihovim razvojnim karakteristikama, odgojitelj kao autor glazbenih izazova pažljivo će osmisliti sadržaj koji će djeci omogućiti ekspresiju u svim smjerovima na njihov jedinstven, originalan, kreativan način, uključiti ih u proces stvaralaštva tako da sama kreiraju ono za što ima potrebu cjelovito se pritom izražavajući (Bačlija Sušić, 2018) (mjuzikl, kao najbolji primjer, pruža djetetu mogućnost cjelokupnoga izražaja).

Odgojitelj u uvjetima pandemije

Suočenje s pandemijom uzrokovanu korona virusom, pokazalo je, da smo i u toj naizgled bezizlaznoj situaciji pronašli rješenja tako što smo povezanost s odgojnom grupom u vrijeme *lockdowna* održavali *online* metodama pri čemu je osobito važnu ulogu imala suradnja s roditeljima (Višnjić Jevtić i sur, 2018), a nakon povratka u instituciju, nastavili rad u promijenjenim uvjetima. Premda je situacija od nas zahtijevala odgovorno ponašanje i usvajanje pravila preporuke epidemiologa, kako za odrasle tako i za djecu, glazbene aktivnosti odvijale su se na sasvim uobičajeni, sinkretički način - pjesma, ples, pokret, dramatizacija, stvaralaštvo (Bačlija Sušić, 2013).

Ograničenja su najviše bila usmjerena na odnos prema roditeljima i osoblju izvan odgojne grupe.

Odgojitelj u uvjetima prirodnih katastrofa (potres)

Mnoge je odgojitelje potres katastrofalnih razmjera zatekao na radnom mjestu u svojim odgojnim grupama. Iako je svatko od njih na različit način prepričavao proživljena iskustva, ono što im je zajedničko jest činjenica da su u tom trenutku evakuirali djecu iz grupa na sigurno mjesto te nakon njihova brzog odlaska iz ustanove po dolasku roditelja pokušavali stupiti u kontakt sa svojim obiteljima.

Vremenom su počela pristizati djeca, a rad se u centralnom objektu odvijao tako da su u sobi dnevnog boravka boravile dvije odgojne grupe djece zbog oštećenja 2 od 5 objekata na području grada. Iskustva djece kreću se od svakodnevnoga prepričavanja traumatičnih događaja do potpunoga ignoriranja traumatičnog iskustva. Usvojili smo protokole ponašanja u slučaju ponovnih razaranja istovremeno ne zanemarujući sve one aktivnosti neophodne za cjelokupan dječji razvoj. Provođenje uobičajenih aktivnosti zahtijeva prethodno promišljanje odgojitelja u smislu samog tehničkog ostvarenja istih, s obzirom na kontinuirano podrhtavanje tla. Glazbene su aktivnosti ostale nepromijenjene, mogle se izvoditi u svakoj prilici, a djeci su nepresušan izvor zabave, opuštanja i terapijska pomoć.

Odgojitelj i mediji

Nekoliko dana nakon potresa napisala sam i uglazbila pjesmu pod nazivom „Ja ostajem s tobom Petrinjo, moj grade!“. Pjesma je privukla pažnju medija pa sam svoj osvrt na događaje imala priliku iznijeti u televizijskoj emisiji. Pjesmu su pjevala i djeca. Glazba je postala sredstvo kojim je moguće pažnju javnosti usmjeriti na uočavanje posljedica prirodnih katastrofa na život ljudi.

Svakodnevna prisutnost i dostupnost medija zbog potresa dalo mi je priliku progovarati i ukazivati na poteškoće s kojima su suočena djeca i njihove obitelji u gradu Petrinji.

Odgojitelj i politika

Uočivši kako su „gabariti“ dječjeg vrtića postali premali, a potrebe djece velike i ozbiljne, odlučila sam se politički angažirati. Politički angažman odgojitelja u lokalnoj zajednici iznimno je važan kao glas koji će progovarati i boriti se za one koji to sami nisu u mogućnosti – djecu.

Slika 1. Vesna Brebrić u potresom razrušenoj Petrinji

Literatura:

Bačlija Sušić B. (2018). Dječje glazbeno stvaralaštvo: stvaralački i autotelični aspekt. Metodčki ogledi: časopis za filozofiju odgoja, 25(1), 63-83.

Bačlija Sušić, B. (2013). Sinkretizam u kontekstu spontane improvizacije u klavirskoj poduci. U: S. Vidulin-Orbanić (ur.) Glazbena pedagogija u svjetlu sadašnjih i budućih promjena 3: interdisciplinirani pristup glazbi: istraživanje, praksa i obrazovanje, zbornik radova (str. 483-496), Pula: Sveučilište Jurja Dobrile.

Došen Dobud A. (2016). Dijete – istraživač i stvaralac – Igra, istraživanje i stvaranje djece rane i predškolske dobi. Zagreb: Alinea

Višnjic Jevtić, A., Visković, I., Rogulj, E., Bogatić, K., & Glavina, E. (2018). Izazovi suradnje, Razvoj profesionalnih kompetencija odgojitelja za suradnju i partnerstvo s roditeljima. Zagreb: Alfa.

Tea Panijan, mag. praesc. educ.

Dječji vrtić Siget, Zagreb

Mentorica: doc. dr. sc. **Marijana Hraski**

Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

Kineziološka metodika

Uporaba digitalnih tehnologija sa svrhom poticanja tjelesne aktivnosti kod djece

Uvod

Situacija sa SARS-CoV-2 imala je snažan utjecaj na cjelokupno društvo pa tako i na područje odgoja i obrazovanja. Stručnjaci za odgoj i obrazovanje imali su zadatak po prvi puta „odgajati“ i „obrazovati“ djecu putem ekrana, bez fizičkog kontakta. Odgojno-obrazovne ustanove bile su prisiljene preko noći modernizirati svoje sustave te započeti/nastaviti razvijati korištenje digitalnih tehnologija u odgojno-obrazovne svrhe. Korištenje digitalnih tehnologija omogućilo je daljnje provođenje odgojno-obrazovnog rada, samo ovoga puta na daljinu.

O važnosti korištenja digitalne tehnologije svjedoče razni međunarodni dokumenti te brojne države koje digitalnu kompetenciju tumače kao jednu od okosnica razvoja svih ostalih kompetencija. Europski parlament (2006) ističe digitalnu kompetenciju kao jednom od osam ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2015) također navodi tih osam ključnih kompetencija kao okosnicu razvoja mnogih ostalih kompetencija. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019) donosi odluku o uvođenju kurikuluma za međupredmetnu temu koja obuhvaća, među ostalim i „učinkovito, primjereno, pravodobno, odgovorno i stvaralačko služenje informacijskom i komunikacijskom tehnologijom u svim predmetima, područjima i na svim razinama obrazovanja“, što svjedoči modernizaciji škola i pomnom promišljanju budućih potreba.¹

Dolaskom globalizacije i ekspanzivnim razvojem digitalne tehnologije otvaraju se nebrojene mogućnosti provođenja različitih aktivnosti bez stvarne fizičke prisutnosti osoba stoga poznavanje korištenja digitalne tehnologije postaje sve važnije u suvremenom svijetu. Korištenjem digitalne tehnologije pružena je mogućnost zornijeg prikaza sadržaja, proces učenja čini zanimljivijim, kreativnijim i kvalitetnijim te doprinosi integraciji sadržaja (Tatković i

¹ Narodne novine, službeni list RH, dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_150.html (10.06.2021.)

Ružić Baf, 2011). Anđelić, Čekerevac i Dragović (2014) tvrde kako korištenje različitih digitalnih tehnologija omogućava uključivanje svih osjetila tijekom procesa učenja, kao i razvoj kreativnosti te veću uključenost djece u vlastiti odgojno-obrazovni proces.

Prevenција sedentarnog načina života

Ekspanzivnim razvojem korištenja digitalne tehnologije, suvremeni način života sve više postaje sedentarni. Zabrinjavajuće je što djeca danas sve manje borave na otvorenom, dok u zatvorenom, kako istraživanja pokazuju, velik dio vremena provode pred ekranima. Nastavni zavod za javno zdravstvo „dr. Andrija Štampar“ navodi istraživanje (Nacionalno istraživanje: Jureša, Musil i Petrović, 2018) koje dokazuje veliku neaktivnost i sedentarni način života djece. Istraživanje pokazuje kako 19,3% dječaka i 19,3% djevojčica dulje od dva sata na dan gleda televiziju dok istodobno između 12% i 18% učenika više od dva sata na dan provodi vrijeme igrajući „igrice“ na računalo. Da je tome tako, dokazuje istraživanje Svjetske zdravstvene organizacije u kojem sudjeluje i RH (CroCOSI, 2018/2019) koje ima za cilj pratiti položaj hrvatskih osmogodišnjaka prema statusu uhranjenosti u odnosu na njihove vršnjake diljem Europe. Rezultati istraživanja pokazuju kako 35% djece dobi 8 – 8,9 godina u RH ima prekomjernu tjelesnu masu i debljinu. Stoga ne čudi zaključak SZO koja je sedentarni način života uvrstila među deset vodećih uzroka smrtnosti i invaliditeta.

Turkalj (2019) u radu „Korištenje digitalne tehnologije kod djece predškolske dobi“ navodi tablicu u kojoj je prikazan komparativni pregled do 2015. godine pristupa i korištenja digitalnih uređaja kod djece u kućanstvima.²

Tablica 1. Pristup i korištenje digitalnih uređaja kod djece u kućanstvima *Izvor: ofcom (2014 : 48)*

Sva djeca	Starosna dob: 3 - 4		Starosna dob: 5 - 7	
	Pristup	Korištenje	Pristup	Korištenje
Televizija	89%	83%	89%	85%
Računalo, laptop, netbook - s pristupom internetu	77%	27%	82%	56%
Tablet	75% ↑	53% ↑	81% ↑	69% ↑
Čitač DVD-a, DVD snimač, Blu-ray snimač	80%	60%	81%	68%
Digitalni video snimač	70%	50% ↑	75%	65%
Radio	67%	21% ↑	72%	27%
Igrajuće konzole (spojene na televiziju)	50%	27%	64%	54%
Prijenosna konzole za digitalne igrice	50%	27%	64%	54%
Pametna televizija	40%	34%	43%	38%
Mobilni telefon	0%	20%	5%	28%

² Nacionalni repozitorij završnih i diplomskih radova ZIR, dostupno na: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/hrstud%3A2201> (15.06.2021.)

Dosadašnja istraživanja na temu sedentarnog načina života djece, pretilosti i virtualne „ovisnosti“ pokazuju poražavajuće podatke, s negativnim predznakom korištenja digitalne tehnologije. No, uz pravilan nadzor odraslih i pomno izabran sadržaj koji je omogućen djetetu na korištenje, digitalna tehnologija donosi mnoge prednosti. U nastavku teksta bit će navedene neke od prednosti korištenja digitalne tehnologije.

Ponajprije, današnja djeca lakše i funkcionalnije razmišljaju kroz digitalni svijet, stoga ne čudi da su razni stručnjaci krenuli iskorištavati njene mogućnosti i prednosti u svome radu s djecom. Iako korištenje digitalne tehnologije ima nedostataka, pravilan način korištenja te odgovornost i nadzor odraslih nad sadržajem koji je dostupan djetetu, učinit će mnoge dobrobiti za dijete. Neke od prednosti korištenja digitalne tehnologije u odgojno-obrazovne svrhe su: individualizacija rada, situacijsko učenje, učenje istraživanjem, učenje rješavanjem problema, suradničko učenje, učenje igrom, projektno učenje i učenje usmjereno prema djelovanju (Matijević i Topolovčan, 2017).

Korištenje digitalne tehnologije u odgojno-obrazovnim ustanovama pridonosi razvoju: komunikacijskih vještina, spoznajnom razvoju, interkulturalnom razvoju, razvoju kreativnosti, a uz pravilan pristup također može doprinijeti i tjelesnom i psihomotornom razvoju. Korištenje digitalne tehnologije poziva na fleksibilniji pristup rada s djecom kroz poticanje jednog od najvažnijih područja razvoja, a to je tjelesni i psihomotorni razvoj.

U odgojno–obrazovnom radu s ciljem poticanja tjelesnog i psihomotornog razvoja, digitalna tehnologija tjelesno kretanje djetetu čini zanimljivijim i kreativnijim. Poziva ga na aktivno i spontano kretanje nasuprot pasivnog promatranja u sjedećem položaju. Da bi omogućili takav sadržaj, stručne osobe imaju zadatak izraditi interaktivan, zabavan te vizualno stimulirajući poticaj koji će dijete potaknuti na aktivnu i spontanu tjelesnu aktivnost. Dakle, potrebno je izraditi pedagoški kvalitetne i kineziološki uravnotežene sadržaje kojim će kroz igru - pjesmu, ples i pokret potaknuti dijete na spontano vježbanje te time razviti naviku vježbanja.

Nadalje, interes za tjelesnu aktivnost kod predškolskog djeteta najefikasnije se postiže kroz igru – priču, ples, pjesmu. Igra je temeljna aktivnost u djetinjstvu te osnovna aktivnost razvoja djeteta (Starc i sur, 2004). Korištenje digitalne tehnologije omogućava jednostavniju izradu sadržaja (integraciju različitog sadržaja) koji će dijete potaknuti na spontanu igru, a time i pokret. Ovakav pristup u suvremenom radu utječe na veću motiviranost i zainteresiranost djeteta te razvoj samopouzdanja (Paar i Šetić, 2015).

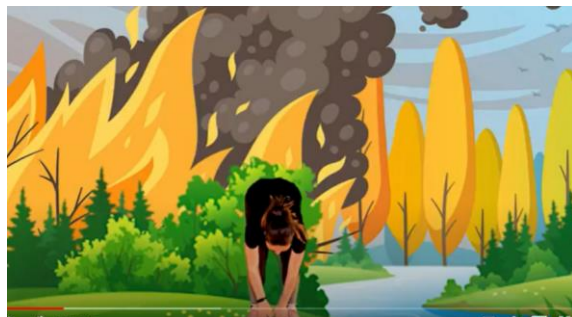
U nastavku će biti naveden primjer video sadržaja (kroz fotografije) sa svrhom poticanja tjelesne aktivnosti kod djece. Video sadržaj ima za cilj izazvati kod djeteta spontano kretanje svojom: dinamičnošću, izmjenama zanimljivih i djetetu primjerenih pozadina, korištenjem glasovne figure simploka te korištenjem različitih zvukova. Osim tjelesnog i psihomotornog razvoja, ovaj video također kod djeteta potiče govorni razvoj: posredno uvježbavanje jezičnih

konstrukcija, izgovora glasova i riječi te tečnost govora. Kroz priču djeca doživljavaju unutrašnje obogaćenje u smislu poticanja govora i praćenja radnje govorom, a sve zahvaljujući radosti koju ovaj sadržaj donosi djetetu (Velički, Katarinčić, 2011). Poznato je kako pjesmice i priče koje uključuje pokret osiguravaju potpuni osjetilni doživljaj za dijete. Ravnić (2015) tvrdi kako je pokret „sredstvo“ kojim dijete istražuje i iskazuje svoje emocije, igrajući se pokretima svojeg tijela. Stoga je kroz ovaj video sadržaj obuhvaćen i socio-emocionalni razvoj. Kroz sadržaj videa, dijete stječe informacije o određenim pojmovima te njihovim međusobnim odnosima te na taj način razvija pažnju, percepciju i pamćenje, odnosno spoznajni razvoj. U navedenom video sadržaju obrađeni su stihovi u pokretu „Mi idemo loviti lavove“ (Velički, Katarinčić, 2011).

Slika 1. „Ne možemo gore“

Slika 2. „Ne možemo dolje“

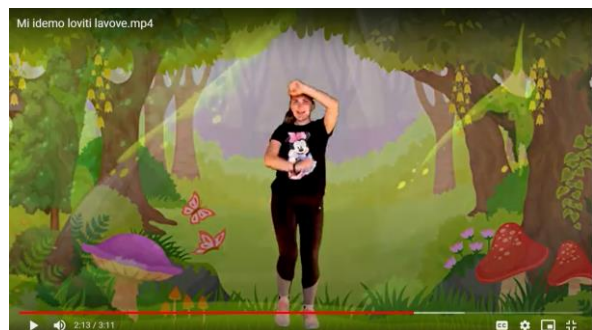
Slika 3. „I što to vidimo?“

Slika 4. „Moramo po sredini“

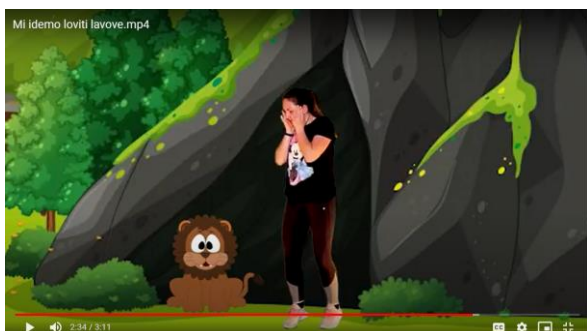

Slika 5. „Šljap, šljap, šljap“

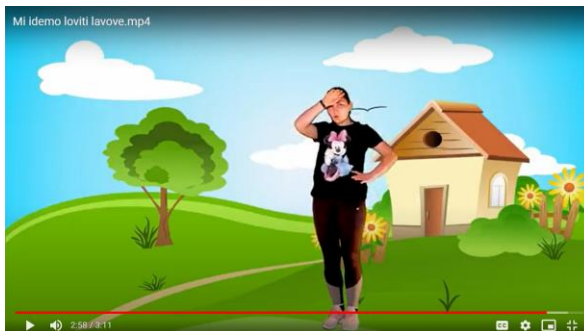

Slika 6. „Klis, klas, klis, klas“

Slika 7. „Aaaa to je lav, bježimo“

Slika 8. „Uh uspjeli smo, i uopće se nismo bojali!“

Zaključak

Jedan od temeljnih uvjeta za normalan rast i razvoj djeteta predstavlja redovita tjelesna aktivnost. Tjelesnom aktivnosti uspostavlja se pravilan i skladan psiho-fizički razvoj djeteta. U suvremenom svijetu, tjelesna aktivnost kod djece nije dovoljno zastupljena te prevladava sedentaran način života što dovodi do nepovoljnih uvjeta razvoja djeteta. Upravo iz tih razloga, važno je da svaki odgojitelj (najčešće prva osoba koja organizirano potiče tjelesnu aktivnost) kod djeteta izazove interes za vježbanjem te tako razvije naviku za daljnje bavljenje sportom. Interes za tjelesnu aktivnost kod predškolskog djeteta se najefikasnije postiže kroz igru. Igra je temeljna aktivnost u djetinjstvu te osnovna aktivnost razvoja djeteta (Starc i sur, 2004). Također, korištenjem digitalne tehnologije možemo taj proces učiniti zanimljivijim, kreativnijim i kvalitetnijim te jednostavnije integrirati željeni sadržaj. Kako bi potakli dijete na pokret koristeći digitalnu tehnologiju, potrebno je izraditi interaktivno, zabavno i vizualno stimulirajuće okruženje. Odgojitelj ima zadatak izraditi pedagoški kvalitetan i kineziološki uravnotežen sadržaj kojim će kroz igru - pjesmu, ples i pokret potaknuti dijete na spontano vježbanje te time razviti naviku vježbanja.

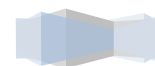
Literatura:

Anđelić, S., Čekerevac, Z. i Dragović, N. (2014). Utjecaj informacijskih tehnologija na razvoj predškolske djece. *Croatian Journal od Education*, 16(1), 259-287.

EUR-Lex, Access to European Union law, dostupno na:

<https://eur-lex.europa.eu/eli/reco/2006/962/oj> (09.06.2021.)

Matijević, M. i Topolovčan, T. (2017). *Multimedijska didaktika*. Zagreb: Školska knjiga

- Ministarstvo znanosti i obrazovanja RH, dostupno na: <https://mzo.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/Obrazovanje/Predskolski/Nacionalni%20kurikulum%20za%20rani%20i%20predskolski%20odgoj%20i%20obrazovanje%20NN%2005-2015.pdf> (10.06.2021.)
- Musić Milanović, S., Lang Morović, M. i Križan H. (2021). *Europska inicijativa praćenja debljine u djece, Hrvatska 2018./2019. (Cro COSI)*. Zagreb: Hrvatski zavod za javno zdravstvo
- Nacionalni repozitorij završnih i diplomskih radova ZIR, dostupno na: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/hrstud%3A2201> (15.06.2021.)
- Narodne novine, službeni list RH, dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_150.html (10.06.2021.)
- Nastavni zavod za javno zdravstvo Dr. Andrija Štampar, dostupno na: <https://www.stampar.hr/hr/tjelesna-aktivnost-u-sluzbi-zdravlja> (14.06.2021.)
- Paar, V. i Šetić, N. (2015). *Hrvatsko školstvo u funkciji razvoja gospodarstva i društva: doprinos kurikulnim promjenama*. Zagreb: Hrvatski pedagoški-književni zbor
- Ravnić, M. (2015). *Uhvati pokret*. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet, Centar za istraživanje djetinjstva
- Starc, B., Čudina Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B. i Letica, M. (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga
- Tatković, N. i Ružić-Baf, M. (2011). Računalo – komunikacijski izazov djeci predškolske dobi. *Informatologia*, 44(1), 27-30.
- Velički, V. i Katarinčić, I. (2001). *Stihovi u pokretu – Malešnice i igre prstima kao poticaj za govor*. Zagreb: Alfa d.d.
- World Health Organization, dostupno na: <https://www.who.int/data/gho/indicator-metadata-registry/imr-details/3416> (12.06.2021.)

Bojana Gotlin, mag.praesc.educ., odgojiteljica savjetnica

Dubravka Grgošić-Dragić, univ.bacc.paed., odgojiteljica savjetnica

Dječji vrtić Savica, Zagreb

Mentorica: Ivana Golik Homolak, predavačica

Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

Metodika upoznavanja okoline

Digitalni vrt Dječjeg vrtića Savica

Život djece u gradu u velikoj mjeri ograničava njihov neposredan doticaj s prirodom. Prilike u kojima mogu promatrati, pratiti i povezivati odnose biljnog i životinjskog svijeta i njihovu međuovisnost, te utjecaj na život ljudi su rijetke. Zbog toga je okruženje u našem vrtiću izuzetno vrijedno za život i „cjelovit razvoj, odgoj i učenje djece te razvoj njihovih kompetencija“ (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2014.). Dugogodišnja tradicija sadnje i negovanja biljaka u prostoru dvorišta vrtića djeci pruža mogućnost da svojim direktnim utjecajem stvaraju promjene u prirodnom okruženju. S vremenom se ideja vrta u vrtiću razvijala i stvorio se Edukacijski vrt visokih gredica koji nam je bio poligon za učenje o održivom razvoju. Odgajateljice su djeci omogućile priliku za praktično radne aktivnosti u kojima su uživala sva djeca koja pohađaju naš vrtić, a naročito djeca starije dobi. Da bi se ostvario projekt u njemu su sudjelovali i drugi djelatnici , posebno domari i ravnateljica. Uključivanjem roditelja i vanjskih suradnika vrt proširuje svoj značaj i postaje prostor za metodičke vježbe studentima s dva fakulteta (Učiteljski fakultet u Zagrebu i Agronomski fakultet u Zagrebu). Izuzetno kvalitetnu i za sve sudionike u procesu ugodnu suradnju ostvarili smo sa studentima Odsjeka za povrćarstvo kojima je to bila prilika za terensku nastavu izbornog kolegija pod vodstvom doc.dr.sc. Sanjom Fabek-Uher. Zajedno s djecom pomogli su nam u organizaciji vrta te upoznavanju djece s načinima na koji se biljke sade i njeguju. Studenti Učiteljskog fakulteta u Zagrebu u okviru metodike upoznavanja okoline koriste resurse vrta i povrtnjaka za novo učenje i zajedničko stjecanje iskustava. Svakodnevnim boravkom u vrtu u aktivnostima brige za biljke i kukce djeca imaju priliku aktivno sudjelovati u stvaranju ekološki uzgojenih plodova koje zatim konzumiraju. Neposredno prije zatvaranja vrtića radi sprečavanja širenja zaraze koronavirusom, djeca su počela s pripremama za radove u vrtu. Kako su djeca, njihovi roditelji i odgajatelji sada bili u svojim domovima i način života se odjednom promijenio. Socijalni kontakti, komunikacija, zajedničke aktivnosti na projektima koje smo započeli su utihnuli. Odmah je svima bilo jasno da se trebamo organizirati na najbolji mogući način kako bi se komunikacija među djecom i

odgajateljima nastavila. Najjednostavniji način za to je bilo povezivanje WhatsApp grupama. Pričanje priča, prenošenje ideja za igre i aktivnosti koje će djeci, a i roditeljima olakšati odvojenost. Razgovori o nastavku započelih aktivnosti na susretima preko Zoom aplikacije, te slanje poruka doveli su i do postavljanja pitanja o tome tko sad brine o biljkama koje su u vrtiću. Prvi korak su bile fotografije koje smo slali djeci kako bi vidjeli da smo biljke prenijele u svoje domove kako bi ih lakše njegovale. U vrt smo odlazile pripremati gredice za sijanje i sadnju kako bi djeca, kad se opet vrate u vrtić, imala već posađene i spremne biljke za nastavak njihovih aktivnosti. Dok smo fotografirale cijeli postupak svog rada u vrtu razmišljale smo na koji način bismo mogli najbolje približiti djeci sve što za njih pripremamo. Neki od njih su nas došli promatrati dok su bili u šetnji pokraj vrtića. Pitanja o tome što radimo i što će sve biti u vrtu su nas potakla na snimanje kratkih video prikaza svih etapa rada. Snimanje materijala je bilo pomoću kamere mobitela, a velike količine snimaka su montirane u programu Movie Maker. Iako nismo imale prijašnjeg iskustva u ovakvom pristupu pripreme materijala za rad s djecom, ozbiljno smo se pripremale za svaki film naročito pazeći da za djecu koja će ga gledati budu zanimljivi i edukativni. Slale smo ih na WhatsApp grupe naših skupina, a kako je kvaliteta filmova bila i bolja nego smo to očekivale, odlučile smo u dogovoru s ravnateljicom i članovima grupe koja uređuje web stranicu našeg vrtića, objaviti ih kako bi sva djeca i roditelji imali mogućnost pratiti događanja u vrtu. Filmovi su bili poticaj za razgovore s djecom i planiranje aktivnosti u koje će se uključiti kad se vrate u vrtić. Teme koje smo u priložima obuhvatile su: priprema tla, sijanje i sadnja, presađivanje, izrada mediteranskog vrta, bundevište, hotel za kukce, berba špinata, itd. Iako smo ih pripremale za situaciju koja nam je svima bila nepoznata i koja nas je zatvorila u naše domove, ovaj vrijedni materijal i dalje ima veliku ulogu u radu s djecom. Svakodnevno ga mogu pogledati na kompjuteru u grupi i prisjetiti se što je sve potrebno za stvaranje vrta u kojem se uz dječje aktivno sudjelovanje stvaraju osnove održivog razvoja. Nepobitno je da ovakvi materijali i ovaj pristup njihovoj primjeni u radu s djecom predškolske dobi olakšavaju njihovo učenje jer su povezani s njihovim dosadašnjim iskustvima i interesima. Na ovakav način učenje nije dosadno ni teško, a dijete može planirati svoje daljnje akcije, te promišljati o procesu i rezultatima do kojih je došlo vlastitim radom (prema Tankersley). Osim toga, djeca uviđaju da je digitalna tehnologija mjesto gdje mogu pronaći poznate sadržaje u kojima mogu i aktivno sudjelovati kako ne bi bili samo konzumenti nečeg nametnutog.

Literatura:

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014.). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske

Tankersley i sur. (2012.). Teorija u praksi. Zagreb: POU Korak po korak

Barbara Oremuš, mag. paed.

Ana Glavor, univ. bacc. praesc. educ.

Ivana Penava-Polić, univ. bacc. praesc. educ.

Dječji vrtić Malešnica, Zagreb

Mentorica: dr. sc. **Edita Rogulj**, poslijedoktorandica

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Metodika upoznavanja okoline

Odgojitelji i roditelji – partneri za vrijeme zatvaranja

Partnerstvo vrtića i roditelja osnova je za stvaranje optimalne okoline koja primjereno odgovara na individualne i razvojne potrebe djeteta te osigurava potporu djetetovu cjelovitom razvoju. Obitelj i vrtić dva su temeljna sustava u kojem se dijete rane i predškolske dobi razvija, raste, zadovoljava potrebe, stječe spoznaje o sebi i svijetu oko sebe, uči o komunikaciji, zajedništvu, toleranciji, razvija potencijale i vještine za čitav život (NKRPOO, 2014.). Pandemija koronavirusa i potpuno zatvaranje (engl. *lockdown*) u ožujku 2020. godine navodi na traganje za novim načinima i putevima stvaranja optimalne okoline za djetetov razvoj. Zatvaranjem vrtića ravnateljica Jadranka Palac Filipović potaknula je djelatnike na provedbu odgojno-obrazovnog rada u digitalnom okruženju takozvanom *vrtiću na daljinu*. Odlučeno je da u složenoj situaciji, zajedničkim snagama pružimo potporu roditeljima u njihovoj roditeljskoj ulozi (Ljubetić, 2014.). Na samom početku djelatnost je usmjerena na stvaranje pozitivnog ozračja za sve sudionike odgojno-obrazovnog procesa, odnosno djecu, roditelje, odgojitelje i stručne suradnike. Period pun izazova, nepoznanica, straha i neizvjesnosti dodatno je pogoršao i potres. Način prevladavanja postojećih izazova i potrebe za uspostavom komunikacije s roditeljima ostvareni su u digitalnom okruženju putem različitih servisa za komunikaciju poput elektroničke pošte odgojne skupine, WhatsApp grupe, Viber grupe, Facebook grupe i drugih. Komunikacija je na početku bila usmjerena na razmjenu informacija vezanih uz rad vrtića u vrijeme pandemije koronavirusa i potpunog zatvaranja. Zatim je proširena na razmjenu pedagoških materijala, ideja za aktivnosti koje roditelji mogu provoditi s djecom kod kuće te na prijedloge zajedničkih aktivnosti djece i roditelja. Sadržaji, aktivnosti i poticaji koji su ponuđeni roditeljima i djeci rezultat su promišljanja odgojitelja o potrebama i interesima djece iz njihovih odgojnih skupina, odnosno o njihovom trenutnom psihofizičkom statusu (Starc i sur., 2004.). Vođeni činjenicom da su prve tri godine u životu djeteta najvažnije, posebnu smo pažnju posvetili djeci jasličkih skupina. U novoupisanoj jasličkoj skupini „Ježići“ suradnja s roditeljima odvijala se putem grupne komunikacije

elektroničkom poštom. Odgojno-obrazovni sadržaji razmjenjivali su se s roditeljima jednom tjedno. Prijedlozi aktivnosti koji su slani roditeljima pomno su birani uzimajući u obzir trenutni razvojni status djeteta, njihove interese, mogućnosti i sposobnosti. Također, vodili smo se orijentacijskim planom i programom i postavljenim razvojnim zadaćama u skupini. Predložene aktivnosti bile su usmjerene na holističko poticanje cjelokupnog razvoja djeteta te su uključivale različite oblike izražavanja. Najviše je pažnje posvećeno govorno-jezičnom razvoju djece, stoga je uz svaki prijedlog aktivnosti bila ponuđena priča, slikopriča, dječja pjesma ili zvučna slikovnica. Jednako tako radilo se na podržavanju razvoja ostalih područja dječjeg razvoja. Djeci i roditeljima nudili smo brojne likovne aktivnosti važne u poticanju kreativnog izražavanja djeteta, kao i tjelesne aktivnosti neophodne za razvoj grube i fine motorike. Prijedlozima aktivnosti za roditelje i djecu obuhvaćene su i životno-praktične aktivnosti, poput brige o vlastitoj higijeni, pospremanja igračaka i mnoge druge koje će djetetu pomoći da se što ranije osamostali i osjeti samouvjereni.

Izrada prijedloga aktivnosti za roditelje i djecu i kreiranje sadržaja uključivala je osmišljavanje, izrađivanje, snimanje, ilustriranje, posuđivanje glasova zvučnim slikovnicama, slikopričama i dječjim pjesmicama. Temeljni cilj svih aktivnosti bio je usmjeren na uspostavu kontakta s novoupisanom djecom kojoj su odgojiteljev glas i pojava izrazito važni u periodu prilagodbe. Odgojitelji skupine „Ježići“ roditeljima i djeci ponudili su aktivnosti od kojih izdvajamo pričanje priče s gestama „Mala usamljena zvijezda“ te proradu priče kroz aktivnosti koje potiču sve oblike izražavanja (Slika 1).

**PRUJEDLOG AKTIVNOSTI ZA RAD DJECE I RODITELJA
KOD KUĆE ODGOJNE SKUPINE „JEŽIĆI“**

1. PRIČANJE PRIČE S GESTAMA – „MALA USAMLJENA ZVJEZDA“

Pričanje priče uz prikazivanje radnje gestama podržava sposobnost predočavanja kod djece. Djeca na lakši i zanimljiviji način pamte priču dok određene dijelove radnje popratimo gestama, mimikom i više puta ih ponovljamo kroz priču. Geste privlače interes djece za ponovnim slušanjem priče. Kroz priču djeca imaju priliku imenovati i razlikovati osjećaje (tuga, sreća). Imaju priliku prepoznati tuđe emocije, ali i osvijestiti vlastite emocije koje doživljaju kroz priču. U prilogu e-maila Vam šaljemo videosnimku priče „Mala usamljena zvijezda“ ispričanu s gestama.

Što nakon priče?

Nakon slušanja priče s djetetom možete prokomentirati kako je na početku priče zvijezdica bila jako tužna (zašto je bila tužna i sl.) te kako je naposljetku mala zvijezda postala sretna. Također predložimo da s djetetom navečer izađete na balkon ili gledate kroz prozor pa promatrate zvijezde, koliko ih je puno na nebu, ima li neka zvijezda udaljenija od drugih, sama i sl. U nastavku ovog prijedloga možete pronaći još nekoliko zanimljivih aktivnosti koje možete isprobati s djetetom nakon slušanja priče poput slikopriče koja se također nalazi u prijedlogu.

2. UKRAŠAVANJE ZVJEZDICA

Za ovu aktivnost Vam treba par štapića za uši, papir izrezan u obliku zvjezdica (može tamni, može svjetliji, svejedno!) i vodene boje ili tempera. Neka dijete umoči štapiće u boju i slika na zvjezdice, ukrašava ih. Kroz ovu aktivnost potiče se razvoj fine motorike, aktivnost je odlična za razvijanje preciznog pincetnog hvata i koordinacije oko-ruka, djeca također uče baratati s dotada možda još nepoznatim alatima poput papira – štapićem za uši. Ukrašene zvjezdice možete objesiti po sobi da dijete može promatrati svoj likovni uradak.

3. OTISKUJEMO ZVJEZDICE!

U našoj skupini smo djeci često nudile pečate kako bi umakanjem pečata u boju ostavljali različite otiske po papiru. Djeci je jako interesantno promatrati otiske različitih predmeta na papiru, pa tako i otiske svojih dlanova koje smo već prije spominjale. Ovaj tjedan smo za Vas pripremile aktivnost otiskivanja zvjezdica uz pomoć pečata od krumpira koje možete sami izraditi! Kroz ovu aktivnost djeca također uvježbavaju koordinaciju oko-ruka, a i razvijaju senzibilitet za likovno izražavanje.

1. Prepolovite krumpir. 2. U polovicu krumpira umetnite modlicu za kolače u obliku zvijezde. 3. Odstranite višak krumpira sa strane i dobit ćete pečat. 4. Ukoliko nemate modlicu zvjezdice, možete i od spužvice za pranje posuđa izrezati oblik zvijezde i može Vam to poslužiti kao pečat. 5. Sada djetetu možete ponuditi pečat i temperu u žutoj boji. Neka slobodno oslikava po papiru (može biti tamniji ili svijetli papir, poželjno da je većeg formata da dijete ima više prostora za slikanje na papiru).

4. SLIKOPRIČA „MALA USAMLJENA ZVJEZDA“

Još jedna aktivnost poslije slušanja priče! Djeci sada možete Vi prema slikama ispričati priču, a kasnije neka je i dijete zajedno s Vama pokuša ispričati na jednostavan način. Naravno, treba pustiti mašti na volju pa dijete može ispričati i neku svoju verziju ove priče ako ga ilustracije za to inspiriraju! Od ove priče može nastati potpuno drugačija priča, to trebamo prepustiti dječjoj mašti. Slikopriča se nalazi u daljnjem tekstu.

Slika 1. Prijedlog aktivnosti za rad djece i roditelja kod kuće

Komunikacija u digitalnom okruženju između roditelja i odgojitelja bila je dvosmjerna (Rogulj, 2019.). Uključivanje roditelja u proces komunikacije bio je usmjeren na prosljeđivanje dječjih izjava, reakcije djece na aktivnosti te fotografije koje prikazuju djecu u ponuđenim aktivnostima. Povratna informacija, osim što je bila korisna u ostvarivanju komunikacije putem digitalne tehnologije s djecom, koristila se u daljnjem planiranju odgojno-obrazovnog

sadržaja. Važnost povratne informacije bila je dragocjena upravo kao smjernica za planiranje budućih aktivnosti (Bašić, 2005.). Kao primjeri povratnih informacija mogu se izdvojiti izvještaji roditelja:

„Drage tete, svaka čast na zvučnoj slikovnici! Lijepa tema ovaj tjedan. Veselimo se ponedjeljcima i vašim aktivnostima!“

„Drage naše odgojiteljice, zadnjih nekoliko dana provodimo tako da gledamo Vaš video, po dvadesetak puta dnevno:). Malo je reći da je L. oduševljena, već napamet zna što govorite. Puno Vam hvala na Vašem trudu i toplim porukama. Nadamo se da ste i Vi dobro i da se uskoro vidimo. U međuvremenu, s L. nastojimo provesti sve aktivnosti koje predlažete, neke uspiju bolje, neke malo manje dobro :).“

Uz napisane komentare roditelji su slali i fotografije (Slike 1 i 2) koje prikazuju djecu odgojne skupine „Ježići“ u predloženim aktivnostima djece i roditelja.

Slika 2. Aktivnosti s jabukama (Neva, 2,5)

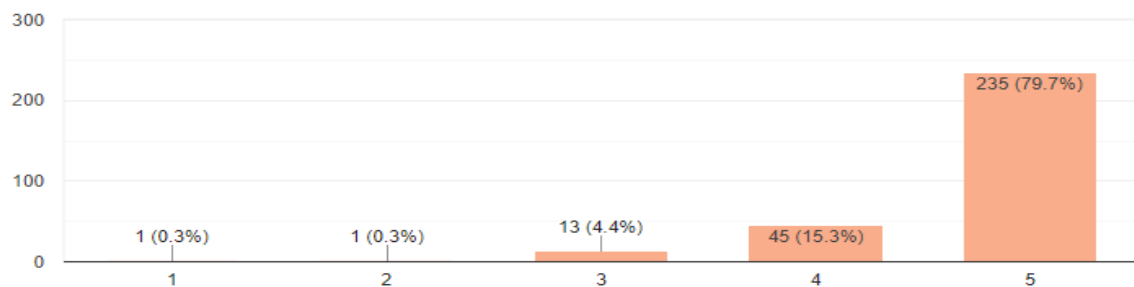
Slika 3. Aktivnosti s domaćim plastelinom – otiskivanje zvjezdica (Matija, 2,5)

Svi planirani i ponuđeni poticaji izabrani su kako bi roditelji i odgojitelji u partnerskom odnosu podupirali cjelokupan razvoj djeteta (Bogatić, 2018.). Ostvarivanje i razvoj partnerskog odnosa odgojitelja i roditelja u vrijeme potpunog zatvaranja, odnosno virtualnog partnerstva, pokazuje i analiza ankete o zadovoljstvu roditelja odgojno-obrazovnim radom na daljinu. Istraživanje je provedeno putem *online* upitnika među roditeljima Dječjeg vrtića „Malešnica“, u kojem je sudjelovalo 295 roditelja koji su procijenili (Graf 1) suradnju s vrtićem/odgojiteljima u vrijeme rada na daljinu izuzetno uspješnom s visokih 79,7 % (n =

235). Slični rezultati dobiveni su i u istraživanju Dječjeg vrtića „Opatija“ o vrtiću na daljinu. U istraživanju je sudjelovalo 65 roditelja, a njih 43 (66,2 %) izjasnilo se da su izuzetno zadovoljni suradnjom s vrtićem/odgojiteljima (Mišćenić, 2020.). Tome u prilog idu i rezultati istraživanja o kvaliteti partnerske suradnje u vrijeme pandemije koronavirusa na uzorku od 313 odgojitelja, koji pokazuju kako odgojitelji partnersku suradnju s roditeljima u tom periodu procjenjuju kvalitetnom te se smatraju kompetentnima u pružanju podrške roditeljima (Jurčević Lozančić i Kudek Mirošević, 2021.).

9. Jeste li zadovoljni suradnjom s vrtićem/odgojiteljima za vrijeme rada "na daljinu"?

295 responses

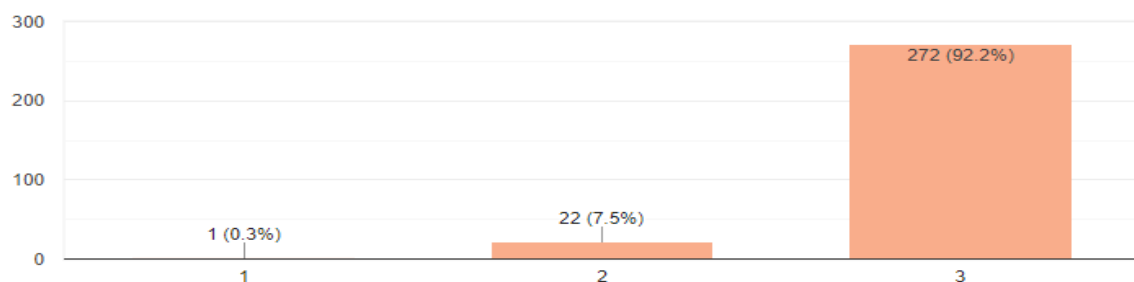

Graf 1. Zadovoljstvo suradnjom s vrtićem/odgojiteljima za vrijeme rada na daljinu

Roditeljska procjena vezana uz zadovoljstvo količinom prosljeđenog sadržaja (Graf 2) ukazuje da je njih $n = 272$, (92,2 %) izuzetno zadovoljno s količinom prosljeđenog sadržaja odnosno količinom ponuđenih prijedloga aktivnosti i sadržaja.

11. Jeste li zadovoljni količinom sadržaja (prijedloga aktivnosti) koje su Vam slali odgojitelji?

295 responses

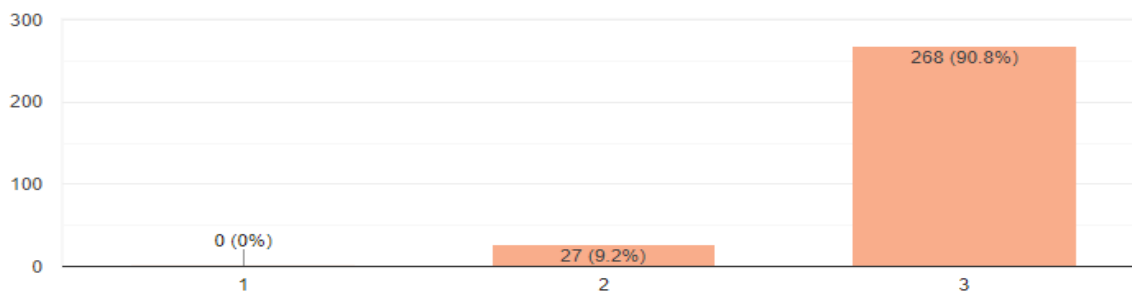
Graf 2. Zadovoljstvo količinom sadržaja (prijedloga aktivnosti) koje su slali odgojitelji

Uz iskazano zadovoljstvo količinom roditelji su pitani i za kvalitetu samog sadržaja te prema rezultatima možemo zaključiti da je n = 268 (90,8 %) zadovoljno kvalitetom ponuđenih prijedloga aktivnosti.

12. Jeste li zadovoljni kvalitetom sadržaja (prijedloga aktivnosti) koje su Vam slali odgojitelji?

295 responses

Graf 3. Zadovoljstvo kvalitetom sadržaja (prijedloga aktivnosti) koje su slali odgojitelji

Zaključak

Obitelj i vrtić dvije su najvažnije dimenzije odgoja i obrazovanja djeteta. Uspostavljanje partnerskog odnosa u vrijeme izvanrednih prilika zahtijevalo je veliki trud, rad i promišljanje svih dionika odgojno-obrazovnog procesa, a sve u cilju stvaranja najoptimalnijih uvjeta za djetetov cjelovit razvoj. Evaluacija cjelokupnog rada na daljinu, pregled svih ponuđenih aktivnosti za rad roditelja s djecom kao i analiza ankete za roditelje pokazuje da je postignut partnerski odnos s roditeljima koji se nastavio jačati i nakon zatvaranja. Uspostavljeni oblici digitalne komunikacije postali su dio svakodnevne suradnje s roditeljima. Rad na daljinu unaprijedio je kompetencije odgojitelja i ojačao ih za buduće izazove u radu.

Literatura:

Bašić, J. (2005.). *Integralna metoda: priručnik za odgajatelje i stručne suradnike u predškolskim ustanovama*. Zagreb: Alineja.

Bogatić, K. (2018.). *Djeca kao aktivni akteri suradničkih odnosa obitelji i ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja*. U: Višnjjić Jevtić, A., Visković, I., Rogulj, E., Bogatić, K., Glavina, E. (2018.). *Izazovi suradnje: Razvoj profesionalnih kompetencija odgojitelja za suradnju i partnerstvo s roditeljima*. Zagreb: Alfa.

- Jurčević Lozančić, A. i Kudek Mirošević, J. (2021.). Izazovi partnerstva u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja u vrijeme pandemije koronavirusa. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 57 (1), 128-144.
- Ljubetić, M. (2014.). *Od suradnje do partnerstva obitelji, odgojno-obrazovne ustanove i zajednice*. Zagreb: Element.
- Mišćenić, G. (2021.). *Dječji vrtić Opatija – Vrtić na daljinu. Rezultati upitnika po završetku projekta*. Preuzeto s <https://djecji-vrtic-opatija.hr/Vrtic-na-daljinu/Kako-nam-je-bilo-u-Vrticu-na-daljinu/Rezultati-upitnika-Vrtic-na-daljinu>
- Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (2014.). Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske.
- Rogulj, E. (2019.). *Digitalne tehnologije u komunikaciji odgojitelja i roditelja*. Doktorska disertacija. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilište u Zagrebu.
- Starc, B., Čudina Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B. i Letica, M. (2004.). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*. Zagreb: Golden marketing – tehnička knjiga.

Milena Kovačić, mag.praesc.educ., odgojiteljica mentorica

Dječji vrtić Vrbik, Zagreb

Mentorica: Ivana Golik Homolak, predavačica

Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

Metodika upoznavanja okoline

Novi način suradnje –nove mogućnosti

Uloga predškolskog odgoja i obrazovanja je djelovanje na cjelovit razvoj djeteta i njegovih potencijala. Ta uloga ostvariva je jedino uz kvalitetnu suradnju s roditeljima, koji su partneri u odgoju i obrazovanju.

Da bi suradnja bila kvalitetna, važno je stalno dijeljenje informacija, međusobno uvažavanje ali i stručna podrška odgajatelja i osnaživanje roditelja u njihovoj ulozi.

Kao odgajatelj u svom radu koristim različite oblike suradnje :

- svakodnevno informiranje usmeno ili pismeno preko kutića za roditelje,
- individualni razgovori,
- roditeljski sastanci,
- radionice- prigodne sa djecom,
- radionice rz i rz plus,
- brošure i letci ,
- uključivanje roditelja u odgojno obrazovni rad

Brojne su prednosti koje omogućava tako široka lepeza načina suradnje: jer živa riječ odgajatelja i iskustvo iz života grupe približe roditeljima život grupe, roditelji mogu predlagati svoje ideje vezano za život grupe, stvara se zajednica roditelja, lakše se komunicira i iznose problemi u individualnim razgovorima.

Usprkos tolikom ulaganju u suradnju s roditeljima s naše strane postoje i problemi s kojima se često susrećemo u tim oblicima: nedolazak na roditeljske sastanke (zbog posla, ili zato jer smatraju da znaju sve o čemu ćemo razgovarati), nemaju problema sa boravkom djeteta u skupini i ne dolaze na individualne razgovore, a brošure često ostanu ukras na garderobnim ormarićima.

Takva praksa i suradnja mijenjaju se pojavom Covida i lock downa dolazi i do novih oblika suradnje , meni do tada nepoznatih koji se pojavljuju kao izazov mojoj dugogodišnjoj praksi.

U mom vrtiću stvara se web stranica „ Vrtić za po doma“ gdje suradnju s roditeljima ostvarujem stavljajući ideje i materijale za rad s djecom. Međutim nisam smatrala kako je

slanje ideja za aktivnosti sve što je potrebno ,jer sam i dalje imala potrebu biti u direktnoj suradnji i komunicirati sa roditeljima.

Želje su jedno, mogućnosti i znanja o novim tehnologijama drugo.

Kako okupiti sve roditelje, raširiti mrežu do svih roditelja , poslati skupni e-mail i zaštititi podatke roditelja bio je početak liste mojih želja.

Kako potaknuti roditelje da se uključe , kad i sami su zatečeni situacijom da moraju raditi i u isto vrijeme brinuti i jednom ili dvoje djece?

Kako snimiti pričanje priče i imati dovoljno memorije na mobitelu. Sve je to za mene bio nov izazov. Uz sve informatičke nepoznanice koje sam u hodu rješavala uz bezbroj jocker poziva „pojavio se i zoom koji me je odveo u nova prostranstva interneta. Međutim moja želja da ostvarim novi oblik suradnje , te pomognem roditeljima i djeci potaknuo je i želju da naučim i ovladam novim informatičkim znanjima i platformama.

Brzo sam uvidjela i prednosti nove suradnje: informacije brže dolaze do roditelja ,a time i povratno mišljenje, svi roditelji su uključeni (u vrijeme koje njima odgovara) .

I što dalje?

Koji oblik koristiti kada se vratim u novo staro doba rada u vrtiću?

Shvaćam da komunikacija preko e- maila i slanje materijala za roditeljski sastanak pruža mogućnost da se roditelji pripreme za sastanak. Fotografije vezane za život grupe poslane e-mailom potaknu i one roditelje koji su previše zauzeti za dolazak na roditeljski da vide život grupe. Kada se pošalju obavijesti putem društvenih mreža informacije stižu brže, a time i roditelji mogu organizirati svoje vrijeme radi dolaska na razgovor ili sastanak.

Kakav god oblik suradnje koristili, bitno je da bude kvalitetna i uspješna.

Jesam li ja u toj nakani uspjela, nakon svih novih izazova najbolje govore povratne informacije roditelja:

U ovim izvanrednim i neobičnim vremenima svima nam je trebala inovativnost i prihvaćanje "novog normalnog". Dječji vrtić Vrbik, i naši odgajatelji nisu se distancirali već su pokazali profesionalnost, ljudskost, bliskost i nisu zaboravili na svoje mališane.

Snimka "tete" koja čita priču je najugodnije iznenađenje koje smo mogli doživjeti! Par minuta priče, za dnevnu dozu sreće ili snimka "stričeka" koji svira i pjeva za vrisak sreće od kojeg pucaju stakla. U razgovoru sa prijateljima čija djeca pohađaju druge vrtiće, i koji ostaju u čudu kad im pričamo o "vrtiću za po doma", shvaćamo koliko smo sretni i kako naši Maslačci neće imati traume već vjerojatno lijepe uspomene. A za to je trebalo malo volje i punom ljubavi.

Josip Hrgović, univ. bacc. praesc. educ

Nikolina Busija, univ. bacc. praesc. educ.

Dječji vrtić Prečko

Mentorica: Ivana Golik Homolak, predavačica

Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

Metodika upoznavanja okoline

Radni materijal Povratak djece u vrtiće

Studenti treće godine Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu u suradnji s magistrom predškolskog odgoja i obrazovanja Ivanom Golik Homolak, koja vodi kolegije *Metodike upoznavanja okoline*, osmislili su radni materijal „*Povratak djece u vrtiće*“.

Činilo se kao da je svijet stao tijekom pandemijskog zatvaranja u ožujku 2020. godine – tada su i dječji vrtići morali prestati s radom. Popuštanje mjera u prvom valu vratilo je odgojitelje i dio djece u vrtiće. No epidemiološke upute kako provoditi odgojno obrazovni rad bile su dijelom nejasne, a dijelom neprovedive. Posebno se isticalo pitanje: „Kako uskladiti dotadašnji svakodnevni rad u skupini i nove propisane epidemiološke mjere?“. U to je vrijeme Covid 19 bio svima velika nepoznanica, a povratkom u vrtiće bilo je potrebno djeci objasniti kako je taj virus utjecao na naše živote. U novom načinu rada punom restrikcija, odgojitelji su i dalje trebali pronalaziti načine kako holistički djelovati na razvoj sve prisutne djece, ali i one koja se nisu vratila u vrtiće nego su im se odgojitelji obraćali putem digitalnih platformi.

Na poticaj profesorice Homolak, koja je isticala koliko je kvalitetna priprema i promišljanje važno u odgojiteljskom poslu, studenti su se podijelili u skupine temeljem svojih interesa te prionuli na osmišljavanje aktivnosti koje su odgovarale na specifične potrebe djece, a istovremeno su bile prihvatljive s epidemiološkog stajališta. Studenti su, koristeći se suvremenom literaturom i danim epidemiološkim uputama, osmislili i prikupili širok spektar materijala, poticaja i aktivnosti za koje su smatrali da bi odgojiteljima mogli olakšati pripremu za neposredni rad s djecom. Pri izradi radnog materijala interdisciplinarno su se primjenjivala stečena znanja uz uvažavanje različitih načina dječjeg izražavanja i učenja. Vodeći se holističkim pristupom i humanističkom teorijom, nastojao se sjediniti projektni rad s aktivnim učenjem. Ipak, glavna nit vodilja bila je dati nove kreativne ideje koje će potaknuti djecu na razmišljanje, istraživanje i kreativnost poštujući pritom njihovu dob i razvojne mogućnosti.

Priručnik započinje s centrom građenja u kojem je osmišljeno kako organizirati i napraviti istraživački laboratorij. Aktivnosti upoznaju djecu s tlocrtom laboratorija, zaštitnom opremom, mikroskopskim proučavanjem virusa i bakterija, otkrivanje cjepiva, a dane su i upute za provedbu aktivnosti te izradu poticaja i materijala unutar laboratorija.

Za aktivnosti unutar dramskog centra pripremljena je predstava "Mali gnom zatvoren u dom" koju izvode odgojitelji ili djeca starijih odgojnih skupina. Osmišljen je tekst, ponuđene su upute za izradu lutki, ideje za izradu scenografije te je pripremljena prikladna glazba za izvođenja predstave. U uvodnoj aktivnosti izrađuju se ulaznica za predstavu, a kao završna aktivnost predloženo je izrađivanje malih gnomova. Kroz predstavu se pojašnjava zašto se moralo ostati u domovima i smanjiti druženja, ali i da će se ubrzo sve vratiti na staro.

Priče i pjesmice zaokupljaju dječju pažnju i iznimno su poticajne za razvoj govora, kreativnosti, pažnje i strpljenja, a zbog svoje forme omogućuju djeci lakše učenje kroz poistovjećivanja s likovima i njihovim postupcima. Iz tog razloga za mlađu dobnu skupinu osmišljena je priča o povratku djece u vrtić. Za stariju dobnu skupinu osmišljena je kompleksnija priča "Mali heroji" koja prati djecu koja su željela da pandemija što prije završi pa su se trudila postati heroji pomažući društvu s poštivanjem epidemioloških mjera. Da bi pranje ruku postalo i ostalo vesela navika, osmišljena je pjesma "Vodič za ručice" koju prate plesni pokreti.

Nakon karantene djecu su u vrtiću dočekala drugačija pravila ponašanja koja se moraju poštivati kako bi se smanjila mogućnost prijenosa zaraze. Vodeći se preporukama HZJZ-a i UNICEF-a pronađeni su poticaji, materijali i aktivnosti uz čiju se pomoć djeci mogu jednostavnije pojasniti ta nova pravila i protokoli. Svi materijali dostupni su za daljnje korištenje u obliku uputa, slika ili postera. Slikovnice i članci povezani s tematikom dostupni su preko poveznica.

Budući da postoji dio starijih odgojitelja i odgojiteljica kojima moderna tehnologija nije bliska, izrađene su detaljne upute za fotografiranje i snimanje pametnim telefonom te dijeljenje snimljenog sadržaja putem Google Drive-a. Zbog GDPR-a, u priručnik je uvršten i primjer privole za roditelje. Navedeno je uputstvo za korištenje ZOOM aplikacije koje sadrži način instalacije, upute za korištenje te upute za izradu online radionice. Internetom se služe svakodnevno odrasli, a sve češće i djeca zbog čega su navedeni savjeti za sigurno korištenje interneta za sve. Dani provedeni u izolaciji mogu postati monotoni pa su stoga ponuđene i zabavne aktivnosti u kojima može sudjelovati cijela obitelj.

Djeca uče igrajući se, a kako većina grupnih igara uključuje bliske kontakte u ograničenom prostoru studenti su na sebe preuzeli zadatak – smisliti kako se ista pravila mogu djelomično izmijeniti kako se bit igre ne bi promijenila, ali bi epidemiološki savjeti ipak bili ispoštovani. Na kreativan i inovativan način izmijenjena su diskutabilna pravila igre, uz zadržavanje

karakterističnih pravila kako bi i dalje ostale prepoznatljive te primamljive djeci. Osmišljena je zbirka od trideset starih, poznatih igara prikazanih na novi i zabavni način.

Među aktivnostima koje potiču dječji spoznajni razvoj navedeni su pokusi koji djeci omogućavaju aktivno stjecanje znanja, eksperimentiranje, stvaranje i provjeravanje vlastitih teorija o svijetu oko sebe. Djeca vole izvoditi pokuse jer uz njih lakše razumijevaju svijet. U priručniku je naveden niz eksperimenata koji pokazuju način funkcioniranja virusa i bakterija, izradu dezinficijensa i sl. Zabilježene su detaljne upute izvedbe, točna količina sastojaka te fotografije i videozapisi za njihovu lakšu provedbu.

Edukacija i akademsko obrazovanje iznimno su važni za napredak svake profesije. Ovakvim uključivanjem studenata u tekuće probleme struke dolazi do homogenizacije budućih odgojitelja i onih koji su već uključeni u rad s djecom duži period. Studenti su pokazali da im je stalo do profesije i da iako su tek u procesu naobrazbe i nemaju veliko praktično iskustva, žele i mogu pomoći. Sudionici projekta mogu biti zadovoljni jer su se približili praksi na jedinstven način, iskazali su brigu o profesiji za koju se obrazuju, ali i pružili prijeko potrebnu podršku svojim budućim kolegama-odgojiteljima.

Sanja Sharairi, mag. praesc. educ., odgojiteljica mentorica

Biljana Grujić Sokač, mag. praesc. educ., odgojiteljica

Dječji vrtić Medveščak, Zagreb

Mentorica: Ivana Golik Homolak, predavačica

Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

Metodika upoznavanja okoline

Digitalne kompetencije odgojitelja: Unaprjeđenje suradnje s roditeljima u jaslicama tijekom pandemije COVID-a

Uvod

Svjesni promjena u svijetu te sveobuhvatnih promjena odgojno-obrazovnih sustava, Dječji vrtić Medveščak dugi niz godina promišlja o načinima unaprjeđenja suradnje s roditeljima, a osobito o načinima prikaza dobrobiti odgojno – obrazovnog procesa za djecu rane i predškolske dobi. S ciljem širenja vidika i poticanja inovativnosti odgojitelja Dječji vrtić Medveščak implementirao je u svakodnevnu praksu suvremene i jasne strategije djelovanja, što je dovelo do usvajanja novih znanja i vještina u suradnji s roditeljima, ali i jačanja osjećaja odgovornosti i autonomije svih dionika procesa. Jačanju kompetencija zaposlenika i djece osobito je pridonijelo sudjelovanje u Erasmus+ projektima u koje se Dječji vrtić Medveščak kontinuirano uključuje. Sudjelovanjem u različitim europskim projektima, dionicima vrtića pruža se mogućnost cjeloživotnog učenja ali i iskustvo dijeljenja znanja te implementiranje novih strategija u vlastitu odgojno - obrazovnu praksu. Na taj način se u Dječjem vrtiću Medveščak kontinuirano ostvaruje vizija vrtića kao ravnopravne, uspješne, sretne, kreativne i zadovoljne zajednice djece i odraslih koji zajedno uče i napreduju.

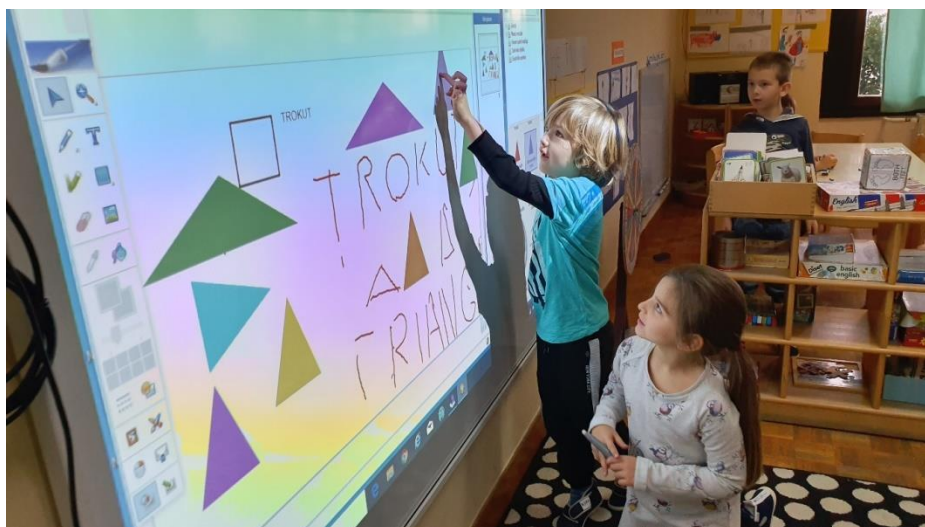
Poticanje digitalne kompetencije u dječjem vrtiću

Kao odgovor na izazove suvremenog svijeta, posebno se promišlja o načinima i mogućnostima korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT) u svrhu jačanja digitalnih kompetencija odgojitelja i djece, ali i u svrhu dokumentiranja i boljeg razumijevanja odgojno-obrazovnog procesa te u svrhu unaprjeđenja suradnje s roditeljima. U procesu poticanja digitalnih kompetencija djece predškolske dobi naglasak je stavljen na razvoj kreativnosti i kritičkog mišljenja, kako djeca ne bi bili samo pasivni primatelji digitalnog sadržaja, već aktivni sudionici u stvaranju novog. Mogućnosti IKT-a u procesu učenja djece

su mnogostruke, obzirom da je tehnologija nadopuna učenju, a ne sama sebi svrha. Promišljeno i planirano korištenje tehnologije omogućuje evaluaciju procesa i postignuća djece i odgojiteljima, alat je za poticanje kreativnosti te potiče na kritičko propitivanje svijeta koji nas okružuje. Digitalne kompetencije odgojitelja je nužno konstantno razvijati kako bih se IKT tehnologija mogla pravilno koristiti u odgojno- obrazovnom procesu (Vrkić Dimić 2014). U DV Medveščak djeca koriste IKT kao resurs u raznim aktivnostima, ne samo digitalnim već i glazbenim, dramsko-scenskim, govorno – jezičnim, matematičkim, engleskim itd. Odgojitelji koriste IKT kao pedagoški alat u provođenju, dokumentiranju i evaluaciji procesa učenja djece i odgojitelja.

Slika 1. Djeca koriste informacijsko – komunikacijsku tehnologiju za usvajanje matematičkih pojmova

Slika 2. Odgojitelji koriste informacijsko – komunikacijsku tehnologiju za stjecanje novih znanja i vještina

Suradnja s roditeljima tijekom epidemije

Navedena nastojanja pokazala su se izrazito korisnima u neočekivanim uvjetima rada tijekom pandemije COVIDOM-19. Suočeni s novim izazovima želja nam je bila biti podrška roditeljima i djeci tijekom pandemije, ali i približiti specifičnosti i dobrobiti odgojno-obrazovnog procesa u jaslicama roditeljima. Jasličko doba, a posebno razdoblje prilagodbe djeteta na vrtić, je osjetljivo te stoga potrebe za suradnjom znatno nadilaze one uobičajene. Stvaranje partnerskog odnosa s roditeljima stavlja dijete, njegovu dobrobit, potrebe i kapacitete u centar pozornosti obiju strana koje imaju iste interese, ciljeve i zadaće. (Ljubetić, 2014.) Razumijevajući specifičnosti razvoja djece predškolske dobi i izazovima roditeljstva u vrijeme pandemije, želja nam je bila pomoći roditeljima u „novom normalnom“ te prikazati roditeljima odgojno-obrazovni proces, obzirom da su postojeći modeli suradnje s roditeljima, poput boravka u skupini i zajedničkih radionica djece, roditelja i odgojitelja, bili ograničeni. Uz mrežne stranice vrtića s općim informacijama vezanim uz pandemiju i primjerima aktivnosti za igru s djecom kod kuće, svaka skupina je imala svoj virtualni centar za roditelje putem kojeg su odgojitelji prikazivali specifičnosti procesa putem prezentacija, video uradaka i fotografija. Roditeljski sastanci održavani su putem Zoom platforme. Na taj način, i u vrijeme pandemije i ograničene komunikacije s roditeljima, u DV Medveščak održan je niz tematskih roditeljskih sastanaka, prikaza aktivnosti integriranih programa, ali i individualnih konzultacija s roditeljima.

Slika 3: Primjer virtualnog centra za roditelje

Ovakav način suradnje s roditeljima zahtjevaobu dobrou pripremu te su odgojitelji imali mogućnost kontinuiranog stručnog usavršavanja u vrtiću, putem aktiva koji su se odvijali na

digitalnim platformama i zajedničkog virtualnog centra; sudjelovanja na webinarima, digitalnim seminarima i konferencijama te kroz eTwinning projekte. Kako je virtualno učenje svih dionika nadopuna klasičnim strategijama profesionalnog rasta i razvoja, tako je i virtualni centar za roditelje služio kao nadopuna klasičnom. Iako u stvaranju kvalitetnih odnosa između roditelja i odgojno – obrazovne ustanove socijalni kontakt ima dominantnu ulogu, potreba je društva jačanje partnerskih odnosa između obitelji i odgojno-obrazovne ustanove (Ljubetić, 2014). Upravo je povezivanje virtualnog i materijalnog okruženja dovelo do novih načina razmjene iskustava profesionalaca te do novih strategija u prezentiranju odgojno – obrazovnog procesa roditeljima, kolegama i široj zajednici.

Zaključak

U izazovima koje je pandemija COVID-a stavila pred predškolske ustanove, DV Medveščak je, zahvaljujući jasnoj misiji i viziji ustanove, implementaciji suvremenih strategija i alata rada te korištenjem suvremenih tehnoloških rješenja pravovremeno pripremio sve zaposlene za nove i nepredvidive situacije. Obzirom da su roditelji nezaobilazni partneri u stvaranju cjelovitih razumijevanja i znanja odraslih o djeci (Slunjski, 2008), na taj je način, kao rezultat timskog rada, suradnje i motiviranost svih dionika, održan kontinuitet u suradnji i komunikaciji s roditeljima te je unaprijeđen cjelokupni odgojno – obrazovni proces.

Literatura:

- Ljubetić, M. (2014). *Od suradnje do partnerstva obitelji, odgojno-obrazovne ustanove i zajednice*. Zagreb: Element d.o.o.
- Slunjski, E. (2008). *Dječji vrtić: zajednica koja uči: mjesto dijaloga, suradanje i zajedničkog učenja*. Zagreb: Spektar media
- Vrkić Dimić, J. (2013). Kompetencije učenika i nastavnika za 21. stoljeće. *Acta Iadertina*, 10 (1), 0-0. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/190113>

Zvezdana Krivec, univ. bacc. praesc. educ.

Dječji vrtić Gajnice, Zagreb

Mentorica: dr. sc. **Edita Rogulj**, poslijedoktorandica

Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

Metodika upoznavanja okoline

Covid – prepreka ili prilika za poboljšanje prostorno-materijalnog okruženja na otvorenome

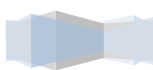
Pandemija izazvana virusom Covid-19, pred ustanove za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, donosi izazove koji zahtijevaju prilagođavanje i reorganizaciju odgojno-obrazovnog rada. Zatvaranje vrtića, izolacije kao i propisane mjere od strane stožera bile su velika prepreka u svakodnevnom odgojno-obrazovnom radu. Novom organizacijom rada dolazi do narušavanja uobičajene rutine te se još više naglašava potreba za fleksibilnošću i kreativnošću odgojitelja. Dolazi do određenih poteškoća prilikom organizacije prostorno-materijalnih uvjeta zbog propisanih mjera koje značajno utječu na dozvoljene materijale koji se smiju koristiti u svakodnevnim aktivnostima. Uz navedene izazove, dolazi do smanjivanja broja odgojitelja u skupinama što je izazvano njihovim odlaskom u propisane samoizolacije. Unatoč svim manjim ili većim problemima, postavlja se pitanje: Nije li nam pandemija dala i nove prilike za situacijsko učenje? Pojačavanje higijenskih uvjeta, briga za sebe i druge, poticanje jačanja odgovornosti, samostalnost i samosvjesnosti kod djece i odgojitelja. Dolazi do usmjeravanja provođenja velikog dijela odgojno-obrazovnog rada na otvoreni prostor s ciljem smanjivanja mogućnosti zaraze među djecom te mogućnost osiguravanja propisanih mjera o održavanju razmaka. Intenzivnijim i djelomično izmijenjenim načinom korištenjem prostora terasa, igrališta i zelenih površina u dječjim ustanovama dolazi do potrebe poboljšavanja prostorno-materijalnih uvjeta na otvorenom. Upravo ovim radom želi se prikazati primjer dobre prakse reorganizacije odgojno-obrazovnog rada u vrijeme pandemije. Otvoreni prostor, koji se neprestano mijenja, djecu potiče na radoznalost i prirodnu radost, omogućava učenje na svim razvojnim područjima, obogaćuje senzorne doživljaje te čini vezu između prirode i djece. Sloboda otvorenog prostora i svjež zrak pozitivno djeluju na smanjenje stresa. Otvoreni prostor na prirodan način potiče djecu na upoznavanje vlastitog tijela i njegovih mogućnosti, pomaže u izgradnji društvenih vještina, samosvijesti i samopouzdanja te spoznaje o svijetu koji ih okružuje (Hansen, Kaufmann i Walsh, 2004.).

Danas, više nego ikada, ističe se važnost boravka djece na otvorenom što, pred sve dionike odgojno- obrazovnog rada, a naročito odgojitelje, postavlja nove zadatke usmjerene prema što kvalitetnijim uređenjem vanjskog prostora dječjeg vrtića. Odnos između organizacije i planiranja kvalitetnog prostorno-materijalnog okruženja je u proporcionalnom odnosu s odgojiteljevom percepcijom djece. Kvalitetno osmišljen i organizirani prostor potiče djecu na raznovrsne aktivnosti. Upravo je to prilika za odgojitelje da promatraju dječju akciju, koja utječe na mijenjanje odgojiteljeve percepcije djece kao aktivnih i kompetentnih bića (Rajić i Petrović Sočo, 2015.). Promijenjenom slikom djeteta utječe se na mijenjanje odgojno-obrazovne prakse što djecu dodatno potiče na cjeloviti rast i razvoj (Katavić, 2019.).

Iako su svi dionici odgojno-obrazovnog rada na neki način pozvani na uključivanje u osmišljavanje kvalitetnog vanjskog prostora, najveća odgovornost ostaje na odgojiteljima i njihovoj implicitnoj pedagogiji. Hansen i sur. (2004.) ističu važnost identičnog pristupa u planiranju unutarnjeg i vanjskog prostora kao dva međusobno nadopunjavajuća prostora. Pritom naglašavaju da vanjski prostor pruža veću slobodu dječjim samoorganizirajućim aktivnostima. Upravo prostor na otvorenome olakšava proces socijalizacije, uspostavu komunikacije i suradnje djece međusobno, kao i s odgojiteljem. Djeca u aktivnostima na otvorenome lakše izražavaju osjećaje zbog osjećaja slobode koje pruža prostor i pravila, djeci je dopušteno glasno govoriti, pjevati, vikati, trčati i mnogo toga što u zatvorenome nije prihvatljivo (Hansen i sur., 2004.). Ujedno, autori daju smjernice za planiranje kvalitetnog vanjskog okruženja. Prostor na otvorenome omogućava djeci da se nesmetano bez ograničenja kreću, izražavaju i istražuju, koristeći organizirani prostor koji ih potiče na samoinicirane aktivnosti. Tada imaju priliku biti istraživači i aktivni stvaratelji znanja (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2014.). Temeljem navedenih činjenica, ostvarena je suradnja s roditeljima i ostalim vrtićkim djelatnicima te je uređen vanjski prostor jasličkih skupina u dječjem vrtiću Gajnice.

Prilikom analize vanjskog prostora uočeni su prostorno-materijalni kao i organizacijski nedostaci te nepovezanost vanjskog i unutarnjeg prostora. Timskim radom odgojiteljica iz dvije susjedne skupine koje dijele zajednički vanjski prostor, osmišljen je plan njegovog uređenja. Prilikom kreiranja promjena koristile su se smjernice Hansena i suradnika (2004.), pri čemu su se djeci nastojala pružiti mnogostruka senzorna iskustva u skladu s radom i ciljevima ustanove kao stručno-razvojnog centra za provedbu programa „Rana stimulacija osjetila – senzorna integracija.“ U realizaciji planiranih aktivnosti uključeni su roditelji koji su pridonijeli prikupljanju materijala potrebnih za izradu poticaja. U fazi izrade uključen je domar koji je, sa svojim tehničkim znanjima i vještinama, olakšao izradu kvalitetnih i sigurnih poticaja. Upravo su izrađeni poticaji imali, između ostaloga, funkciju povezivanja unutrašnjeg i vanjskog prostora. Uz izlaz na dvorište, koji se nalazi u neposrednoj blizini kupaonice, smješten je stalak za likovno izražavanje i istraživanje djece (Slika 1). Platnom, koje je

stavljeno na drveni okvir, djeci se omogućilo slikanje na velikom formatu na otvorenom prostoru, pri čemu se nije trebalo posebno zamarati faktorom usmjerenim na čistoću.

Slika 1. Slikanje na otvorenome

Slika 2. Istraživanje zvuka u glazbenom centru

Nedaleko od likovnog centra smješten je centar za istraživanje zvuka te glazbeno izražavanje djece (Slika 2) pri čemu se vodilo računa o komplementarnosti i kreativnom suodnosu ova dva centra. Glazbeni centar osmišljen je tako da djeci omogući istraživanje glasnijih i tiših zvukova dobivenih kombiniranjem različitih materijala poput lima, plastike i metala te za upotrebu u ritmičnom sviranju uz ponuđenu glazbu. Osim osmišljavanja i kreiranja novih centara na otvorenome, u nastavku dvorišta uređen je postojeći cvjetnjak (Slika 3), koji je obogaćen izrađenim stalkom za cvijeće i začine te zamišljen kao mjesto za poticanje rane osviještenosti i brige za okoliš (Kostović-Vranješ, 2015.).

Slika 3. Prikaz uređenja prostora za sadnju cvijeća i začina

Slika 4. Mobilni šatori i stolovi od PNM

Povezanost djece i prirode naglašena je u svim fazama dječjeg odrastanja, stoga je važno djeci osigurati takvo okruženje koje će, uz mogućnost razvoja spoznaje, djecu pružiti i mjesto za opuštanje (Slika 4). Potrebu za opuštanjem dijete može zadovoljiti na prostoru

obogaćenom s dva šatora i stolovima. Njihova mobilnost djeci pruža mogućnost reorganiziranja prostora, prilagođavajući ga vlastitim aktivnostima. Naglašena je i primarna djetetova potreba za kretanjem (Maslow, 1984.), a koja je osigurana na travnatoj površini te je iskorištena za različite motoričke aktivnosti. Osim prirodnih oblika kretanja, djecu se poticalo na uvježbavanje uspostave ravnoteže kroz utjecaj na vestibularni i proprioceptivni sustav koristeći multisenzorne poticaje (Ayres, 2002.). Poligon (Slika 5) je napravljen od mobilnih elemenata, čime se omogućuje njihovo korištenje u različitim samoorganizirajućim igrama.

Slika 5. Motorički poligon

Slika 6. Bacanja i hvatanja loptica na fiksiranom stalku

Uz mobilne poticaje, djeci su ponuđeni poticaji koji su djelomično fiksirani (Slika 6) čime se pridodaje različitosti aktivnosti, odnosno izboru djece prema vlastitim interesima i mogućnostima. Prostorno-materijalnom organizacijom nastoji se djeci pružiti doživljaj iskustvenog učenja pri čemu se vodi računa o holističkom razvoju (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2014.).

Percepcija boravka djece na otvorenome najčešće je usmjerena na zadovoljavanje dječje potrebe za kretanjem, stoga ne čudi učestalo povezivanje sportskih aktivnosti s boravkom na zraku. Međutim, boravak na otvorenome pruža djeci mnogo više od fizičke aktivnosti. Raznovrsnost aktivnosti ima značajnu ulogu u cjelokupnom djetetovom razvoju, stoga je važno detaljno promišljanje o njegovom obogaćivanju. Otvoreni prostor djeci omogućava realizaciju samoorganizirajućih aktivnosti, pri čemu je naglašena uloga odgojitelja usmjerena na planiranje i osmišljavanje prostorno-materijalnog okruženja sukladno dječjim interesima.

Percepcija odgojitelja, stručnog tima, roditelja o aktivnostima na otvorenome pridonose stvaranju različitih perspektiva koje treba prilagoditi sadašnjici. Uz ranije spomenuto motoričko iskustvo, potrebno je pažnju usmjeriti i na socio-emocionalno, spoznajno i senzomotoričko iskustvo kroz boravak na otvorenome kao element koji pozitivno utječe na produbljivanje dječje znatiželje, zadržavanje pažnje, veću moć opažanja i izaziva prirodnu radoznalost i propitivanje uzročno-posljedičnih veza čime se prirodno potencira i razvoj jezika, mašte i kreativnosti (McClintic i Petty, 2015). Osiguravanje uvjeta za realizaciju različitih aktivnosti iziskuje materijalno, organizacijsko i vremensko angažiranje. Uloženi trud odgojitelja u kvalitetno planiranje i pripremanje prostora se retroaktivno vraća kroz postignuća djece pri čemu odgojitelj preuzima ulogu pomagača, pružajući podršku djeci u samoiniciranim i samoorganiziranim aktivnostima koje su potaknute upravo kvalitetnim i planskim organiziranim prostorom. Sve dosada navedeno utječe na ostvarivanje poticajnog ozračja, a što utječe na ostvarivanje ugodne klime čime se ostvaruju predispozicije za provođenje kvalitetnih aktivnosti djece i odgojitelja. Organizacija vrtića, kao mjesta suživota djece i odraslih, uvelike ovisi o aktivnostima svih odraslih dionika, naročito odgojitelja i njihove implicitne pedagogije. Temeljem svega navedenog može se zaključiti kako je upravo pandemija koronavirusa potakla odgojitelje i sve djelatnike u odgojno-obrazovnim ustanovama na promišljanje o potrebi revidiranja odgojno-obrazovne prakse. Stoga, možemo konstatirati da Covid-19 umjesto prepreke postaje prilika, odnosno izazov koju su odgojitelji iskoristili s ciljem unapređenja odgojno-obrazovnog rada.

Literatura:

- Ayres, J. A., (2002.), *Dijete i senzorna integracija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Hansen, K.A., Kaufmann, R.K. i Walsh, K.B., (2004.). *Kurikulum za vrtiće: razvojno - primjereni program za djecu od 3 do 6 godina*. Zagreb: Korak po korak.
- Katavić, P., (2019.). *Organizacija i planiranje odgojitelja za boravak na otvorenom: akcijsko istraživanje*. Školski vjesnik: časopis za pedagogijsku teoriju i praksu. (68)2, 551-572.
- Kostović-Vranješ, V. (2015.). *Baština - polazište za promicanje odgoja i obrazovanja za održivi razvoj*. Školski vjesnik: časopis za pedagogijsku teoriju i praksu, 64 (3), 439-452.
- Maslow, A. (1984.). *Motivacija i ličnost*. Beograd, Nolit.
- McClintic, S. i Petty, K., (2015). *Exploring Early Childhood Teachers's Beliefs and Practices About Preschool Outdoor Play: A Qualitative Study*. Journal of Early Childhood Teacher Education. 36(1), 24-43
- Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (2014.). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske.
- Rajić, V. i Petrović-Sočo, B., (2015.). *Dječji doživljaj igre u predškolskoj i ranoj školskoj dobi*. Školski vjesnik, 64 (4), 603-620.

Vanja Šuško, mag. praesc. educ., odgojiteljica savjetnica

Dječji vrtić Sunčana, Zagreb

Mentorica: doc. dr. sc. **Blaženka Bačlija Sušić**

Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

Metodika glazbene kulture

Glazba i mediji kao poticaji za usvajanje stranog jezika u vremenu pandemije

Globalna pandemija koronavirusa donijela je velike promjene u kvaliteti života odraslih i djece. Manjak kretanja i ograničeni socijalni kontakti zasigurno će ostaviti trajne posljedice koje se mogu ublažiti korištenjem glazbe kao medija koji nam omogućava ne samo psihičko, već i tjelesno zdravlje. Ne treba zanemariti činjenicu da je izražavanje glazbom blisko djeci jer se ona glazbeno počinju izražavati od rođenja te se stoga pri samom dječjem stvaralačkom procesu valja voditi mišlju da je za dijete bitan proces u kojem istražuje elemente glazbe, a ne konačni rezultat, odnosno produkt (Bačlija Sušić, 2018).

Govoreći o glazbenim aktivnostima kao poticaju za usvajanje stranog jezika, ne smijemo zanemariti niti samu unutarnju motivaciju odgojitelja za kontinuiranim učenjem i konstantnom samoevaluacijom koja u kasnijoj fazi može dovesti do metakognitivnih procesa bitnih za podizanje kvalitete osobne prakse. Istraživanje koje su provele Bačlija Sušić i Županić Benić (2018) pokazalo je da je važna odgojiteljeva senzibiliziranost i interes za glazbu i vizualne umjetnosti kako bi oni sami više poticali djecu na kreativan izričaj i sudjelovanje u sličnim aktivnostima od najranije dobi. Nadalje, dokumentiranjem dječjih glazbenih izričaja, odgojitelj može steći uvid u emocionalna stanja i raspoloženja djece, primijetiti koji su njihovi interesi i ideje te na zajedničkim refleksijama osvijestiti sam proces učenja i razvoja dječjih kompetencija, što je vrijedno kao stavka pri osmišljavanju odgojno-obrazovnih sadržaja (Slunjski, 2020). Dostupnost dokumentiranih sadržaja može dijete potaknuti na samorefleksiju i promišljanje o vlastitim aktivnostima i daljnjim mogućnostima nadogradnje istih.

Mnogi misle kako slušanje glazbe služi isključivo za opuštanje i zabavu, ne razmišljajući kako je to ujedno i vrlo učinkovito sredstvo za poboljšanje sposobnosti razumijevanja i komunikacije na stranom jeziku. Kada se govori o kompetencijama djece u Nacionalnom kurikulumu (NKRPOO, 2015), spominje se da se strani jezik uči u igri, u poticajnom jezičnom kontekstu. Najprimjereniji je situacijski pristup, a strani jezik je dio svakodnevnih odgojno-

obrazovnih aktivnosti. Opće je poznato da kvalitetnom govorenju prethodi slušanje, ali ako živimo u sredini u kojoj ima malo izvornih govornika, tada nismo u mogućnosti slušati strani jezik i izgovarati ga. Upravo zato je korištenje medija potrebno u procesu usvajanja stranih jezika. Suvremeni pristupi odgoju i obrazovanju djece u predškolskim ustanovama uključuju multimodalni, integrirani pristup u bogatom poticajnom okruženju koje omogućuje aktivan pristup prirodnom, izvana nenametnutom učenju u kojem digitalne tehnologije zauzimaju visoko mjesto te samu praksu i interakcije oblikuju na posve nov način (Jewitt, prema Prtljaga, Gojkov-Rajić, 2018). Prednosti korištenja digitalnih sadržaja ne treba zanemariti jer oni kod djece mogu izazvati visoku intrinzičnu motivaciju za usvajanjem i primjenom novih znanja. Ukoliko dijete uživa u određenoj aktivnosti, pokazat će nam držanjem i pokretima tijela te mimikom lica. Djeca *YouTube* opisuju kao sredstvo protiv dosade te smatraju da im se korištenjem istog potiče motivacija za učenjem zbog zabavnih i interaktivnih sadržaja (Yusuf, 2020). Djeca prilikom učenja stranog jezika ne samo da su koncentriranija na sadržaje, nego imaju i priliku čuti izvorne govornike, a što češće čuju i izgovaraju ili pjevaju tekst uz izvornog govornika, lakše ga usvajaju te im raste samopouzdanje pri komunikaciji na stranom jeziku.

Za vrijeme tzv. *lockdown-a* odgojitelji su komunicirali s roditeljima i djecom najčešće putem elektroničke pošte, mobilnih aplikacija i društvenih mreža. Budući se strani jezik najlakše i najprirodnije usvaja putem glazbe i pokreta, ponuđene jezične aktivnosti uključivale su glazbene sadržaje. Aktivnosti nakon povratka u ustanove uključivale su unutarne i vanjske prostore dječjeg vrtića te su se provodile uz aktualne epidemiološke mjere, vodeći pritom računa o cjelovitom, integriranom pristupu djetetu u kojem ono ima slobodu odabira aktivnosti i korištenja ponuđenih materijala, pri čemu su ponuđene aktivnosti aktuelne i relevantne za djetetov kognitivni, psihički, socijalni i tjelesni razvoj. Cilj provedenih aktivnosti u skupini bio je poticati usvajanje stranog jezika koristeći integrirani pristup i različite medije, uvažavajući pritom aktualne epidemiološke mjere.

Digitalni sadržaji bliski su djeci te uvelike mogu utjecati na samu motivaciju i interes djece za učenjem, a odgajatelju mogu biti pomoć pri kreiranju izazova za djecu jer se korištenjem audio-vizualnih sredstava omogućuje slušanje i reproduciranje govora izvornih govornika na zabavan način.

Literatura:

Bačlija Sušić, B. (2018). Dječje glazbeno stvaralaštvo: stvaralački i autotelični aspekt. *Metodički ogledi*, 25 (1), 63-83. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/217456>

Bačlija Sušić, B. i Županić Benić, M. (2018). Glazbeni i likovni senzibilitet odgojitelja kao temelj poticanja dječjeg stvaralačkog izraza. *Croatian Journal of Education*, 20 (Sp.Ed.3), 93-105. <https://doi.org/10.15516/cje.v20i0.3022>

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, Narodne novine, 5/2015.; <https://www.azoo.hr/images/strucni2015/Nacionalni-kurikulum-za-rani-i-predskolski-odgoj-i-obrazovanje.pdf>

Prtljaga, J., Gojkov.Rajić, A. (2018). Strani jezik i multimodalni pristup kreativnom poučavanju i učenju darovitih. Preuzeto s: http://www.uskolavrsac.edu.rs/Novi%20sajt%202010/Dokumenta/Izdanja/23%20Okrugli%20sto/29%20-%20Prtljaga_Gojkov-Rajic.pdf

Slunjski, E. (2020). Izvan okvira 5: Pedagoška dokumentacija procesa učenja djece i odraslih kao alat razvoja kurikuluma. Zagreb: Element.

Yusuf, R. (2020). Teaching EFL Students Using Selected Media: Offline Video Taken From YouTube. *Utamax : Journal of Ultimate Research and Trends in Education*, 2(1), 29-33. <https://doi.org/10.31849/utamax.v2i1.2909>

Anabela Kunert, mag. praesc. educ.

Dječji vrtić Petrinjčica, Petrinja

Mentorica: dr. sc. **Edita Rogulj**, poslijedoktorandica

Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

Metodika upoznavanja okoline

Rad vrtića u posttraumatskim situacijama – potres

Traumatski događaji su rijetki i neočekivani događaji koji izlaze izvan okvira uobičajenoga ljudskog iskustva te uzrokuju intenzivnu patnju, strah i osjećaj bespomoćnosti. Neovisno o tome jesu li neposredno doživljeni, viđeni ili su ih proživjeli nama bliske osobe, traumatski događaji zbog svojeg karaktera i intenziteta izazivaju duboku patnju većine ljudi (Hitrec, 2007). Traumatsko iskustvo može utjecati na sva područja života: osjećaje, mišljenje, pamćenje, ponašanje, tjelesno zdravlje, socijalne odnose. Reakcije na traumatske događaje razumljive su i normalne reakcije na nenormalne okolnosti. One se mogu pojaviti odmah nakon traumatskoga iskustva, ali i nekoliko tjedana i /ili mjeseci kasnije ili čak i dulje. Traumatski događaji koji odjednom zahvaćaju veliki broj ljudi dovode do velikih poremećaja u funkcioniranju socijalnoga okruženja pojedinca, odnosno cjelokupne zajednice (Aramabašić, 1996).

Djeca koja su doživjela stresni ili traumatski događaj trebaju podršku i razumijevanje okoline uključujući obitelj i vrtić. U slučaju kriznoga događaja jako je važno da odgojitelj uvažava bitna obilježja komunikacije s djetetom koje je izloženo takvom događaju. To uključuje:

- 1) otvorenu i iskrenu komunikaciju
- 2) pružanje objašnjenja prilagođena dobi djece (izbjegavati apstraktna objašnjenja)
- 3) davanje dovoljno vremena kako bi dijete moglo kognitivno ovladati događaje
- 4) prihvaćanje dječje igre koja odražava stresni ili traumatski događaj
- 5) učiniti gubitak realnim te ne skrivati osjećaje pred djetetom te
- 6) poticanje emocionalnoga suočavanja kroz igru (Hitrec, 2007).

Izloženost traumi negativno utječe na razvoj mozga u ranom djetinjstvu zbog čega je intervencija u ranom djetinjstvu nakon traume vrlo bitna i može imati dugoročne posljedice na djetetov kasniji život. Promicanje otpornosti i pružanje podrške pri oporavku putem pažljivih intervencija pozitivno utječu na daljnji razvoj i, djeci koja su pretrpjela traumu omogućuju oporavak i normalan daljnji razvoj mozga (Reuther i Osofsky, 2013).

Odgovitelji, svjesni važnosti svoje uloge u pružanju podrške djeci koja su doživjela potrese u Petrinji svoja djelovanja usmjerili su na dobrobit svakog djeteta i pružanje što kvalitetnije pomoći.

Potresi koji su 28. i 29. prosinca 2020. pogodili grad Petrinju znatno su se odrazili i na funkcioniranje Dječjeg vrtića Petrinjčica. Nakon prvih potresa 28. prosinca donesena je odluka o organizaciji odgojno-obrazovnoga rada isključivo u centralnom vrtićkom objektu, umjesto planiranoga rada u svim objektima zbog epidemioloških mjera. Broj djece je zbog blagdana i samog događaja bio smanjen. Tijekom potresa 29. prosinca vrtić je pretrpio znatnu materijalnu štetu. Međutim, sam potres izazvao je stres kod zaposlenika i djece koja su u trenutku potresa bila u vrtiću, kao i kod ostalih zaposlenika vrtića i naših korisnika, budući da je događaj utjecao na cijeli grad. Obilaskom vrtićkih objekata, nakon potresa, sa statičarima utvrđena je značajnija šteta na dva od pet objekata, pri čemu je jedan u žutoj kategoriji (privremeno neuporabljiv), a drugi u crvenoj (neuporabljiv), zbog štete na samom objektu kao i zbog okolnih objekata koji prijete urušavanju i pristupnoga puta koji nije osiguran, čime je ukupni smještajni kapacitet vrtića smanjen za polovicu. Na ostalim objektima nastala je manja materijalna šteta koja je sanirana do nastavka odgojno-obrazovnoga rada s djecom, 11. siječnja 2021. godine.

Na sastanku zaposlenika 9. siječnja 2021. formiran je vrtićki stožer i usuglašen je novi protokol o postupanju prilikom potresa s kojim su upoznati svi zaposlenici vrtića i roditelji putem oglasne ploče vrtića i mrežnih stranica vrtića. U prvih mjesec dana nakon potresa odgojno-obrazovni rad organiziran je u centralnom objektu Izvor tako da u skupini boravi najviše 5 djece s dva odgojitelja u jutarnjoj i dva u popodnevnoj smjeni. U dvorištu vrtića postavljen je šator za eventualnu potrebu evakuacije, a u dvorišnoj kućici pokraj šatora osigurano je sve nužno za slučaj evakuacije. Odgojno-obrazovni rad provodio se u proteklom periodu u otežanim uvjetima zbog smanjenoga raspoloživog smještajnog kapaciteta objekata i, istovremenoga kontinuiranog povećavanja broja djece u vrtiću. Sve su dodatno otežavali učestali naknadni potresi. Na dva oštećena objekta započeta je sanacija te se tako radi na ponovnoj uspostavi punog smještajnog kapaciteta.

Vrtić je nakon potresa osigurao psihosocijalnu podršku za svoje zaposlenike, roditelje i djecu s ciljem njihova osnaživanja nakon traumatskoga događaja. U suradnji sa Savezom društava "Naša djeca" Hrvatske i Centrom za podršku roditeljstvu "Rastimo zajedno" uz koordinaciju vrtićke psihologinje, najprije su organizirane grupe psihosocijalne podrške nakon potresa za sve zaposlenike vrtića (Slika 1). Time su zaposlenici osnaživani osobno, ali i posebno odgojitelji za daljnji rad s djecom nakon traumatskog događaja. Susreti podrške su održani pod vodstvom pedagoginje Željke Horvatić iz Dječjeg vrtića Iskrica, Zagreb, psihologinje Tine Mijat iz Dječjeg vrtića Vedri dani i vrtićke psihologinje Josipe Mazalin, u manjim skupinama, poštujući epidemiološke mjere.

Slika 1. Radionica za zaposlenike

Slika 2. Radionica za roditelje

[Nakon provedenih grupa psihosocijalne podrške za sve zaposlenike](#), vrtić je organizirao i grupe podrške za roditelje djece polaznika vrtića. Susreti su osmišljeni kako bi roditelji osvijestili vlastite i druge uobičajene reakcije na traumatski događaj, osvijestili vlastite resurse za nošenje s ovim događajima i otkrili neke nove načine, upoznali se s uobičajenim reakcijama djece na traumatski događaj i mogućim načinima pomoći djeci (Slika 2). Svoje iskustvo grupa podrške podijelila je majka jednog djeteta: „*Oba druženja su bila ugodna, edukativna te su, barem meni, dosta pomogla. Prvi sastanak je za mene bio dosta emotivan te sam se poslije osjećala “lakše ” i spremnom da zatvorim jedna vrata za sobom. Na drugom druženju shvatila sam da potres više ne mora biti tabu tema s mojim djetetom i da on može razumjeti i prihvatiti i više nego što sam mislila. Iako smo razgovarali o našim traumama, druženja su bila opuštena i zabavna. Nadam se da će biti prilike za još nekim sastankom“.*

Unatoč ovim izuzetnim okolnostima proces djetetova učenja ostao je nepromjenjiv, spontan i kontinuiran. Nastojala se osigurati sigurna i poticajna okolina, pri čemu su se pratile dječje reakcije te se reagiralo na njih uz stalno poticanje i osnaživanje. Nastojalo se vratiti poznatu strukturu dana sa stabilnim i predvidljivim rutinama, stalnim aktivnostima i zadacima uz pravovremeno zadovoljavanje svih njihovih potreba. Uočene su različite reakcije djece tijekom i nakon potresa: češći plač, naglašen strah od odvajanja, strah od samoće i mraka, razdražljivost, pojava regresivnih ponašanja (sisanje prsta), osjetljivost na najmanje zvukove. Prvih dana nakon povratka u vrtić posebna pozornost posvećena je emocijama, njihovom prepoznavanju, njihovom otpuštanju, te poticanju regulacije emocija (Slika 3).

Slika 3. Aktivnosti vezene uz priču Grad osjećaja

Kroz različite aktivnosti djeca su imala priliku iznositi svoja iskustva vezana za potres i prepričavati svoje uspomene vezane za simbole grada Petrinje, te su tada nastali brojni dječji likovni radovi (Slike 4 – 7) koje su ponosno izlagali u sobi dnevnog boravka i u ostalim prostorima vrtića kako bi ih svi mogli vidjeti.

Slika 4. Likovni radovi na temu Simboli mog grada Petrinje

Slika 5. Glazbeni paviljon u parku

Slike 6. i 7. Petrinjska stucca - tehnika karton-tisak

Slike 8. i 9. Petrinjska stucca – modeliranje glinom

Djeca koja su se prva vratila u vrtić nakon ponovne uspostave normalnoga rada vrtića, u suradnji s Crvenim križem razveseli su Crveni nosovi jednom predstavom održanom mjesec dana nakon razornog potresa, 29. siječnja 2021. (Slika 8). Osmijesi naše djece i veselje koje donose u objekte našeg vrtića davali su nam svima dodatni motiv da idemo dalje! Veselili smo se svemu lijepome što nas je s njima još čekalo!

Slika 10. Predstava „Crvenih nosova“

Slika 11. Pismo podrške

Dodatna snaga u ovim stresnim situacijama bila je podrška i humanost mnogih poznatih i nepoznatih ljudi. Pristigao je veliki broj poruka podrške, crteža, malih poklona djece iz vrtića diljem Hrvatske (Slika 9), kao i brojne donacije koje su olakšale i obogatile odgojno-obrazovni rad u tom periodu.

Zajednički s djecom i roditeljima, korak po korak, naučilo se živjeti i raditi u stresnim uvjetima. Kontrolirajući reakcije uz pružanje osjećaja sigurnosti djeci, kontrolirajući strah od potresa, dijeleći emocije i pružajući podršku drugima, pomagali smo i samima sebi. Naučili smo da je svijet pun dobrih, dragih ljudi kojim su nam nesebično pomagali i još uvijek nam pomažu. Naučili smo kako ćemo se ponašati u slučaju novog potresa, odrediti mjesto u stanu koje je sigurno, koje ćemo stvari ponijeti sa sobom kada izađemo van, koje će nam stvari biti u kućici, gdje ćemo se svi naći nakon potresa. Danas s ponosom možemo reći da se većina djece nakon uspostavljanja fizičke i emocionalne sigurnosti i uz podršku obitelji i vrtića vratila normalnom funkcioniranju.

Literatura:

- Arambašić, L. (1996). Trauma. U J. Pregrad (Ur.), *Stres, trauma, oporavak* (str. 147-150). Zagreb: Društvo za psihološku pomoć.
- Hitrec, G. (2007). Vrtić i krizni događaji. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 13(49), 7- 11.
- Reuther, E. T., Osofsky, J. D. (2013). Resilience after Trauma in Early Development U A. S. Masten, (Ur). *Resilience* (str. 21-26). Institute of Child Development, University of Minnesota, USA.

Ksenija Ćosić, mag.prim.educ., izvrsna savjetnica

Osnovna škola Davorina Trstenjaka, Zagreb

Mentorica: izv. prof. dr. sc. **Dubravka Glasnović Gracin**

Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

Metodika matematike

Matematičke slikovnice

Sažetak: Prikaz prakse iz učionice prikazuje kako se u usvajanju matematičkih pojmova može iskoristiti matematička slikovnica. Govori se o važnosti korištenja priče u nastavi, važnosti čitanja te povezivanju matematičkih koncepata s nastavom književnosti.

Ključne riječi: nastava matematike, slikovnice

Uvod

Matematika je često smatrana skupom činjenica i vještina koje se moraju naučiti. Često su te činjenice i vještine nešto što učeniku nije prirodno i lako. Korištenje priče u nastavi matematike

može doprinijeti boljem pamćenju, motivaciji, uključenosti učenika i poboljšati analitičke sposobnosti. Priče mogu objasniti teško shvatljive koncepte i uključiti učenike aktivno u nastavu. Priče mogu osvježiti nastavni proces, stvoriti kreativnu atmosferu, ali i unijeti zabavu (koja se na satovima matematike često zanemaruje). Obzirom na to da je pričanje priča interaktivna aktivnost, priče se mogu koristiti kao izvrstan način uključivanja učenika u matematičke aktivnosti.

Matematičke slikovnice

U učionici je potrebno stvoriti kutak za čitanje koji će privući male čitače da posegnu za knjigom, potaknuti ih na samostalno čitanje. Od osobite je važnosti i pričanje priča. U pričanju priča mašta i kreativnost imaju glavnu ulogu dok je usvajanje znanja spontana reakcija.

Matematika kroz pričanje priča donosi stjecanje znanja kroz slike koje učenik može stvoriti kao slušatelj. Uključivanjem učenika u priču potiče se njihova aktivnost te zadržava pažnja.

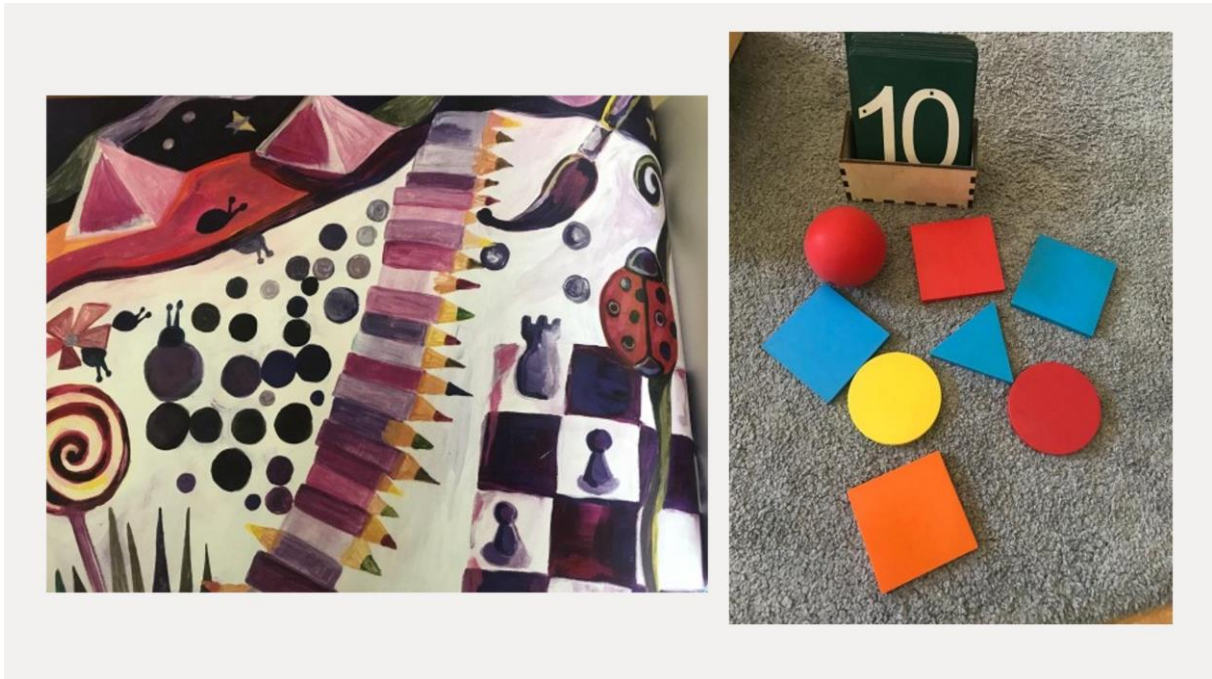
Pričanje priča treba provesti kao malu svečanost. Potrebno je urediti prostoriju, promijeniti boju glasa, držati knjigu na krilu, sjediti u krugu, na tepihu, pripremiti znakove koji će ukazivati na pričanje priče. Slušanje priče poseban je i jedinstven događaj stoga mu treba

dati određenu dozu pažnje. „Priče i bajke trebaju prostor. Trebaju vrijeme i atmosferu.” Pri samom pričanju priče, djeca sjede u krugu kako bi svi bili ravnopravni.

Slikovnica Dobrodošli u muzej prigodna je prilikom usvajanja matematičkih pojmova: geometrijski likovi, brojke, crte, razni oblici u prvom razredu. Potiče učenike na likovno stvaralaštvo te uz usvajanje matematičkih koncepata potiče učenike da posjećuju kulturne ustanove poput muzeja.

Slika 1. Nastavni mediji za rad s učenicima

Slikovnicom Kako je Leo upoznao brojeve učenike možemo aktivno uključiti u pričanje priče uz čitanje slikovnice. Osim usvajanja brojeva, učenici bogate svoj rječnik i potičemo ih na književno stvaralaštvo.

Slika 2. Primjena matematičke slikovnice u radu s učenicima

Zaključak

Korištenje matematičke slikovnice pri usvajanju novih matematičkih pojmova potiče lakše usvajanje matematičkih koncepata, konkretizira apstraktne pojmove kod učenika te stvara pozitivan odnos učenika prema matematici. Aktivnosti učenika u kojima koristimo matematičku slikovnicu potiču učenike na stvaralaštvo tijekom satova likovne kulture i satova književnosti, obogaćuju rječnik učenika matematičkim pojmovima te svakako doprinose razvoju djetetove osobnosti.

Literatura:

Velički, V. (2013). Pričanje priča – stvaranje priča, Alfa, Zagreb

Ljiljedahl P., Zazkis R. (2009). Teaching Mathematics as Storytelling. Sense Publishers

Stjepan Krajček, mag. prim. educ., učitelj mentor

Osnovna škola Augusta Šenoae, Zagreb

Mentorica: izv. prof. dr. sc. **Alena Letina**

Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

Metodika prirode i društva

Biti učitelj u „Školi na trećem“

Uvod

Pojavom epidemije COVID-19 i uvođenjem epidemioloških mjera, održavanje redovne nastave, nastave u školi, postalo je nemoguće. Kako ne bi došlo do zaustavljanja obrazovnog procesa, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, u suradnji s Agencijom za odgoj i obrazovanje i Hrvatskom radiotelevizijom, osmislilo je i pokrenulo projekt nastave na daljinu pod nazivom *Škola na trećem*. Zahvaljujući njemu, učenici prvih četiriju razreda osnovne škole nastavu su mogli pratiti iz vlastitoga doma na malim ekranima.

Organizacija „Škole na trećem“

Škola na trećem model je nastave na daljinu za učenike prvih četiriju razreda koji nisu u mogućnosti samostalno pratiti nastavu i izvršavati zadatke s digitalnih platformi.

Učitelji koji su radili na sadržajima, osmišljavali scenarije i izrađivali zadatke u digitalnim alatima bili su podijeljeni u četiri tima (od prvoga do četvrtoga razreda). Svaki se tim sastojao od desetak članova, na čelu s višom savjetnicom iz Agencije za odgoj i obrazovanje. Uz nju je bila i jedna učiteljica koordinatorica, koja je koordinirala komunikaciju svih sudionika u projektu i pratila izradu svih nastavnih sadržaja i materijala.

Za snimanje nastavnih sadržaja angažirano je osam učitelja, po dvoje za svaki razred. Učitelji u TV studiju izmjenjivali su se na tjednoj bazi iz epidemioloških razloga.

Nastava se odvijala pet dana u tjednu, od ponedjeljka do petka, po jedan sunčani sat. U jednoj epizodi obrađivani su sadržaji iz triju nastavnih predmeta, a izvodila se nastava za sljedeće predmete: Hrvatski jezik, Matematika, Priroda i društvo, Likovna kultura, Glazbena kultura, Sat razrednika. Nastava Tjelesne i zdravstvene kulture izvodila se u dva bloka po pet minuta.

Nastava za učenike prikazivala se na 3. programu Hrvatske televizije prema rasporedu javno dostupnome na stranicama Ministarstva:

Tablica 1. Raspored prikazivanja Škole na trećem

Razred	Termin	Reprizno emitiranje
1. razred OŠ	8.00 – 9.00	14.00 – 15.00
2. razred OŠ	9.00 – 10.00	15.00 – 16.00
3. razred OŠ	10.00 – 11.00	16.00 – 17.00
4. razred OŠ	11.00 – 12.00	17.00 – 18.00

Godišnji izvedbeni kurikulumi za prva tri razreda te Nastavni plan i program za 4. razred, tjedni planovi rada sa svim ishodima, prema kojima su snimani sadržaji, kao i svi ostali nastavni materijali, bili su dostupni, kao podrška u radu, svim učiteljima, učenicima i roditeljima, na mrežnim stranicama Ministarstva (i-nastava.gov.hr). Prijedlog je bio da svi učitelji rade prema predloženoj kurikulu, odnosno planu i programu kako bi, u slučaju odlaska u izolaciju, učenici mogli prijeći na praćenje Škole na Trećem te tako na jednostavniji način nastaviti praćenje nastavnih sadržaja. Učitelji bi tada svojim učenicima trebali biti potpora u smislu zadavanja dodatnih zadataka, ako je to potrebno, pregledavanja radova i kontinuiranog vrednovanja.

Kako sam sudjelovao samo u radu tima za 2. razred, u nastavku teksta iznosit ću podatke koji se tiču tima drugoga razreda i svoje promišljanje o ovom obliku nastave na daljinu.

Izazovi kreiranja nastavnih sadržaja/scenarija

Tijekom školske godine 2020./2021. napisano je 173 scenarija i prezentacija za isto toliko nastavnih dana. Korišteno je više od 200 različitih rekvizita, izrađeno više od 500 digitalnih sadržaja te ugošćeno 20 gostiju.

Pri kreiranju scenarija uvijek se polazilo od odgojno-obrazovnih ishoda definiranih Godišnjim izvedbenim kurikulumom te se iz njih definirao odgojno-obrazovni ishod za određeni nastavni sat. Vodilo se računa da se, ukoliko je to moguće, nastavni sadržaji unutar jednoga dana povežu u najvećoj mjeri u kojoj je to moguće.

Jedan od većih izazova bio je prilagoditi, odnosno sažeti nastavni sadržaj na petnaest minuta, pri tome poštujući metodički postupak. Iz toga su razloga neki sadržaji, koji se inače rade u jednom nastavnom satu, ovdje morali biti podijeljeni u dva sata.

Svaki scenarij, prezentacija i digitalni sadržaj, nakon što je napisan, odnosno kreiran, pregledale su učiteljica koordinatorica, viša savjetnica, lektorice, urednice, fonetičarke i TV učitelji. Pazilo se da svi sadržaji, koji se prikazuju na televiziji, te oni koji su dostupni na mrežnim stranicama Ministarstva, budu jezično i metodički točni.

Kako se školska učionica uvelike razlikuje od televizijskoga studija, tako je i način i koncepciju pisanja priprema/scenarija trebalo prilagoditi uvjetima studija. Mnogo toga što

nam se čini logičnim i korisnim u učionici, ne zadovoljava format televizije te se nije moglo ostvariti. U prilagodbi načina pisanja scenarija te prezentiranja sadržaja pomogli su nam djelatnici HRT-a. Upravo u toj suradnji i tome timskome radu nastajali su svi sadržaji.

Jedan od većih izazova, ponajviše u nastavi Hrvatskoga jezika i nastavi Glazbene kulture, predstavljala su autorska prava. Za sve tekstove, fotografije, animirane filmove, isječke iz igranih i dokumentarnih filmova koji su se koristili trebala se tražiti suglasnost.

Nastava ovakvoga tipa svodi se na predavačku nastavu, frontalni oblik rada, u kojem učitelj s ekrana objašnjava i prezentira učenicima određene sadržaje, zadaje im što trebaju zapisati u svoju bilježnicu i što riješiti za zadaću, a da pri tome ne dobiva nikakav oblik povratne informacije. Iz tog razloga, neki oblici nastave, poput istraživačke nastave, zbog svoje specifičnosti, nisu bili zastupljeni.

No, ako se prisjetimo uvjeta zbog kojih je nastava na daljinu na televiziji pokrenuta, te da je ovaj oblik nastave namijenjen učenicima od 1. do 4. razreda, koji nisu u mogućnosti samostalno se koristiti digitalnim platformama za komunikaciju i praćenje nastave, te da on služi kao pomoć učiteljima u prezentiranju nastavnih sadržaja učenicima, moram istaknuti da je projekt u potpunosti zadovoljio svoj cilj.

Izazovi i mogućnosti organizacije nastave prirode i društva

Poznato je da su nastavni sadržaji predmeta Priroda i društvo najčešće polazna točka pri kreiranju i planiranju kurikuluma ostalih predmeta: prema njegovom godišnjem izvedbenom kurikulumu, učitelji kreiraju i usklađuju kurikulume ostalih predmeta (De Zan, 2005). Istim načelom kreirali su se sadržaji Škole na Trećem.

Nastava Prirode i društva omogućuje učenicima da istražuju i spoznaju svijet oko sebe svim svojim osjetilima, uoče određene prirodne zakonitosti, nauče kako se ponašati u određenim situacijama te kako svojim djelovanjem utječu na prirodu oko sebe.

U izvedbi nastave Prirode i društva skupni rad, rad u paru, a ponajviše istraživački rad zauzima važno mjesto. Nastava treba biti jasna, iskustvena, poticajna i koliko je god više moguće istraživačka (Letina, 2016). Izlazak i spoznavanje svijeta vani, na terenu, od velike je važnosti. Takvu je nastavu vrlo izazovno „prebaciti“ na ekran.

Zbog vremenskog ograničenja od petnaest minuta i nemogućnosti izlaska na teren, nastavu je trebalo učiniti, više nego za sve druge predmete, efektnom, zanimljivom i poticajnom. To se postiglo raznim rekvizitima, mnoštvom fotografija, raznih grafičkih prikaza (tablice, grafikoni, shematski prikazi), pokusima, brojim i raznolikim digitalnim alatima te, naravno, gostima. Na taj se način, mogli bismo reći, „teren“ donijelo u studio. Istaknuo bih gostovanje poznate zagrebačke urarske obitelji. Predstavljeno je zanimanje urara, prikazane su različite vrste ura, a sve to u zanimljivome razgovoru. Na sljedećim satima učenici su različitim

aktivnostima naučili snalaziti se u vremenu, planirati svoje aktivnosti u danu te odrediti koliko im vremena treba za pojedine aktivnosti.

Korištenje digitalnih alata za izradu dodatnih nastavnih sadržaja (kvizova, igrice) učinilo je nastavu učenicima zanimljivijom te se tako uvodila neka vrsta interaktivnosti, u ovom slučaju interaktivnost s računalom. Svi digitalni sadržaji nakon emitiranja na televiziji bili su dostupni učenicima i učiteljima putem mrežnih stranica Ministarstva. Na taj su način učenici mogli samostalno ponoviti i provjeriti određene dijelove nastavnoga sadržaja. Digitalni sadržaji bili su prisutniji na satima ponavljanja.

Povratna informacija učenika stizala je sa zakašnjenjem u obliku fotografija učeničkih radova elektroničkom poštom. Svi su radovi javno objavljeni te se na taj način učenicima pružila povratna poruka. Kako su Školu na Trećem pratili učenici iz cijele Republike Hrvatske, tako su i radovi stizali iz različitih krajeva. Upravo analiza učeničkih radova iz različitih krajeva Hrvatske dala je dodatno bogatstvo nastavi. I nama koji smo nastavu pripremali, ali i učenicima koji su je pratili bilo je osobito zanimljivo vidjeti kako koji grad „živi“ u koje godišnje doba, čime se ljudi bave, kako izgleda priroda. Vremenske prilike, ali i podneblje uvelike određuju aktivnosti građana pa radovi učenika iz Slavonije nisu bili slični onima iz Dalmacije, što je ovakvoj vrsti istraživačke nastave dalo dodatnu vrijednost.

Često se tijekom učenja određenoga nastavnoga sadržaja učenicima nudila samoprocjena njihova znanja. Učenici su mogli riješiti izlazne kartice kako bi saznali koliko su uspješno savladali određene sadržaje. Učitelj na televiziji čitao bi određene tvrdnje, a učenici bi u bilježnicu zapisivali svoje odgovore. Na taj su način samostalno procijenili razinu usvojenosti i razumijevanje naučenih sadržaja.

Iako organizacija ovakve nastave zahtjeva mnogo truda i napora te ima svojih nedostataka, ima i jednu veliku prednost. Zbog činjenice da u njezinom nastajanju sudjeluje mnogo ljudi različitih zanimanja, pribavljanje raznih rekvizita, dovođenje gostiju i izvođenje pokusa mnogo je pristupačnije nego što je to u nastavi u učionici kada ste sami i ograničenih sredstava. Zahvaljujući tome, bilo nam je lakše pripremiti zanimljivu, edukativnu i metodički raznoliku nastavu na televiziji.

Izazovi učitelja u TV učionici

Sam ulazak u studio učitelju koji nikada prije nije bio pred kamerom, koji je do prije nekoliko dana bio u učionici sa svojim razredom pomalo je zastrašujući. Odjednom se našete sami ispred nekoliko kamera koje Vas pažljivo prate, slušaju, gledaju, bez pogovora, bez pitanja. Sve im je jasno i sve razumiju. Nedostatak interakcije s učenicima, njihovi pogledi potvrđivanja, zbunjenosti ili pak dosade... njihova potpitanja, sve to, u velikoj mjeri, nedostaje.

Prevladati taj prvi osjećaj nepoznatoga, drugačijega, najteži je dio. Jednom kada se savlada, kada se uspije kamere, rasvjetu, glas urednice u uhu... prihvatiti kao nešto normalno, sve postane lakše. Tada se počnete opuštati i prisvajati studio kao svoj prostor. Možete se detaljnije posvetiti samom sadržaju predavanja, unijeti svoja iskustva i svoje spoznaje, dati dio sebe, ponekad i pogriješiti i na taj način približiti se učenicima, doprijeti do njih i pridobiti ih kao gledatelje.

Jedan od izazova koji bih istaknuo jest „pronaći sebe“, a pri tome mislim na svoj pristup prezentiranju nastavnih sadržaja. Naime, spomenuo sam kako je u stvaranju scenarija sudjelovao cijeli tim. Svatko iz tima je na sebi svojstven način osmislio i kreirao sadržaje i zadatke za pojedini predmet. No, ponekad ta ideja, sadržaj, nije dio vas. Tada, u takvim situacijama važno je „pronaći sebe“, svoj pristup koji će zasigurno biti opušteniji i gledateljima prirodniji.

Na kraju bih istaknuo da sam iznimno ponosan što sam bio dio tako velikog projekta, prepoznatog i hvaljenog diljem svijeta. Naš je poziv prenositi znanje učenicima pa mi je drago da sam to mogao činiti i u onim trenucima kada se činilo da je sve stalo.

Literatura:

De Zan, I. (2005). Metodika nastave prirode i društva, Školska knjiga, Zagreb

Letina, A. (2016). Effectiveness of Inquiry-Based Science and Social Studies Teaching in the Development of Students' Scientific Competence, Croatian Journal of Education, 18(3), 665-696.

Mara Kolar, mag. prim. educ., učiteljica mentorica

OŠ Remete, Zagreb

Mentorica: izv. prof. dr. sc. **Vesna Budinski**

Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

Metodika hrvatskoga jezika

Kako zadržati metodičku kvalitetu u nastavi na daljinu?

Uvod

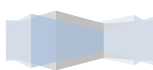
Odgovor na pitanje o tome kako zadržati metodičku kvalitetu u nastavi na daljinu pokušat ćemo dati koristeći se znanstvenom literaturom i praćenjem vlastite metodičke prakse, odnosno izvedbe nastave na daljinu.

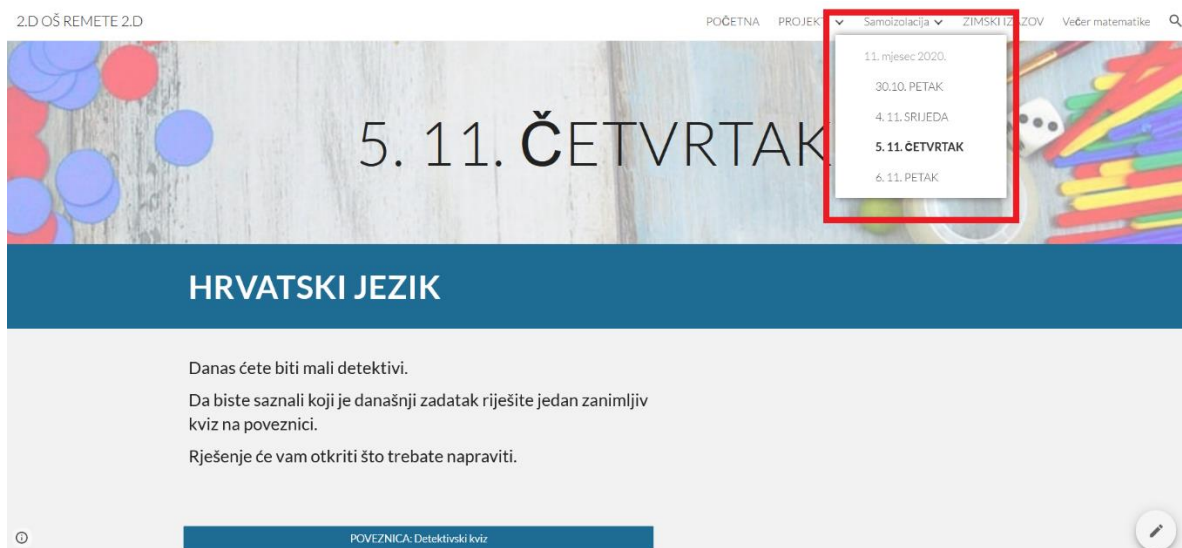
„Obrazovna tehnologija je sinteza programa, tehničkih sredstava te procesa i ljudi koji sve to nadgledaju, kontroliraju i upravljaju time. Tehnologija omogućuje racionalnije i učinkovitije obavljanje mnogih poslova, a kad je riječ o komunikaciji i učenju tehnologija omogućuje da se ti procesi objektivnije sagledaju. Multimedijalnost u obrazovnoj tehnologiji podrazumijeva međusobno dopunjavanje i obogaćivanje dvaju ili više medija, a i ne međusobno ometanje u komunikacijskom djelovanju.“ (Matijević, 2016. str. 350)

Nastavu na daljinu tijekom pandemije organizirali smo tako da ne odstupamo od metodičkoga hodograma, a to podrazumijeva odabir svrsishodnoga sadržaja poučavanja. Budući da je nastava bila organizirana na daljinu, bilo je potrebno odabrati digitalne medije kojima smo uspostavili komunikacijski kanal između učitelja, učenika i suučenika. Kako bismo svakodnevno metodički artikulirali odabrane sadržaje, koristili smo aplikaciju Google Sites.

<https://sites.google.com/view/osremete2d/samoizolacija/11-mjesec-2020/5-11-%C4%8Detvrtak>

Za učenike nižih razreda korištenje navedene aplikacije ne zahtijeva uporabu lozinke, sadržaj je pregledan i lako dostupan. Na taj smo način afirmirali načelo primjerenosti i dostupnosti. Svaki nastavni dan prikazan je na razrednoj mrežnoj stranici. Učenici su s lakoćom mogli pristupiti sadržaju i pratiti slijed poučavanja – upute svoga učitelja. Od velike je vrijednosti mogućnost koja se nudi učitelju, a odnosi se na praćenje učenikovih ostvaraja tijekom i na kraju nastavnoga procesa. Tijekom nastave na daljinu uočili smo da je ovaj oblik strukturiranja sadržaja i komunikacija primjerena za učenike drugoga razreda osnovne škole.

Slika 1. Mrežne razredne stranice 2. D razreda – nastava na daljinu

Doprinos ovdje prikazane metodičke artikulacije prepoznatljiv je u području „kompetencija za 21. stoljeće“: razvijanje kritičkog mišljenja i rješavanja problema; držanje koraka s razvojem digitalnih tehnologija i promišljanje o vlastitoj digitalnoj pismenosti; služenje potencijalima kreativnosti i mašte. (prema: <https://www.battelleforkids.org/networks/p21>).

Iako je nastava organizirana na daljinu i nema kontaktne prisutnosti učitelja, učenici dosežu ishode poučavanja. Stupanj učiteljeve uspješnosti u vlastitom poslu očituje se upravo u umijeću (razini kompetencije) te organizaciji i izvedbi nastave, a to se umijeće očituje u koncipiranju nastavnoga sata, izboru nastavnih izvora i sredstava te metoda i postupaka koji ne odstupaju od metodičke artikulacije utemeljene na postavkama spoznaje u skladu s logičkim mišljenjem (Bežen, Budinski, Kolar Billege, 2018, str. 7). U nastavi na daljinu jednako je važno odrediti razine ishoda i uskladiti metodičku artikulaciju s ciljem poučavanja (izbor sadržaja i digitalnih alata).

Metodička provedba aktivnosti u nastavi Hrvatskoga jezika

Emocionalno-intelektualna motivacija ostvarena je rješavanjem digitalnih pitalica. Strukturiranim digitalnim zadacima učenici ponavljaju relevantna znanja o imenicama. Zadaci su osmišljeni u obliku popularne igre (Escape room) u kojoj učenici imaju ulogu detektiva. Točni će ih odgovori voditi do sljedeće jezične aktivnosti. Igroliki jezični zadaci poticaj su za usmjeravanje pozornosti na sadržaj te podržavaju koncentraciju (Bežen, Budinski, Kolar Billege, 2018.). Igrolike jezične aktivnosti oblikovane u digitalnim

predlošcima omogućuju samostalno praćenje uputa i rad prema uputama. <https://view.genial.ly/60d3597b006b5e0dd0325216>

Nastavak procesa učenja podrazumijeva točnost i preciznost u ostvarivanju zadataka posredovanih digitalnim metodičkim instrumentarijem (Budinski i Kolar Billege, 2016).

Danas ćemo ponavljati i vježbati IMENICE.

Otvori udžbenik na stranici 118. Klikni na trokut i poslušaj pjesmu!

Kada si poslušao pjesmu pročitaj ju na glas barem dva puta!

Odgovori na pitanja usmeno:

1. Koje se životinje spominju u brojalici?
2. Tko se naljutio u pjesmi?
3. Zašto je leptir ljut?
4. Zašto cvijeće nije ljuto na kišu?

Slika 2. Tekst je u udžbeniku *Trag u priči 2*, 1. dio (Budinski, Kolar Billege, Ivančić, Mijić i Puh Malogorski, 2020).

Jezičnometodički predložak izabran je po načelu zasićenosti jezičnom pojavom (imenice). Ova se promjenjiva vrsta riječi uvježbava i ponavlja na satu Hrvatskoga jezika. Budući da je učitelj govorni uzor, navedeni predložak čita učiteljica, a učenici slušaju zvučni zapis.

<https://drive.google.com/file/d/1I28GVUwj4teIXrWbbtP4tcjngXTdq04U/view?usp=sharing>

Učiteljev zvučni zapis u ovoj aktivnosti ima osobitu vrijednost jer se ostvaruje jezično međudjelovanje (govorenja učitelja i slušanja učenika) u nastavi na daljinu. Navedeni komunikacijski kanal omogućuje i emocionalnu povezanost učenika i učenika.

Nastava na daljinu traži jasne, jednostavne i konkretne upute za ostvarenje zadataka i aktivnosti. Ponekad će učenik i po nekoliko puta preslušati zvučni zapis svoga učitelja jer će mu to biti jezičnometodički predložak (interpretativno čitanje koje omogućuje zamjećivanje rime, ritma, pravilnoga naglaska...). Prethodna aktivnost mogla bi dodatno usmjeriti učenika na samostalno čitanje naglas.

Digitalni metodički instrumentarij strukturiran je tako da učitelj vođenim pitanjima usmjerava učenike na razumijevanje teksta, pronalaženje podataka u tekstu te njihovo tumačenje.

Jezična produkcija učenika jača njegov govoreni modalitet jezika, a pitanja su poticaj za strukturirano govorenje.

Koje se životinje spominju u brojalici?

Tko se naljutio u pjesmi?

Zašto je leptir ljut?

Zašto cvijeće nije ljuto na kišu?

U nastavi na daljinu važno je odabrati optimalnu količinu zadataka u kojima će učenici pisati u pisanke kako zadana aktivnost ne bi predstavljala opterećenje i negativno utjecala na učeničku motivaciju i posredno na razvoj čitalačke pismenosti.

U nastavnoj etapi upoznavanja jezične pojave u kontekstu učenici samostalno izdvajaju imenice u jezičnometodičkom predlošku. Korpus imenica obuhvaća bića, stvari i pojave. Na taj će način učenik poopćiti gramatički pojam imenica. Kako bi učenik mogao razlikovati imenice od drugih vrsta riječi, potrebno mu je strukturirati zadatak kojim će izdvojiti imenice i uporabiti ih u novom jezičnom kontekstu (pripremljenom digitalnom obrazovnom zadatku). Poželjno je u nastavi na daljinu učenicima ponuditi rješenja zadataka kako bi samostalno dobili informaciju o uspješnom spoznavanju.

U pjesmi podcrtaj imenice.

Kada riješiš zadatak provjeri jesi li ga dobro riješio klikom na plavi gumb.

Ukoliko imaš grešaka ispravi ih!

Rješenje

Slika 3. Samostalno praćenje učenika u točnom/netočnom rješavanju zadataka

Digitalni alati omogućuju učenicima pisanu jezičnu produkciju. Izdvojene imenice u prethodnom zadatku poslužit će učeniku za strukturiranje rečenica, pisanje rečenica te postavljanje jezičnih ostvaraja na zajedničku digitalnu ploču (Lino.it). Opisani zadatak omogućuje učenicima izbor drugih vrsta riječi kojima strukturiraju rečenicu kao novu obavijesnu jedinicu. Važno je naglasiti da aplikacije poput ove u nastavi na daljinu služe kao pomoć učitelju u primanju brze povratne informacije o tome koliko su učenici uspješni/neuspješni u pisanoj jezičnoj produkciji. Tijekom praćenja nastave na daljinu uočili smo da ovakve aplikacije učenici samostalno koriste i nije im potrebna dodatna roditeljska pomoć.

Slika 4. Prikaz jezične pisane produkcije učenika u aplikaciji Lino.it

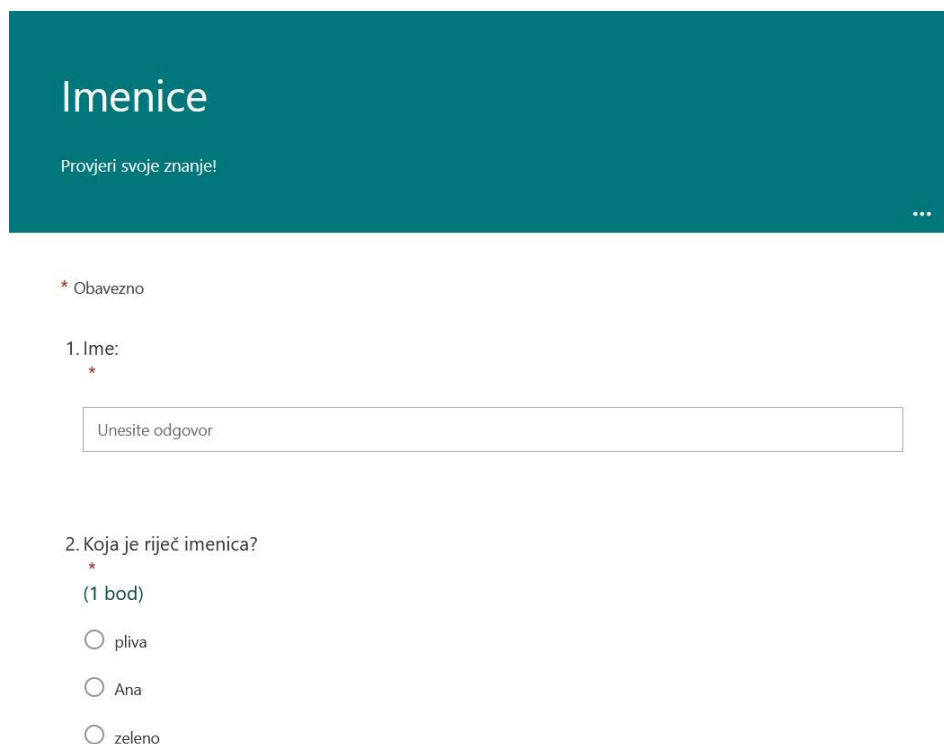
U nastavi na daljinu potrebno je koristiti digitalne obrazovne sadržaje, udžbeničku literaturu i prethodno navedene alate i aplikacije. Nije preporučljivo tražiti od učenika da samostalno ili uz pomoć roditelja ispisuju na printeru listiće i druge materijale.

U etapi ponavljanja učenici su se samostalno koristili udžbenikom. Rješenja zadataka pripremila je učiteljica kako bi učenici mogli provjeriti točnost ili ispraviti pogrešno napisane zadatke.

Slika 5. Zadaci u radnom udžbeniku i rješenja Trag u priči 2, 1. dio (Budinski, Kolar Billege, Ivančić, Mijić i Puh Malogorski, 2020).

Na kraju nastavnoga sata provjeravamo učenička postignuća s obzirom na postavljeni cilj poučavanja. Zadatci predstavljaju reprezentativni sadržaj i provjeravaju različite razine znanja. Važno je identificirati razinu postignuća učenika na kraju procesa radi daljnjeg planiranja aktivnosti (Kolar Billege, 2020). Zadatci su postavljeni u aplikaciji Microsoft Forms: <https://forms.office.com/r/HgpwbJDY3P>. Upotrebom te aplikacije, učenički odgovori i njihova točnost odmah su dostupni učitelju i učeniku.

Imenice

Provjeri svoje znanje!

* Obavezno

1. Ime:
*

Unesite odgovor

2. Koja je riječ imenica?
*

(1 bod)

pliva

Ana

zeleno

Slika 6. Zadaci za vrednovanje u aplikaciji Microsoft Forms

Zaključak

Odgovore na postavljeno pitanje *Kako zadržati metodičku kvalitetu u nastavi na daljinu?* pokušali smo opisati metodičkom artikulacijom nastave Hrvatskoga jezika u drugom razredu osnovne škole. Primjer dobre prakse u kontekstu obrazovanja na daljinu, covid pandemije i potresa može biti relevantan uzorak hrvatskim učiteljima koji u navedenom trenutku nisu imali ogledne primjerke za nastavu na daljinu. Oni su nastajali temeljem učiteljeva dobrog metodičkog znanja, informatičkih kompetencija i snažne intrinzične motivacije da svim mogućim metodičkim sredstvima dođu do svojih učenika.

„Dugoročne studije o utjecaju danas proširenih digitalnih medija na dostignutu razinu obrazovanja još ne postoje“ (Spitzer, 2018.) U primjeni opisanoga metodičkoga instrumentarija, učenici nisu prepušteni samostalnom snalaženju u digitalnim medijima, već ih neposredno vodi njihov učitelj / njihova učiteljica. Sudjelujućim promatranjem nastave na daljinu možemo zaključiti da su učenici dosegli zadane ishode, a mogući nedostaci bili su korigirani u samom procesu poučavanja. U izboru oblika poučavanja dajemo prednost kontaktnoj nastavi.

Literatura:

- Bežen, A., Budinski, V., Kolar Billege, M. (2018). Što, zašto, kako u poučavanju hrvatskoga jezika. Metodički praktikum nastave hrvatskoga jezika u nižim razredima osnovne škole. Zagreb: Profil Klett d.o.o. i Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Budinski, V., Kolar Billege, M., Ivančić, G., Mijić, V. i Puh Malogorski, N. (2020). Trag u priči 2. Radni udžbenik Hrvatskoga jezika za 2. razred osnovne škole – 1. dio. Zagreb: Profil Klett d.o.o.
- Kolar Billege, M. (2020). Sadržaj, ishodi i vrednovanje u Hrvatskome jeziku – metodički pristup. Zagreb: UFZG.
- Matijević M., Bilić V., Opić S., (2016.) Pedagogija za učitelje i nastavnike. Školska knjiga d.d i Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Spitz, M. (2018.) Digitalna demencija. Zagreb: Naklada Ljevak
<https://www.battelleforkids.org/networks/p21>

Upotrijebljene aplikacije:

<https://www.genial.ly/> - „Postani detektiv“

<https://en.linoit.com/> - rečenice

<https://www.microsoft.com/en-us/microsoft-365/online-surveys-polls-quizzes> - vrednovanje

Slavica Pospiš, mag. prim. educ.

I. osnovna škola, Čakovec

Mentorica: izv. prof. dr. sc. **Tamara Turza-Bogdan**

Metodika hrvatskog jezika

Digitalni sadržaji u nastavi Hrvatskog jezika – iskustva

Uvod

U današnjem dobu posebnih društvenih i socijalnih uvjeta zbog pandemije, mnogi obrazovni sistemi diljem svijeta udružili su se u digitalizaciji nastave. Takva situacija ubrzala je uvođenje novih tehnologija u nastavni proces. Učitelji postaju jedni drugima podrška u razmjeni ideja, digitalnih sadržaja i upotrebi mnogih digitalnih programa. Nastava na daljinu diktira potpuno novi način poučavanja i prenošenja znanja te se nameće potreba za promjenom u pristupu nastavi.

Uporaba obrazovnih digitalnih sadržaja u nastavi Hrvatskoga jezika ovisi o određenim smjernicama:

1. Područje predmetnog kurikulumu u kojem primjenjujemo digitalni sadržaj : hrvatski jezik i komunikacija, književnost i stvaralaštvo te kultura i mediji.
2. Određivanje cilja, odnosno ishoda nastave, te pomoću kojeg digitalnog alata ćemo to ostvariti i u kojoj etapi nastavnog sata.

Kurikulum za nastavni predmet Hrvatski jezik (2019) vrlo općenito navodi kako stjecanje komunikacijske jezične kompetencije, jezičnih znanja i višestruke pismenosti možemo provesti u različitim kontekstima, medijima i komunikacijskim tehnikama i osposobiti učenike u stvaranju medijskih poruka i njihovom odgovornom odašiljanju. U prvom i drugom razredu učenik razlikuje medijske sadržaje primjerene dobi i interesu i prepoznaje digitalne sadržaje. U trećem i četvrtom razredu učenik pronalazi podatke služeći se različitim izvorima primjerenim dobi – digitalni udžbenici i obrazovne mrežne stranice, te stječe vještine u oblikovanju novog medijskog sadržaja.

U međupredmetnoj temi *Uporaba informacijske komunikacijske tehnologije* (2019) navedeni su ishodi vezani uz komunikaciju i učenje u digitalnom okruženju koji se mogu povezati s predmetnim područjima Hrvatskog jezika. U domeni *Komunikacije i suradnje u digitalnom okruženju* učenici stječu znanja i vještine u razmjeni jednostavnih tekstualnih poruka i uporabe standardnog jezika. U domenama istraživanja i uporabe naglasak je na pretraživanje, kritičko

vrednovanje i odgovorno upravljanje informacijama. U domeni *Stvaralaštva i inovativnosti u digitalnom okruženju* predložene su aktivnosti izrade digitalne čestitke, pozivnice, priče/bajke, plakata, brošure i dr. Učenici mogu preoblikovati tekst/priču/bajku u multimedijски sadržaj koristeći fotografiju, animaciju, zvuk. Naglasak je na kreativnom izražavanju učenika uporabom kreativnih tehnika.

Nastava u digitalnom okruženju ima pozitivno djelovanje na ponašanje učenika tijekom nastavnog procesa, motivacijski efekt je jači, učenici preuzimaju veću odgovornost za vlastito učenje, uče na suvremen način blizak njihovom društvenom okruženju i omogućava različite stilove učenja.

Opremljenost škole preduvjet je za ostvarivanje ishoda u području Informacijske i komunikacijske tehnologije. Opremanje učionica pametnim pločama nije dovoljno kako bi se ostvarili ishodi u domeni *Stvaralaštva i inovativnosti u digitalnom okruženju*. Nastava se provodi uglavnom frontalno i učenici su samo konzumenti, primatelji znanja. Želimo li da aktivno sudjeluju i kreiraju nove sadržaje, potrebno im je omogućiti individualan rad na uređajima. Uvođenjem novog Kurikuluma (2019) učenici su u nižim razredima dobili *tablete*. U prosjeku je to četiri do šest *tableta* po razredu. Učenici mlađeg uzrasta rade u skupinama ili u paru što ima svoje pozitivne strane u cilju razvijanja suradničkog učenja i mentoriranja vještijih učenika učenicima sa slabijim interesom za tehnologiju.

U razmjeni iskustava s učiteljicama primjećujem kako se ipak manje koriste digitalnim uređajima u nastavi. Mnogi izrađuju digitalne nastavne sadržaje sa slikovnim materijalom, prezentacijama, video isječcima te koriste raznolike obrazovne digitalne platforme i programe. No priprema za provođenje nastave u digitalnom okruženju, gdje učenik koristi tehnologiju i stvara pomoću nje, iziskuje kvalitetno planiranje i pripremu, dobru organizaciju nastavnog sata i kvalitetnu internetsku vezu. Uvijek treba predvidjeti poteškoće s tehnologijom i pripremiti alternativni sadržaj i nastavni materijal. Učenicima mlađe dobi potrebno je prije nastave pripremiti uređaje, provjeriti jesu li uporabni. To su neki od razloga zbog kojih učitelji/ce odabiru tradicionalne načine poučavanja.

Nastava na daljinu

Nastava na daljinu potaknula je učitelje da provode nastavu putem video komunikacije koja osim predavanja nastavnih sadržaja omogućuje dijeljenje digitalnih sadržaja. Takav način nije mi se činio primjeren za učenike prvog razreda pa sam odlučila snimati video lekcije u aplikaciji *Loom* u kojima sam mogla detaljno objasniti i prenijeti nastavni sadržaj učenicima. Snimljeni materijal daje mogućnost zaustavljanja snimke, vraćanja na prethodne dijelove i opetovano gledanje. Uz to sam pripremala digitalne interaktivne zadatke koje su učenici

mogli rješavati. U moru ponuđenih aplikacija istražila sam koje bi aplikacije bile svrsishodne i omogućile aktivno sudjelovanje učenika. U nastavku ću prikazati digitalne aplikacije kojima sam se služila tijekom nastave na daljinu.

Interaktivne prezentacije

Nearpod je digitalni alat koji omogućuje izradu prezentacije s umetanjem slika, audio i video sadržaja, kvizova, pitanja otvorenog tipa, crtanja. Stvaranjem interaktivnih elemenata u prezentaciju mogu se pripremiti sadržaji književnosti i jezika sa zadacima koje učenik rješava u realnom vremenu i vidljiva su rješenja zadataka radi li se u učionici. U *online* nastavi učitelj dobiva povratnu informaciju o kojoj može izvijestiti učenike. Vrlo je dobro to što je uključenost učenika u aktivnost mjerljiva.

Genially je alat koji se odlikuje atraktivnim prezentacijama u koje se umeću interaktivni elementi, infografika, video isječci, fotografije i sl. Moguća je integracija interaktivnih igara, kvizova simbola, oblika i različitih sadržaja napravljenih u drugim alatima. Nudi široki dijapazon raznolikih sadržaja dostupnih učiteljima. Književne tekstove možemo prikazati kao audio i video zapis, provjeriti razumijevanje literarnih sastavnica književnog teksta i simulirati tijek cijele interpretacije književnog djela. Klikom na interaktivne elemente otvaraju se upute i zadaci za učenike.

Wakelet je još jedan alat koji poput *Geniallyja* omogućava umetanje sadržaja napravljenih u drugim alatima. Prezentacija je pregledna, omogućava umetanje teksta i poveznica za video i audio zapise te interaktivne kvizove i digitalne igre te također omogućava prikaz različitih etapa nastavnog sata književnosti, jezika ili medijske kulture.

Digitalni kvizovi i zadaci

Plickers je jednostavan alat za izradu kviza. Svaki učenik ima svoju karticu koju učitelj skenira aplikacijom na mobitelu ili tabletu. Učenici čitaju zadatak na pametnoj ploči i okreću karticu odabirući slovo a, b, c ili d kao točan odgovor. Odgovor se prikazuje u realnom vremenu, obrazlaže i analizira. Posebno korisnim smatram ga u provjeri razumijevanja književnih i jezičnih pojmova jer sami određujemo tijekom nizanja pitanja i možemo se zadržati na određenim primjerima zadataka.

Kahoot je uz *Wordwall* jedan od najpopularnijih digitalnih kvizova. Ima atraktivno sučelje, a odabir točnog odgovora omogućen je odabirom boje. *Wordwall* osim kvizova omogućava izradu animacija, križaljki, slagalica poput uparivanja riječi i izradu digitalne igre za uvježbavanje nastavnih sadržaja u kojima su postavljene različite scenografije poput labirinta, zrakoplova među oblacima, vlaka u koji ubacuju točne odgovore i sl.

Learning Apps je alat koji olakšava učenicima pristup zadacima. Skeniranjem QR koda pristupaju zadatku i rješavaju ga. Zadaci su slagalice riječi ili slika, grupiranje pojmova, igre milijunaš i vješala itd. Nedostatak tog alata je što nemamo uvid u uspješnost rješavanja zadataka te ga koristimo za ponavljanje i uvježbavanje.

Stvaralaštvo i inovativnost učenika u digitalnom okruženju

Stvaranje digitalnih priča i časopisa omogućuje trajno pohranjivanje učeničkih ostvaraja. Alati pomoću kojih se mogu izraditi su: *Powepoint*, *Book Creator*, *Storybird*, *Storyjumper*, *Adobe Spark*, *Emaze*, *Visme* i mnogi drugi. Stvaranju digitalne priče, slikovnice ili časopisu prethodi rad na tekstu i ilustriranje. Radi se na oblikovanju naslovnice, rasporedu teksta i ilustracija. Uz pomoć učitelja, učenik unosi tekst, fotografira ilustraciju i oblikuje izgled slikovnice ili priče. Jedna od mogućnosti je skeniranje teksta i crteža te umetanje na stranice digitalne knjige. Uređuju se animirani prijelazi među stranicama s različitim efektima i dodaje pozadinska glazba. Zanimljiva mogućnost je izrada zvučne priče u kojoj se snima dječje pripovijedanje.

Puppet Pall je alat na iPad-u u koji omogućava jednostavnu animaciju likova i stvaranje audio zapisa. Učenik fotografira ilustracije. Fotografije likova i predmeta digitalno obrezuje i pomiče ih na pozadini. Svaki se kadar snima uz pripovijedanje.

Slike 1. i 2. Primjeri rada u digitalnom alatu *Puppet Pall*, *Hrabra šapica*, Sara Herman 4. r.

Izradi digitalnog časopisa prethodi upoznavanje tiskovina, dječjih časopisa i uočavanje njihovih osobitosti. U procesu istraživanja učenici se služe dječjim enciklopedijama i internetskim izvorima. Polaze od vlastitog iskustva, a nakon pretraživanja unose podatke koje su saznali. U izradi digitalnog časopisa o kukcima povezali smo i integrirali sadržaje iz

različitih nastavnih predmeta, od poznavanja medija, ekoloških tema, jednostavnog i sigurnog pretraživanja na internetu i oblikovanja časopisa.

Slika 3. Primjer rada u digitalnom alatu *Emaze* - Časopis o kukcima, Ivor Krajcer, 2. R

Učenički strip može se fotografirati ili skenirati i digitalno prikazati s jednim od prijašnje spomenutih alata. Postoje jednostavni alati s pripremljenim repozitorijem sadržaja. Ponuđeni su predlošci likova, njihovih poza i izražaja lica, okvira za govor i dijalog i raznih pozadina. Ovdje učenik ne crta već stvara strip od ponuđenih elemenata. Jednostavni alati primjereni učenicima su Pixton, Make Belief Comix, ToonDoo i Canva.

Slika 4. Primjer rada u digitalnom alatu *Make Belief Comix*, Ana Barić 3. r.

Učenički interesi vezani su ponajviše uz digitalne igre i videoigre. Već u prvom razredu učenici su me upoznali s video igrom *Minecraft*. Izrazili su želju da bajku *Tri prašćića* prikažu u *Minecraftu*. U drugom razredu je nekoliko učenika prikazalo bajku Larise Mravunac *Dječak*

u *zvjezdanim čizmama*. Neprocjenjivo je kada učenik iskoristi svoje interese i vještine u oblikovanju književnog teksta na novi način, blizak njima. Sat lektire bio je obogaćen njihovim kreativnim uratkom koji su svi učenici pratili s velikim interesom. Učenici kreiraju svijet bajke, scenografiju i likove koji se kreću tim digitalnim krajolikom. Grade oblike od blokova i stvaraju strukture u različitim okolišima. Događaje u bajci i kretanje likova prate svojim pripovijedanjem. *Medijska pismenost – abeceda za 21. stoljeće*, portal za razvoj medijske pismenosti roditelja i djece, navodi kako *Minecraft* posjeduje višestruku korist za učenike. Između ostalog razvija vještine rješavanja problema, potiče maštu, kreativnost i razvoj vještina dizajna. Učenici mogu graditi i stvarati što god zamisle.

Slike 5. i 6. Primjeri rada u računalnoj igri Minecraft - *Dječak u zvjezdanim čizmama*, Borna Brez 2. r.

Zaključak

Nameće se pitanje osposobljavanje učitelja za informacijsku i računalnu pismenost. Posljednjih godina sve su edukacije održavane *online*. CARNET-ov sustav Loomen za učenje na daljinu nije obuhvatio sve učitelje jer nije bio obavezan. Vjerojatno je takav način edukacije bio nekima prezahtjevan. Na stranici *e-skole.hr* dostupni su Scenariji poučavanja koji učiteljima nudi ideje za primjenu digitalnih sadržaja u nastavi. E-laboratorij mrežni je portal na kojem se učitelji mogu upoznati s digitalnim alatima i interaktivnim sadržajima. Moguće je korištenje gotovih digitalnih sadržaja. U Hrvatskoj i svijetu postoji cijela mreža učitelja koji izrađuju i razmjenjuju digitalne obrazovne sadržaje na različitim portalima i u različitim alatima poput Wakeleta i Wordwolla. Problem je naučiti koristiti alate i stvarati digitalne obrazovne sadržaje. Učitelji to čine na vlastitu inicijativu, motivirani za rad na

drukčiji, suvremeni način. Uče pomoću video tutorijala što zahtjeva puno angažmana i rada u slobodno vrijeme.

Pregledom navedenih alata htjela sam prikazati prema vlastitome iskustvu koji su digitalni obrazovni alati bili primjereni i učinkoviti u nastavi Hrvatskog jezika.

Napretkom tehnologije promijenio se način života i razvoj djece. Promijenili su se i načini na koje primamo informacije i stvaramo stavove i mišljenja. Učenici danas provode puno vremena s digitalnom tehnologijom i počinjemo primjećivati kako to sve više šteti njihovom zdravlju. To postaje socijalni, pedagoški i psihološki problem u društvu. Učitelji trebaju ići u korak s razvojem tehnologije i pokušati smanjiti probleme koje taj razvoj donosi. Njihov je zadatak usmjeriti učenike na kvalitetno korištenje tehnologije. Potaknuti aktivnosti istraživanja, proučavanja i kreativnog stvaranja te razvijati učeničku informacijsku i računalnu pismenost. I dalje ćemo poučavati pomoću knjige, ploče, krede, a ponajviše didtaksičkom igrom i istraživanjem neposredne okoline, a manji dio nastave ćemo ostvariti pomoću digitalne tehnologije koju nikako ne bismo smjeli potpuno zanemariti.

Literatura:

Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj NN 10/2019

Odluka o donošenju kurikuluma za međupredmetnu temu Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj NN 7/2019

Mrežni izvori

<https://www.e-skole.hr/nastavnici-pocetna/>

<https://www.e-skole.hr/>

<https://www.medijskapismenost.hr/>

<https://nearpod.com/>

<https://genial.ly/>

<https://wakelet.com/>

<https://wordwall.net/>

<https://get.plickers.com/>

<https://learningapps.org/>

<https://bookcreator.com/>

<https://www.emaze.com/>

<https://www.adobe.com/express/>

<https://makebeliefscomix.com/>

<https://storybird.com/>

Gordana Ivančić, mag. prim. educ., vanjska suradnica

Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

Mentorica: doc. dr. sc. **Martina Kolar Billege**

Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

Metodika hrvatskoga jezika

Izazovi u pripremanju sata hrvatskoga jezika u novim okolnostima

Prije svega, pripremanje je ključ uspjeha.

A. G. Bell

PRIPREMA – prethodni rad, pribiranje misli... koje se obavlja radi poduzimanja čega ili osposobljavanja za što

PRIPREMANJE/PRIPREMITI – učiniti što je potrebno za kakav posao; unaprijed spremati koga za što (npr. pripremiti se za napore)

Dva se pojma ističu u naslovu ovoga rada: izazovi i pripremanje. Za razliku od pojma *priprema* (pribiranje misli, prethodni rad...) koji u metodičkome kontekstu znači oblikovanje sata hrvatskoga jezika pretočen u u pisanu pripravu i zapisivanje u obrazac pisane priprave, nakon višegodišnjega rada sa studentima, dajem prednost pojmu *pripremanje* (glagolskoj imenici od glagola pripremiti se koji se definira kao činjenje svega što je potrebno za kakav posao ili unaprijed pripremiti koga za što).

Slika 1. Dobar učitelj stvara dobar ugođaj

Iskustvo rada sa studentima potvrđuje da objašnjen pojam *pripremanje* kod njih potiče odgovornost i sustavan pristup pripremanju za nastavu. Naime, pojam *pripremanje* uključuje niz značajnih procesa koje studenti moraju realizirati, a koji će ih dovesti do oblikovanja sadržaja sata Hrvatskoga jezika koji će pretočiti u pisanu metodičku pripravu za nastavni sat. To su primjerice: promišljanje, misaono pokušavanje, zamišljanje, kombiniranje, proučavanje literature, predlaganje aktivnosti, oblikovanje prijedloga realizacije sadržaja...

Od učiteljica koje / učitelja koji ugošćuju studente u razrednom odjelu očekuje se strpljivost i realnost pri realizaciji nastavnoga sata koji izvode studenti. Oni su poučavani metodičkome okviru nastavnoga sata, te svim metodičkim posebnostima nastave Hrvatskoga jezika te se u planiranju i realiziranju uglavnom kreću unutar sigurnoga (ili poučavanoga) metodičkog okvira. Nije potrebno očekivati veći iskorak od poučavanoga sadržaja, niti je on potreban. Student je uspješniji što je pripremanje temeljitije. Iako je proces u kojemu voditeljica vježbi metodički vodi studenta kroz proces pripremanja iznimno zahtjevan i vremenski i stručno, ako je on kvalitetan i sveobuhvatan, rezultira temeljitim pripremanjem i metodički uspješnom realizacijom nastavnoga sadržaja.

Takvo pripremanje u upravo završenoj školskoj i akademskoj godini (2020./2021.) bilo je specifično zbog pandemije i okolnosti koje je ona uvjetovala. Dapače, bilo je pravi izazov. Naime, vidljiva je ograničenost u broju mogućih aktivnosti (zbog epidemioloških smjernica) i njihovoj provedbi (npr. izostavljen je rad u skupinama, kretanje studenata ograničeno je, vremenska je dionica smanjena za 5 – 10 minuta...), a istodobno vježbaonice imaju izvrsne tehničke mogućnosti koje su ove školske godine dopustile pojačano korištenje digitalnim obrazovnim sadržajima i njihovim prednostima u Hrvatskome jeziku.

Prednosti su bile vidljive prvenstveno u mogućnosti korištenja zvučnom čitankom (omogućuje pravogovor, pravilno naglašavanje, jasnu čujnost za sve učenike, optimalnu dinamiku govora...).

Čitaj, prepoznaj, odaberi.

Skriveni vrt – pronadi sve umanjenice u vrtu bake Mare.

Vrt bake Mare bio je prepun . Čak su i zeleni

bili skriveni ispod latica. Sva cvjetića ujale ,
 i cvjetića Mara se vrijednim

brinula o vrtu. Zalijevala ga je i okopavala .

Od mirisnih i izrađivala je prekrasne
 . Vrt je danju grijalo , a noću obasjavale
 .

Slika 2. Primjer digitalnoga obrazovnog sadržaja (metodičkoga instrumentarija) za ponavljanje pravopisnih sadržaja (<https://hr.izzi.digital/DOS/15893/16638.html>)

No, digitalni sadržaji omogućili su i:

- dinamičniju realizaciju pojedinih aktivnosti
- brže i preglednije (za učiteljicu/učitelja) sudjelovanje učenika u raznovrsnim aktivnostima
- aktiviranje većega broja učenika
- uključivanje učenika u interaktivne aktivnosti
- bržu izmjenu aktivnosti u različitim medijima...

Posebna prednost digitalnih obrazovnih sadržaja vidljiva je u dijelu koji se odnosi na demonstraciju pisanja formalnih i rukopisnih slova u 1. i 2. razredu osnovne škole. Usmjerenost na sadržaj, optimalna dinamika pisanja slova, mogućnost stalnog ponavljanja koja omogućuje da učenici u jednakim uvjetima (za razliku od iste aktivnosti u realizaciji učiteljice/učitelja) uočavaju smjer pisanja slova i reproduciraju ga.

Kako pišemo slovo M?

Kako pišemo slovo M?

Slika 3. Primjer digitalnoga obrazovnog sadržaja – vizualno uporište za pisanje formalnih slova (<https://hr.izzi.digital/DOS/923/944.html#block-24312>)

Zaključno, rijetki su bili izazovi kojima su se ove školske godine mogla pridružiti uspješna rješenja. Ova nas je pandemija izazvala, poučila, ali i potvrdila da je suodnos studenata i voditeljice vježbi najuspješniji ako se odvija uživo, a ne na daljinu. Neposredna komunikacija, brzina reagiranja, detaljna objašnjenja, stalna koncentracija, dinamičnost komunikacije... sve su to nezamjenjivi metodički postupci koji se ne mogu nadoknaditi u nastavi na daljinu. Iako su nas novonastale okolnosti potaknule na suočavanje s izazovima nastave na daljinu, i to smo uspješno ostvarili, živa je učiteljska riječ zadržala svoju dominantnu poziciju.

Literatura:

Bežen, A., Budinski, V. i Kolar Billege, M. (2018). *Što, zašto, kako u poučavanju hrvatskoga jezika. Metodički praktikum nastave hrvatskoga jezika u nižim razredima osnovne škole*. Zagreb: Profil Klett i Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

[Budinski, V., Kolar Billege, M., Ivančić, G., Mijić, V. i Puh Malogorski, N. \(2021\). *Trag u priči 4. Radni udžbenik za 4. razred osnovne škole*. Profil Klett. Zagreb.](#)

Priprema, pripremanje (2021). *Hrvatski jezični portal*. https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=eVZhWxA%3D&keyword=pripremiti (pristupljeno 15. lipnja 2021.)

[Magdić, I., Namjesnik, D. i Iličić, B. \(2020\). *Trag u priči 3. Digitalni obrazovni sadržaji za 3. razred*.](#)

[Umanjenice i uvećanice. IZZI. Profil Klett. https://hr.izzi.digital/DOS/15893/16638.html](https://hr.izzi.digital/DOS/15893/16638.html) (pristupljeno 15. lipnja 2021.)

[Magdić, I., Ceković Prangovski, N. i Ivančić, G. \(2019\). *Moji tragovi 1. Digitalni obrazovni sadržaji za 1. razred*.](#)

[M kao mama \(2021\). IZZI. Profil Klett. https://hr.izzi.digital/DOS/923/944.html](https://hr.izzi.digital/DOS/923/944.html) (pristupljeno 15. lipnja 2021.)

Katija Kalinić, mag. prim. educ.

Osnovna škola Pavleka Miškine, Zagreb

Mentorica: mr. **Sanja Canjek-Androić**, predavačica

Metodika prirode i društva

Produženi boravak u vrijeme online nastave

Organizacija rada produženog boravka

„Produženi boravak je posebni oblik odgojno-obrazovnog rada koji se organizira za učenike izvan redovite nastave.“ (Pravilnik o organizaciji i provedbi produženoga boravka u osnovnoj školi, 2019).

Odgojno-obrazovni rad počinje završetkom redovne nastave te traje do 15.40 sati. Učenici po završetku produženog boravka idu kući ili ostaju u dežurstvu do 17 sati. U godišnjem izvedbenom kurikulumu produženoga boravka utvrđuje se vrijeme za: prehranu, dežurstvo, učenje, ponavljanje i uvježbavanje sadržaja redovite nastave i izradu domaćih zadaća, aktivnosti za provođenje organiziranoga vremena, odmor učenika i ostalih aktivnosti tijekom školske godine. (Pravilnik o organizaciji i provedbi produženoga boravka u osnovnoj školi, 2019). Učitelji razredne nastave koji su zaposleni u programu produženog boravka svakodnevno provode pet sunčanih sati sa svojim razredom, tj. odgojno-obrazovnom skupinom produženoga boravka. Učenicima je okvirno određen jedan sat slobodnog vremena, dva sata učenja (uvježbavanje nastavnog sadržaja i pisanje zadaće) te dva sata organiziranog vremena. U okviru organiziranog vremena učitelj s učenicima provodi različite radionice (likovne, plesne, pedagoške, sportske, socijalizacijske,...).

Online nastava

Zbog epidemije koronavirusa, 16. ožujka 2020. godine, prekinuta je redovita, a pokrenuta online nastava. (AMPEU, 2020.) Učenici viših razreda osnovne škole (5. – 8. razred) te svi učenici srednjih škola nastavu imaju online dok je za niže razrede osnovne škole (1. – 4. razred) osiguran program na javnoj televiziji (HRT3). Prelaskom na televizijsku nastavu učenici nižih razreda suočavaju se s problemom pohađanja nastave koja ne prati godišnji plan i program, nemaju povratnu informaciju o naučenome te ne komuniciraju sa svojim učiteljima. Imajući u vidu nastale teškoće, u suradnji s kolegicom iz nastave, pokrenuta je

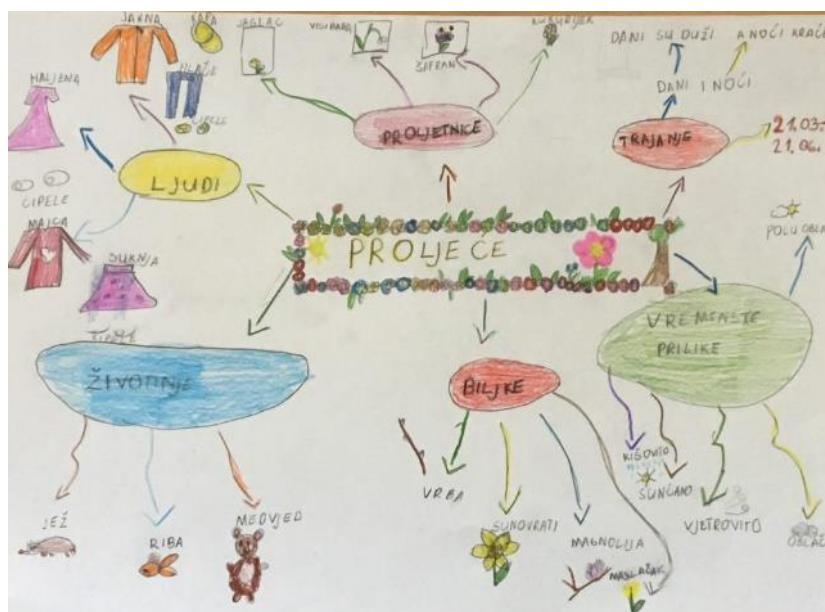
platformu Microsoft Teams koja je u sustavu Office 365. Na platformi je formirana web učionica (2.c) i otvoreni kanali za svaki nastavni predmet. Nastavni plan i program produženoga boravka izvodio se integrirano kroz sadržaj i zadatke nastavnih predmeta.

Integrirani pristup

Jedan od organizacijskih oblika rada koji sjedinjuje sadržaje poučavanja je integrirana nastava. Ona poštuje zakonitosti djetetova razvitka koje cjelovito doživljava svijet koji ga okružuje. Integrirana nastava se temelji na tematskom poučavanju čije je polazište zajednička tema. (Skupnjak, D. 2009.) Vodeći se idejom integrirane nastave učiteljice zadatke organiziranog vremena produženog boravka integriraju u sadržaje nastavnih predmeta.

Proljetni zadatak (Priroda i društvo)

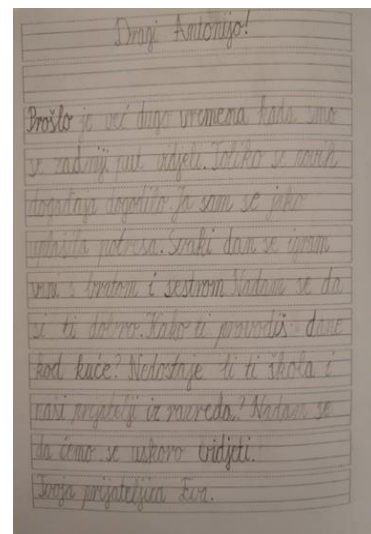
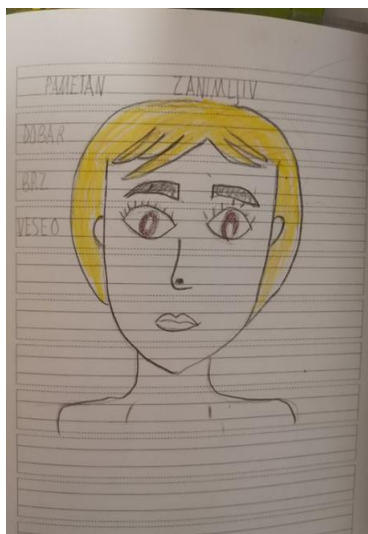
Vježbanje i ponavljanje nastavne jedinice proljeće učenici rade samostalno kod kuće. Njihov je zadatak ponoviti nastavni sadržaj izradom grafičkog prikaza „Proljeće“. Nakon što izrade svoj grafički prikaz trebaju ga fotografirati i staviti u odgovarajuću mapu, u kanal Priroda i društvo na platformi Microsoft Teams. Rukovanje informacijsko-komunikacijskom tehnologijom te prikaz podataka (naučenog o proljeću) pomoću grafičkog prikaza su zadatci koji pripadaju organiziranom vremenu produženog boravka te se kao takvi upisuju u e-Dnevnik, u dnevnik rada produženog boravka.

Slika 1. Grafički prikaz Proljeće (učenički uradak)

Projekt: Pismo (Hrvatski jezik)

Odgojno-obrazovni ishod OŠ HJ A.2.4. Učenik piše školskim rukopisnim pismom slova, riječi i kratke rečenice u skladu s jezičnim razvojem, ostvarit ćemo pisanjem pisma prijatelju iz razreda. (Kurikulum HJ, 2019.) 11. svibnja se obilježava Svjetski dan pisanja pisama pa zadani ishod (OŠ HJ A.2.4.) se realizira pisanjem pisma. Zadatak učenika je napisati pismo te uz pismo priložiti portret prijatelja kojem su pisali. Oko portreta treba napisati osobine svoga prijatelja te radove staviti na odgovarajuće mjesto na platformi Microsoft Teams. Provedbom ovog projekta učenici su ostvarili zadatke organiziranog vremena PB-a: rukovanje IKT-om, obilježavanje Svjetskog dana pisanja pisama, upoznavanje s pojmom portret te crtanjem portreta prijatelja i nabrojavanje njegovih osobina. Integracija zadataka organiziranog vremena PB-a u nastavne sadržaje Hrvatskog jezika bila je vrlo motivirajuća za učenike. Učenici su iščekivali pismo i crtež s osobinama, radovali se povratnoj informaciji koju će dobiti u Microsoft Teams za svoj obavljeni zadatak te su mogli odgovoriti na pismo prijatelja koje su dobili.

Slike 2., 3. i 4. Pismo i crteži s osobinama (učenički uradak)

Integrirani dan: Jurjevo 23.4.

Temu Jurjevo i obilježavanje Jurjeva u produženom boravku integriramo u nastavni dan kroz sve nastavne predmete. Hrvatski jezik: učenici trebaju naučiti izražajno čitati pjesmu „Došo, došo Juro je“. Zatim odabiru tri nepoznate riječi iz pjesme te pomoću njih sastavljaju tri nove rečenice te ih zapisuju u pisanku. Likovna kultura: likovni problem gradbene (strukturne) i

obrisne (konturne) crte učenici realiziraju tehnikom crnog flomastera i kolaž-papira crtajući zadani motiv – kraljevna koju je Juraj, prema legendi, spasio od zmaja. Glazbena kultura: potrebno je naučiti pjevati pjesmu Došo, došo Juro je, u pisanku nacrtati dječaka okićena zelenjem te smisliti ples (pokret) za novu pjesmu. Snimku plesa treba poslati u razrednu *WhatsApp* grupu. Sadržaj organiziranog vremena produženog boravka je obilježavanje Jurjeva, slušanje legende o svetom Juraju (kao motivacija na satu Likovne kulture), upoznavanje s narodnim običajima za Jurjevo (kao motivacija na satu Glazbene kulture), virtualna šetnja gradom Zagrebom do zgrade Hrvatskog narodnog kazališta i gledanje kipa svetog Juraja te ples učenika (glazbena animacija).

Slike 4. i 5. Likovni primjeri učeničkih uradaka nastali na temelju aktivnosti integriranog dana

Pozitivne i negativne strane online nastave

Online nastava je bila novi izazov za učitelje u predmetnoj i razrednoj nastavi te produženom boravku. Učitelji i učenici su zahvaljujući online nastavi stekli nova znanja i vještine korištenja IKT-a i Microsoft Teams-a. Djeca koja pohađaju program produženog boravka su postala samostalnija te su više vremena provodila s obitelji. Također, su ostvarili napredak u čitanju jer su imali dovoljno vremena za tu aktivnosti. Učitelji su često komunicirali s roditeljima što je doprinijelo boljoj suradnji i većoj uključenosti roditelja u odgojno obrazovni proces. Međutim, primijećen je pad kvalitete odgojno obrazovnog procesa jer online nastava ne može zamijeniti živu riječ učitelja. Previše sjedenja pred ekranima, samoizolacija i nedostatak

kretanja su negativno utjecali na raspoloženje učenika i njihovu motivaciju za rad i učenje. Oslabio je proces socijalizacije jer učenici nisu boravili u razrednoj zajednici sa svojim vršnjacima. Tijekom online nastave svi učenici nisu imali jednake uvjete za rad i učenje. Zbog toga je dovedeno u pitanje pravo učenika na pristup obrazovanju pod jednakim uvjetima propisan čl. 66. Hrvatskog Ustava. (Ustav RH, 2014)

Literatura:

Pravilnik o organizaciji i provedbi produženoga boravka u osnovnoj školi (2019.). Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske

Počela škola na daljinu: donosimo raspored online nastave (2020.). Zagreb: Agencija za mobilnost i programe Europske unije (AMPEU) (<https://www.mobilnost.hr/hr/novosti/pocela-skola-na-daljinu-donosimo-raspored-online-nastave/>)

Kurikulum nastavnog predmeta hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije (2019.). Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske

Skupnjak, D. (2009.). Integrirana nastava — prijedlog integracije u početnoj nastavi matematike. *Napredak* 150(2), 260-270.

Ustav Republike Hrvatske (2014.). Zagreb: Hrvatski Sabor

Tatjana Pintarić, mag. prim. educ.

Osnovna škola Domašinec, Domašinec

Mentorica: izv. prof. dr. sc. **Tamara Turza Bogdan**

Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

Metodika hrvatskoga jezika

Školski projekt *Florijan i ja* ili pučki pisac u digitalnom okruženju

Uvod

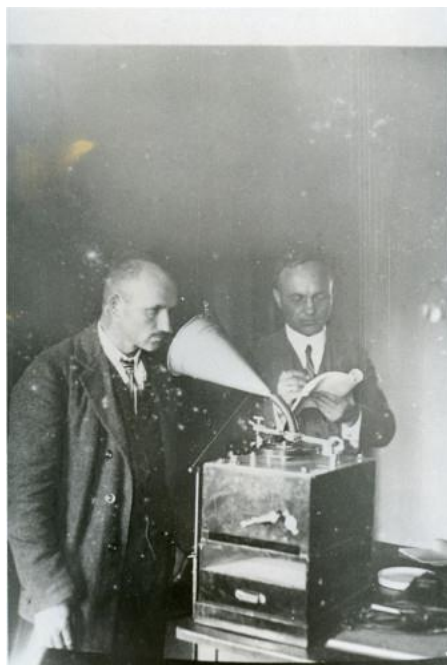
Od 2018. godine međimurska pop(ij)evka nalazi se na UNESCO-vom reprezentativnom popisu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva. Jedan od onih koji su početkom 20. stoljeća dali svoj doprinos njenom razvoju i očuvanju, bio je i Florijan Andrašec, čovjek koji se rodio u našem mjestu Dekanovcu u Međimurju. O njemu je poznati hrvatski znanstvenik i proučavatelj kajkavske književnosti, Zvonimir Bartolić, napisao: *Ostavio je svijet kao pisac bez knjiga, skladatelj bez skladbi, slikar bez slika, kipar bez kipova, sve to pojedinačno i sve to zajedno: bio je bogataš bez bogatstva i siromah beskonačnog obilja* (Bartolić 2009: 19.). Načelo zavičajnosti u nastavi Hrvatskoga jezika podrazumijeva zavičajni govor kao polazište u usvajanju standardnoga jezika (Težak 1998). Uz načelo standardnoga jezika, načelo zavičajnosti jedno je od važnih načela na kojima počiva i *Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije* (2019.). To se načelo očituje u brojnim ishodima nastave u svim nastavnim područjima i razredima. Svaki tekst, pa tako i kajkavski nudi brojne mogućnosti u nastavnome pristupu, a polazi li se od djetetova zavičajnog govora, učenici putem poznatoga jezika usvajaju standard i pritom uče o vlastitome narječju i književnoj baštini (Turza-Bogdan 2013). Stoga se učenjem o narječja uči i o vlastitoj kulturi, a prihvaćanjem vlastitoga narječja i kulture gradi se učenikovo prihvaćanje svih ostalih narječja. Pritom je nezaobilazna uloga škole i učitelja (Turza-Bogdan 2009).

Florijan Andrašec i njegova baština današnjim generacijama

Florijan Andrašec rodio se 28. travnja 1888. u Dekanovcu, bio je *običan mali seoski čovjek*, po zanimanju zemljoradnik i bačvar, poznat po duhovitoj i dobrodušnoj naravi. Kao austrougarski vojnik mobiliziran je u Prvom svjetskom ratu i ranjen na ruskoj bojišnici. Po povratku s liječenja u Dekanovcu upoznaje župnika Vinka Žganca koji se kao melograf bavio skupljanjem narodnih pjesama. Dr. Žganec prepoznaje Andrašecov talenat i uzima ga za

suradnika budući da je ovaj znao puno tradicionalnih tekstova i napjeva. Važno je napomenuti da je Andrašec već 1908. objavljivao svoje pjesme u tadašnjim *Međimurskim novinama* koje su bile dvojezične jer je u Međimurju službeni jezik bio mađarski. Uskoro ga Žganec šalje na školovanje u Celje u poznatu Bervarovu orguljašku školu. Nakon povratka sa školovanja, Andrašec preuzima posao crkvenog orguljaša u Župnoj crkvi Svih svetih u Dekanovcu, što radi do kraja svoga života 1962. godine. Florijan Andrašec bio je znamenita osoba našega međimurskog kraja. Doprinio je očuvanju narodne pjesme kao sakupljač narodnog blaga i kao autor brojnih kajkavskih pjesama. Njegovu bogatu ostavštinu čine pjesme i skladbe, pripovijetke, epovi, kipovi i slike. Bio je aktivan u zajednici: osnovao je mjesno Dobrovoljno vatrogasno društvo i limenu glazbu, bio je voditelj crkvenog zbora, tamburaša i folklorša. Kao što je spomenuto, uz pisanje pjesama i skladanje, bavio se i slikanjem, kiparstvom i izumiteljstvom. Bio je čovjek s tisuću talenata, u međimurskom kajkavskom postoji naziv za takve ljude: *jezeromešter*. Godine 1953. izdao je svoju vlastitu zbirku pjesmama *Fijolice*. Bio je blizak suradnik melografa i etnografa dr. Vinka Žganca. Suradnju, osim s Vinkom Žgancem, nastavlja i s Đurom Vilovićem i Krstom Odakom koji radeći na operi *Dorica pleše* dolaze u Dekanovec k Andrašecu, a on im pomaže pri skupljanju napjeva i sastavljanju libreta za operu. Zanimljivo je da su ga poznavali i izvan granica Međimurja, a jedna se ulica na zagrebačkoj Trešnjevci zove njegovim imenom.

Slika 1. Andrašec i Žganec na snimanju fonografom u Zagrebu

Slika 2. *Odak, Andrašec i Vilović pri zdencu u Dekanovcu*

Projekt *Florijan i ja*

U želji da sačuvamo od zaborava ime i djelo pučkog pisca, a ujedno našeg najpoznatijeg sumještana Florijana Andrašeca, u Osnovnoj školi Domašinec pokrenuli smo 2015. školski projekt *Florijan i ja*.

Cilj je projekta upoznavanje lika i djela najznamenitije osobe našega mjesta i obrada prikupljenih podataka u digitalnom obliku.

S obzirom na zacrtani cilj, odredili smo zadaće za učenike koje projektom želimo ostvariti:

- upoznavanje znamenite osobe zavičaja (saznati po čemu je znamenita, upoznati opus i njegovu biografiju),
- čuvanje i njegovanje zavičajnog kajkavskog govora našega kraja,
- upoznavanje seoskih običaja i radova, međimurske narodne nošnje, narodne pjesme i plesa,
- jačanje identiteta i razvijanje osjećaja pripadnosti,
- spoznavanje da i „običan mali čovjek“ može svojim djelovanjem ostaviti trag,
- u vremenu sveopće globalizacije, davanje važnosti činjenici tko smo i odakle dolazimo.

Ove su zadaće u skladu s kurikulskim ishodima iz Hrvatskoga jezika i ostalih predmeta u razrednoj nastavi, a ovdje su neke najvažnije kurikulske odrednice koje to pokazuju:

- OŠ HJ A.1.6 – učenik prepoznaje razliku između mjesnog govora i hrvatskog standardnog jezika
- OŠ HJ A.2.6. – Učenik uspoređuje mjesni govor i hrvatski standardni jezik.
- OŠ LK – izborna tema (4.razred) Baština i društveno okruženje
- OŠ GK B.1.3 – Učenik izvodi glazbene igre uz pjevanje, slušanje glazbe i pokret (određeni broj iz zavičaja)

- OŠ PID C.3.1 – Učenik raspravlja o ulozi, utjecaju i važnosti zavičajnog okruženja u razvoju identiteta te utjecaju pojedinca na očuvanje baštine
- OŠ TZK TZK A.3.3. – Izvodi ritmičke i plesne strukture (narodni plesovi zavičajnog područja)
- OŠ TZK A.4.2. – Prepoznaje i izvodi ritmične i plesne strukture u jednostavnim koreografijama (dječji folklorni plesovi) (*Kurikulum 2019*)

Sam način provođenja projekta u digitalnom okruženju povezan je s kurikulsom međupredmetnom temom Upotreba informacijske i komunikacijske tehnologije. Ideja o prikupljanju podataka i njihovom prezentiranju u digitalnom obliku razvila se nakon dvogodišnjeg usavršavanja školskog kolektiva putem tzv. ICT modula. U rad na projektu bili su uključeni gotovo svi učitelji razredne i predmetne nastave, stručna suradnica knjižničarka, ravnateljica i većina učenika. Uspostavljena je suradnja s lokalnom upravom i mjesnim udrugama. Rezultate projekta izradili su učenici uz pomoć svojih učitelja. U prvoj 2015. projektnoj godini rezultati su bili sljedeći:

- izrađeno je 36 kajkavskih digitalnih slikovnica po motivima Andrašecovih pjesama, od kojih su neke prevedene na engleski, njemački, romski jezik i hrvatski standardni jezik (ISSUU)
- izrađen je digitalni herbarij i kuharica (ISSUU)
- izrađeno je pet stripova po motivima epova o Jendroškinom Iveku (PIXTON)
- snimljena su dva video zapisa o Dekanovcu i lokalitetima vezanima uz pjesnikov život i rad (YOUTUBE)
- osmišljeni su interaktivni plakati s intervjuima Florijanovih živućih suvremenica i suradnica te o njegovom ratnom putu Europom (PREZZI)
- pokrenuta je FACEBOOK stranica *Projekt Florijan i ja*.

Projekt se nastavlja do današnjih dana. Nakon prve godine projekta u kojoj su ostvarene brojne aktivnosti, neke se ponavljaju uvijek s novim učenicima kako bi generacije bile upoznate sa značenjem njihova sumještana. Osim toga, provode se i neke nove aktivnosti, a neke postaju dio školske tradicije. U OŠ Domašinec, Područnoj školi Florijana Andrašeca Dekanovec projekt *Florijan i ja* tijekom godina provodi se različitim aktivnostima koje se vežu uz obilježavanje pjesnikovog rođendana 28. travnja. Tako su 2016. tiskane slikovnice i stripovi na temu Andrašecovih motiva, pjesama i života (sredstva dobivamo na natječaju HEP-a), a sudjelujemo i u programu obilježavanja Dana Međimurske županije. Godine 2017. surađujemo s mjesnim udrugama, a 2018. suradnju proširujemo na škole iz okruženja i etno-glazbenike. Kao važan čin priznavanja značenja našeg sumještana od lokalne zajednice i naša škola mijenja ime u i Područna škola Florijana Andrašeca Dekanovec. Projekt se provodi i 2019. nastupom na Smotri učeničkih radova Lidrano (dramska igra *Regica*), te kroz

suradnju s mađarskom školom Istvan Fekete iz Borsfe koja provodi program učenja hrvatskog jezika i *narodopisa*.

Godine 2020. raspisujemo likovni natječaj na temu motiva Andrašecovih pjesama no zbog situacije s epidemijom ga prolongiramo na 2021. kada ponovno raspisujemo likovni natječaj. Ostvarujemo suradnju sa školama kajkavskog govornog područja iz pet županija te u virtualnom obliku organiziramo likovnu izložbu. Ostvarena je suradnja i s Učiteljskim fakultetom – Odsjekom u Čakovcu. U sklopu kolegija *Metodika kajkavskog narječja i književnosti*, studenti pišu osvrte o ženskim likovima iz Andrašecovih pjesama. Svih ovih godina provođenja školskoga projekta imamo materijalnu i stručnu podršku Općine Dekanovec i Muzeja Međimurja Čakovec.

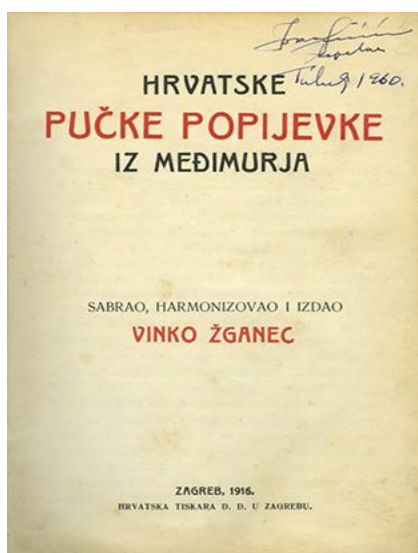
Slika 3: Kolaž najuspješnijih dječjih likovnih radova iz 2021. g.

Umjesto zaključka

Kakve veze ima Versailles s Dekanovcem? Kada je nakon Prvog svjetskog rata 1920., na mirovnoj konferenciji u Versaillesu trebalo donijeti formalnu odluku o tome hoće li Međimurje pripasti Mađarskoj ili hrvatskom nacionalnom korpusu, presudnu ulogu imala je upravo

međimurska popijevka, konkretno knjiga *Hrvatske pučke popijevke iz Međimurja* koju je 1916. objavio dekanovečki župnik Vinko Žganec.

... *Pisana riječ se općenito, može smatrati zaštitnim znakom hrvatskoga kulturnog identiteta (milenij književnosti na narodnom jeziku, dva nacionalna pisma, inkunabuli, renesansni epovi i komediografija, sjajni barok, briljantni modernizam). Knjiga je kamen temeljac hrvatske kulture, međutim rijetko koja od njih može se pohvaliti da je zalogom gole fizičke opstojnosti svoga naroda. Prva je takva u hrvatskoj književnosti „Poslanica papi Hadrijanu VI.“ (1522.) Marka Marulića, nakon koje Rim pruža financijsku pomoć Splitu u obrani protiv Turaka, a druga je „Hrvatske pučke popijevke iz Međimurja“ (1916.) Vinka Žganca, koja je bila krunski dokaz u Versaillesu 1920.godine da je Međimurje hrvatski, a ne mađarski etnički prostor.* (Pranjić 2015:3)

Slika 4: Naslovnica knjige *Hrvatske pučke popijevke iz Međimurja*

Malo međimursko mjesto Dekanovec tako je zahvaljujući svojem župniku dr. Vinku Žgancu povezano s francuskim Versaillesom i hrvatskom poviješću. A naš školski projekt *Florijan i ja* doprinosi poznavanju, sjećanju i življenju s Florijanom Andrašecom, dekanovečkim pučkim pjesnikom koji je, uz dr. Žganca vrijedno sakupljao i pisao međimurske pjesme. Time je Andrašec stvorio nemjerljivu kulturnu baštinu koja je danas bogatstvo sviju nas. Pošli smo od misli da je naša međimurska popijevka kao UNESCO-va nematerijalna kulturna baština čovječanstva živa onoliko koliko ju mi sami poznajemo. Upravo se u ovakvim školskim projektima može spajati tradicija i suvremenost kroz oblike učenja koji se ostvaruju poticajima učitelja i vlastitim (jezičnim, glazbenim, likovnim ili plesnim) kreativnim

stvaralaštvom učenika uz povezanost s digitalnim načinima prikazivanja. Mislimo da u tome i jest najveća vrijednost našeg školskog projekta *Florijan i ja*.

Literatura:

Bartolić, Z. (2009). *Međimurski pjesnik, slikar, kipar i skladatelj Florijan Andrašec*: Njivice: Franjo Božić.

Kurikulumi nastavnih predmeta i međupredmetnih tema. (2019.). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske.

Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije (2019.). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske.

Pranjić, I. (2015). Proslov – Pečat identiteta. U: Žganec, V. *Hrvatske pučke popijevke iz Međimurja svjetovne i crkvene 1924.i1925*. Čakovec: Ogranak Matice hrvatske u Čakovcu

Težak, S. (1996.). *Teorija i praksa nastave hrvatskoga jezika 1*. Zagreb: Školska knjiga. Turza-Bogdan, T. (2009.). Stavovi nastavnika o kajkavskome narječju. *Hrvatski*, god. VII, 1. 173-192.

Turza-Bogdan, T. (2013.). *Kajkavsko narječje i književnost u nastavi Hrvatskoga jezika*. Čakovec: Matica hrvatska.

Žganec, V. (2015.). *Hrvatske pučke popijevke iz Međimurja svjetovne i crkvene 1924.i 1925*. Ur. Pranjić, I. i Blažeka, T. Čakovec: Ogranak Matice hrvatske u Čakovcu.

Digitalni izvori:

Digitalne slikovnice i stripovi:

https://issuu.com/florijan1?fbclid=IwAR2rfq5j4TrzJcYPdDOawNoN_cbki465FpQCV1PYM2ZGugXyBbYM76jzmbA

Video-zapis:

<https://www.facebook.com/400606593456925/videos/403589663158618>

Virtualna izložba:

<https://sites.google.com/view/florijanija/predgovor>

Kristina Pravica, mag. prim. educ., učiteljica mentorica

Osnovna škola Julija Klovića, Zagreb

Mentor: izv. prof. art. **Luka Petrač**

Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

Metodika likovne kulture

Likovna kultura u nastavi na daljinu

Uvod

Pandemija koronavirusa pred učitelje je stavila novi izazov – poučavanje na daljinu. Zahvaljujući napretku informacijskih i komunikacijskih tehnologija i novim digitalnim dostignućima nastava se seli iz škole u domove učenika. Današnja djeca već od najranije dobi imaju dodir sa suvremenom tehnologijom i vrlo brzo nauče koristiti računalo i internet, imaju svoje mobitele. Upravo to mi je olakšalo provesti nastavu Likovne kulture na daljinu s učenicima 4. razreda.

Tehnologija nam omogućava brz i jednostavan pristup različitim informacijama pa tako i pristup svjetskim muzejima i galerijama. Svoje učenike uvela sam u virtualni svijet umjetnosti, a umjetnička djela iskoristila kao poticaj za stvaranje.

Prikaz metodičkih aktivnosti

Uvodni dio i motivacija

Virtualni obilazak muzeja Vincenta van Gogha u Amsterdamu

Učenicima ćemo pisanim putem najaviti da će iz svog doma upoznati i virtualno razgledati remek djela jednog od najvećih svjetskih umjetnika Vincenta van Gogha. Kako bismo to mogli ostvariti, dijelimo učenicima poveznicu kojom će ući u muzej.

<https://www.vangoghmuseum.nl/en/visit/enjoy-the-museum-from-home>

Potrebno im je napisati i upute što će obići i pogledati u muzeju ovisno o tome što nam treba za nastavni sat i njihov likovni ostvaraj. S obzirom da su u vrijeme „lockdowna“ u Hrvatskoj svi učenici bili zatvoreni u svojim domovima smatrala sam primjerenim kao motiv za slikanje izabrati nešto što im je poznato i blisko – njihovu sobu ili dnevni boravak. Stoga sam izabrala sliku Van Goghove spavaće sobe kao poticaj za njihovo likovno stvaranje i poslala im nazive virtualnih obilazaka u kojima mogu vidjeti tu sliku.

- Van Gogh Museum 4K Virtual Tour // Part 4/7 //

- Van Gogh Museum 4K Virtual Tour // Compilation

- Izražavanje doživljaja izložbe

Nakon virtualnog obilaska izložbe učenici će ukratko napisati što im se svidjelo i zašto, koja su djela Vincenta van Gogha prepoznali ili koja im se slika najviše svidjela.

- Pronalaženje slike

Učenici imaju zadatak ponovno ući u muzej i pronaći sliku *Spavaća soba u Arlesu*, promotriti ju, istražiti i kratko analizirati pomoću pitanja.

- Koji su predmeti u sobi? Kako su smješteni? Gdje se što nalazi?
- Što si najprije uočio/uočila na slici? Objasni.
- Koje je boje slikar koristio? Koje kontraste prepoznaješ?

Slika 1. Spavaća soba u Arlesu

Muzej je interaktivan i pruža mogućnost otkrivanja dodatnih informacija i zanimljivosti o slici i njezinom nastanku. (Aplikacije > Rasplesti Van Gogha > Spavaća soba u Žutoj kući)

Najava likovnog zadatka i realizacija

Pastelom ili drvenim bojama djeca slikaju svoju sobu ili dnevni boravak na način kako ju oni vide i doživljavaju pazeći pritom na kompoziciju (raspored elemenata unutar cjeline) i nijanse boja. Po završetku mobitelom fotografiraju svoj likovni uradak i šalju ga u WhatsApp grupu

za razrednu izložbu. Učenici četvrtoga razreda bili su zainteresirani i uspješno su ostvarili zadatak.

Slike 2 i 3. Moja dnevna soba (učenički rad)

Slike 4 i 5. Moj dnevni boravak (učenički rad)

Vrednovanje

Učenici su proveli samovrednovanje pomoću liste za samoprocjenu:

	U POTPUNOSTI	DJELOMIČNO	TREBAM SE VIŠE POTRUDITI
Uočavam raspored elemenata u odnosu na cjelinu.			
Koristim nijanse boja i kontraste.			
Zadovoljna/zadovoljan sam svojim uratkom.			
Dodatno sam virtualno istražila/istražio muzej.			

Analizom likovnih radova učenika i pregledom ispunjenih lista za samoprocjenu uvidjela sam da su učenici u svom stvaranju i likovnom izražavanju koristili likovni jezik te da su bili jako zadovoljni svojim uradcima. Posebno me razveselila spoznaja da je većina učenika dodatno virtualno istražila Muzej Vincenta van Gogha u Amsterdamu, a pojedini učenici su čak samostalno posjetili i istražili još neke hrvatske i svjetski poznate muzeje.

Korelacija

Hrvatski jezik - Učenici usmeno i pisano opisuju svoju sobu ili dnevni boravak (stvaran i slikovit opis).

Zaključak

Pojavom pandemije i prekidom neposrednoga rada s djecom učitelji su se našli u potpuno novoj situaciji, ali svjesni važnosti svoje uloge u nastavku prenošenja znanja i razvoju dječjeg stvaralaštva. Utjecaj likovne umjetnosti i Likovna kultura u nastavi na daljinu imaju važnu ulogu. Učenici u svom domu susreću umjetnost koja ih potiče na likovno stvaralaštvo, a ujedno daje mogućnost izražavanja vlastitih emocija, misli i doživljaja. U tome nam pomaže nova tehnologija koja otkriva razne načine kako pristupiti kulturnim sadržajima i djeci na jednostavan, a njima zanimljiv način približiti umjetnost. Na nama je poučiti i uputiti svoje učenike kako kvalitetno i sigurno iskoristiti mogućnosti interneta. Potaknuti ih na samostalno virtualno posjećivanje i istraživanje muzeja te otkrivanje likovne umjetnosti koja će ih ispuniti zanosom i u njima potaknuti želju za vlastitim stvaranjem.

Literatura:

Kurikulum nastavnog predmeta Likovna kultura za osnovne škole i gimnazije (2019.).
Zagreb: MZO.

PRILOG

SUODNOS METODIČKE TEORIJE I PRAKSE 5

Znanstveno-stručni skup metodičara, teoretičara i praktičara, mentora u vježbaonicama studentima Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u organizaciji Katedre za metodike Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Gradskog društva Crvenog križa Zagreb
30. lipnja 2021.

Otvaranje skupa 9.00 – 9.30	
doc. dr. sc. Martina Kolar Billege, prof. dr. sc. Siniša Opić, izv. prof. dr. sc. Vesna Bedeković, dr.sc. Dubravka Brezak Stamać, Petar Penava, dipl. politolog	
Plenarna predavanja 9.30 – 11.00	
prof. dr. sc. Mario Dumančić, UFZG Metodika informatike	Mogućnost primjene Google Workspace for Education sustava u organizaciji metodičkih vježbi studenata
izv. prof. dr. sc. Dubravka Glasnović Gracin, UFZG Metodika matematike	Matematičke slikovnice
izv. prof. dr. sc. Vladimir Legac, UFZG Metodika stranih jezika	Spremnost na komunikaciju i učenje engleskog kao stranog jezika
doc. dr. sc. Vesna Budinski, UFZG Metodika hrvatskoga jezika	Personalizirani metodički instrumentarij u početnome čitanju i pisanju
doc. dr. sc. Blaženka Bačlija Sušić, UFZG Metodika glazbene kulture RPOO	Digitalni urođenici i imigranti u kontekstu predškolskog glazbenog obrazovanja
Ivana Golik Homolak , predavačica, UFZG Metodika upoznavanja okoline RPOO	Suvremene metode u nastavi metodike
STANKA 11.00 – 11.30	
KAZALIŠNA PREDSTAVA 12.00 – 13.00 Kazališna družina Pinklec „S razlogom“ (redateljica: Morana Dolenc)	
PRIKAZI DOBRE METODIČKE PRAKSE RPOO 13.00 – 15.00 (Trajanje 10 min)	
Vesna Brebrić, DV Petrinjica, Petrinja Blaženka Bačlija Sušić Metodika glazbene kulture RPOO	Novi izazovi odgojiteljskog poziva u suvremenome kontekstu
Tea Panijan, DV Siget, Zagreb Marijana Hraski Metodika kineziološke kulture	Uporaba digitalnih tehnologija sa svrhom poticanja tjelesne aktivnosti kod djece
Bojana Gotlin i Dubravka Grgošić Dragić, DV Savica, Zagreb Ivana Golik Homolak Metodika upoznavanja okoline RPOO	Digitalni vrt
Barbara Oremuš, Ana Glavor i Ivana Penava-Polić, DV Malešnica, Zagreb Edita Rogulj Metodika upoznavanja okoline RPOO	Odgojitelji i roditelji – partneri za vrijeme zatvaranja ("lockdowna")

Milena Kovačić, DV Vrbik, Zagreb Ivana Golik Homolak Metodika upoznavanja okoline RPOO	Novi načini suradnje – nove mogućnosti
Josip Hrgović, DV Prečko i Nikolina Busija, UFZG, Zagreb Ivana Golik Homolak Metodika upoznavanja okoline RPOO	"Povratak djece u vrtiće" – prikaz rada na priručniku
Sanja Sharairi i Biljana Gruić Sokač, DV Medveščak, Zagreb Ivana Golik Homolak Metodika upoznavanja okoline RPOO	On-line suradnja u jaslicama
Zvezdana Krivec, DV Gajnice, Zagreb Edita Rogulj Metodika upoznavanja okoline RPOO	COVID – prepreka ili prilika za poboljšanje (ili unapređenje) prostorno-materijalnog okruženja na otvorenome (ili prakse)
Vanja Šuško, DV Sunčana, Zagreb Blaženka Bačlija Sušić Metodika glazbene kulture RPOO	Glazba i medij kao poticaj za usvajanje stranog jezika u vremenu pandemije
Anabela Kunert, DV Petrinjčica, Petrinja Edita Rogulj Metodika upoznavanja okoline RPOO	Rad u vrtiću u posttraumatskim uvjetima
PRIKAZI DOBRE METODIČKE PRAKSE US 13.00 – 15.00 (Trajanje 10 min)	
Ksenija Ćosić, OŠ Davorina Trstenjaka, Zagreb Dubravka Glasnović Gracin Metodika matematike	Matematičke slikovnice - prikaz prakse
Stjepan Krajček, OŠ Augusta Šenoae, Zagreb Alena Letina Metodika prirode i društva	Biti učitelj u "Školi na trećem"
Mara Kolar, OŠ Remete, Zagreb Vesna Budinski Metodika hrvatskoga jezika	Kako zadržati metodičku kvalitetu u nastavi na daljinu?
Slavica Pospiš, I. osnovna škola Čakovec Tamara Turza-Bogdan Metodika hrvatskoga jezika	Digitalna tehnologija u nastavi Hrvatskoga jezika - iskustva iz prakse
Gordana Ivančić, UFZG, vanjska sur., Zagreb Martina Kolar Billege Metodika hrvatskoga jezika	Izazovi u pripremanju sata Hrvatskoga jezika u novim okolnostima
Katija Kalinić, OŠ Pavleka Miškine, Zagreb Sanja Canjek-Androić Metodika prirode i društva	Produženi boravak u vrijeme online nastave
Tatjana Pintarić, OŠ Domašinec, Domašinec Tamara Turza-Bogdan Metodika hrvatskoga jezika	Školski projekt „Florijan i ja“ ili pučki pisac u digitalnom okruženju
Kristina Pravica, OŠ Julija Klovića, Zagreb Luka Petrač Metodika likovne kulture	Likovna kultura u nastavi na daljinu

Organizacijski i programski odbor:

prof. dr. sc. Siniša Opić, dekan; doc. dr. sc. Martina Kolar Billege, predstojnica Katedre za metodike; doc. dr. sc. Alena Letina, zamjenica predstojnice Katedre za metodike, Petar Penava, dipl. politolog, doc. dr. sc. Vesna Budinski, doc. dr. sc. Blaženka Bačlija Sušić, dr. sc. Edita Rogulj, izv. prof. dr. sc. Vladimir Legac, izv. prof. art. Luka Petrač, doc. dr. sc. Marijana Hraski, Ivana Golik Homolak, predavačica

Studenti Učiteljskog fakulteta: Mihaela Bošnjak, Ivana Radoš, Janko Bulović, Mihaela Dubić

Mjesto održavanja Skupa: OŠ Središće, Ulica Savezne Republike Njemačke 2, Zagreb; ravnateljica Violeta Vragotuk, mag. paed.

